

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 426666 - PREZIOA 7 PEZETA

Iturri Bertsolaria

* Bizkaiko herri gehienetan jardun da * Lopategiren maixu izan da

«Basarri»ren omenaldian erabaki zen bezala Balentin Enbeitari egingo zaio hurrengo gorazarrea. Ordurako uzten dugu honi egingo diogun elkarrizketa.

Ondo aukeratuak izan dira orain arteko guztiak. Baina jendeak askotan ez daki nor hurrengorako aukera. Jendeak ez bait ditu zenbait bertsolari behar bezala ezagutzen. Ezta berauen premiak ere. Hori gehiago gerta ez dadin zenbait bertsolarien berri emango dugu urtean zehar.

ITURRI bertsolariarekin hasi gara. Elbarri bait dago ia hiru urte hauetan hiru haurren guraso gaztea. Jakin dugunez ezin egin ahal izan zitzaion Gernikan agindu zitzaion omenaldia. Zarautzen diote egitekoa bertsolari gazteekin, Uztalean, ezeren okerrik gertatzen ez bada. Auteskundeetan ere, jakin dugunez, hau geratu zen bigarren, Balentin Enbeitaren hurren.

—Nor bizi zarete baserrian?

—Nere ama eta senar-emazteek hiru haur txikirekin?

—Zenbat urte gaixorik?

—Urte bi eta erdi. Datorren Azaroaren 4an betekoa dira hiru urte min hartu nuelarik.

—Min haundiak edukitzen al dituzu?

—Orain ez hainbeste. Baina min hartu nuenean itzalak, ikaragarriak. Inork ez zuen uste honela irtingo nuenik. Dena lotuta geratu nintzen. Ez nuen ezer mugitzen. Eta ahorik ere. Orain ikusten denez behatzak eta besoak mugitzen ditut. Ondo ez baina, jateko ere moldatzen naiz. Barcelonan egin nituen sei hilabeteak on haundia egin zidaten.

—Nola moldatzen zarete baserrian?

—Senideak etortzen zaizkit asko. Hoiek laguntzen didate erruz. Baina inor ez gaude lanerako. Ni ez naiz gauza ezertarako. Edo ohean edo txirringadun aulki hontan egoten naiz beti. Ama ere beti gaixorik. Gernikara goaz laster.

—Egunak luze joko dizu?

—Bai, asper asper egiten naiz. Horregatik nahi dut kalera joan. Han gehiago solastuko naiz edo jokoan edo lagunartean. Betiko pentsamentu goibel hauek uxatzeko egokiera gehiago izango dut.

—Segurotik edo jasotzen duzu zerbait?

—Orain dela sei hilabete hasi nintzen zerbait jasotzen. Baina hortarako hauzi gogorra jokatu behar izan nuen.

—Gaitzak eta ezbeharrak alde batera utzirik, noiz hasi zinen bertsotan?

—Hamabost urte baino lehenago. Balentin Enbeitarekin hasi nintzen. Honen aita, Kepa, «urretxindorra» ni mutikoa nintzela hil zen. Neuk eraman nuen honen hiletan lore-koroea. Zortzi edo hamar urte izango nituen.

—Asko ibili al zara bertsotan?

—Bai, asko ere asko. Gipuzkoan gutxi. Arrasaten, Motrikun, Eibarren, Deban, Zestuan. Barru alde- ra batez. Baina Bizkaian ia herri bat ez da izango. Herriz herri ibili naiz Bizkaia osoan.

—Diru asko atera al duzu bertsolaritzatik?

—Ezer gutxi. Gazteak deitzen ziguten, herriaren alde zerbait egin nahi zuten gazteek. Diru gutxi zuten hoiek. Guk ezin kendu dirurik. Geu beti Euskal Herriaren alde lanean ari ginenak izan eta nola dirua eskatu? beste horrenbeste egin nahi zutenei?

—Bertsolari al zen zure aita?

—Ez. Baina bertsos asko zekien buruz. Anaia dut bertsolari. Aita zenak esatera ni baino hobea, bai-

na poztutzeagatik esan ohi zion. Gutxi ibiltzen da.

—Zu oraindik ibiltzen al zara?
—Ni ibili ez naiz ibiltzen. Ni eraman egiten naute. Bai, orain ere hiru edo lau herritatik deitu didate Jarduten naiz oraindik apurtxo bat.

—Nola egin zinen bertsolari?

—Gogo haundia nuen. Bertsos zaharrak ikasten nituen. Balentin Enbeitarekin jarduten nintzen. Baina horretaz kanpora astero astero biltzen ginen Muxikako bertsolari guztiok tabernan. Gai bat jarri eta astero bertsosak idatzirik eraman behar izaten genituen. Gero dena bertan behera utzi behar izan genuen, debekatu egin bait ziguten biltzea.

—Bertsolari asko al zarete Muxikan?

● JOERAK	
Trintxerpe	3 garrenean
● IREKITASUNA	
Bujanda	3 garrenean
● AZKEN ZERBAIT GEHIAGO, BUKA	
DEZAGUN	
Laspiur	6 garrenean
● LUIS BUÑUEL (1)	
Unanue	7 garrenean
● ORAINDIK ERE ERLIJIOAZ	
IDAZTEN?	
Arregi-Mujika	11 garrenean

—Txapelketetan hartu izan al duzu parterik?

—Bai. Zortzi urtetan errekan egin zen txapelketa Bizkaian. Urte batean Enbeita atera zen txapeldun. Beste batean Ajuria. Lopategi, berriz, bitan geratu zen txapeldun.

—Kantatu al duzu behin ere Uztapiderekin?

—Bai, egin izan dut bertsotan Uztapiderekin. Oso lagunak gara biok eta biok gaude elbarri.

—Zer opa diozu zure lagun Uztapide zaharrari?

“Gogotik izan zera zu maitagarria. Naiz erri eta erbesten oso txalogarria. Bertsoz alaitu dezu zuk Euskal Erria. Berriz nai nuke ikusi zure eztarria”.

—Gipuzkoako beste inorekin jardun al zara?

—Natxituan jardun nintzen behin Basarri eta Lizasorekin. Baina ni batipat Bizkaian eta Bizkaikoe- kin aritu naiz. Balentin Enbeitare- kin jardun naiz asko. Jai eta aste ibili izan naiz.

—Hurrengo omenaldia zure adis- kide eta lagun zaharrarena dugu, Balentin Enbeitarena, alegia. Eskai- ni iozu bertsos bat orduko orde- z.

“Ainbat urtean ibilia da Nerekin kantatzen. Enbeita jauna-re nik biotzez maitatzen. Bere omenaldian gaude gu pentsatzen. Merezki dun gizon au ia deun jasotzen”.

—oOo—

—Enbeita aita semeak, Lopategi, Sardoy anaiak, gu bi anaiok... Zor- tzi edo hamarren bat bertsolari. Nik aurrera atere- ra da Lopategi. Neregana etortzen zen ikastera ia iluntzero. Nik eraman nuen aurre- neko aldiz plazara. Artean ez zuen inork ezagutzen. Entzute haundiko bat nahi zuten, baina nik oso on- do egiten zuela eta nerekin eraman nien. Ajangis edo Anjigis herrian jardun ginen biok. Donostiako txap- elketara ere neuk lagundu nion aurrenekoan.

—Kanta iezu bertsos bat Muxika- ko bertsolariei.

“Muxikan badira Ainbat bertsolari; Eta guztien zugatz daukagu Enbeita ezaugarri. Haren frututik etorririkan gu gabiltz herririk herri. Baina eskerrak eman bearra nola daukagun berari”.

Ezin gehiago nekaraziko zaitugu, Kepa. Ea zure omenaldi haundi ho- ri nozbait ikusten dugun. Aurrera doala uste dugu Zarauzkoa. Merezki duzu. Zorretan dago zurekin Euskal Herria. Hamaika ibili eta jardun egin duzu utsaren truke herriaga- tik. Ez zaduka ahazturik.

EUSKAL KIROLOAK

Aizkolari zaharrak

MENDE ONEN ASIERA

Aldaketa aundi bat gertatzen asten da mende onen asieran Euskal Errian. Industria sortzen da. Jendea, berriz, lantokia dagoen ondora jeisten da baserrietatik bizitzera. Kalera jetxi arren euskalduna da eta euskal kirolenganako zalatasuna du barruan.

Festetan eta, aizkolaririk, arrijasotzailerik eta idi-demarik onenak ikusi nahi izaten ditu. Diru gehitxeago du eskuartearen ere kirol eta joko auk ikus-teko.

1903garren urtean eraikitzen dira Tolosako, Donostiako, Azpeitiako eta Eibarko zezenplazak. Baina zezenfestak baino korrikalari, aizkolari, arrijasotze, ahari joko, ididema eta abar gehiago izaten dira plaza oietan.

Berezko joera oni su aundia eman zion abertzaletasunak. Izkuntzari, ohiturei eta euskal-jolasen indar aundia eman bait zion.

Orduan sortu ziren euskal kirolari trebeena. Denetan aundiena "Santa Ageda".

SANTA AGEDA

Pedro Maria Otaño Ezeiza, Beizamako "Santa Ageda" baserrian jaio zen, 1870garren Otsailaren 11an.

"Santa Ageda" Luzea bezain gogorra zen. Luzean 1,85 neurtzen zuen. Aizkolari ez ezik sega'ari eta probalari ere bazen. Orretaz gainera amaika seme-alaben aita zen.

1893garrenean jokatu zuen izen piska bat zuen lehenengo apustua. Azpeitiako Agirretxe zuen aurka. Andik bi urtetara Azkoitiako "Maketo" izenekoaren aurka jokatu zuen.

Pedro Maria Otaño

1896garrenean jokatu zuen beste apustu sonatu bat Errezilko "Garate Mutilzarraren" aurka. Azpeitian jokatu zuten. 60 ontzako zortzina enbor moztu behar zituzten. Berrogei minutu azpitik ebaki zituen "Santa Ageda" irabazle geratuz.

Euskal Erriko aizkolaririk

onenaren sonak artu zituen apustua irabaziez geroztik.

Jose Martin Goenaga "Atxunberria"ren aurka jokatu zuen berriro Zumarragako Euskal jailetan. "Santa Ageda" geratu zen denen artean txapeldun. 1900garrenean ere berau geratu zen txapeldun Zumaiaiko euskal jailetan.

Iru aldiz jokatu zion Atxunberriari Santa Agedari urte berean, baina alferrik. Beti "Santa Ageda" ateratzen zen irabazle.

Ez zuen Atxunberriak, ordea, behin ere etsitzen. Tolosako zezenplazan jokatu zion berriro. Kanako lau enbor moztu behar zituzten. Baina agintzen zutenek ez zuten dirurik jokatzen utzi, enbor bat ustela bait zen. Alere "Santa Ageda" atera zen garaile.

Baina egiazko jokoa 1903garren Abenduaren 26an Azpeitiako zezenplazan jokatu zutena zen. Bost milatik gora izan ziren plazara sartuak. 20.000 erreale (gaurko milloietan), jokatzen ziren jokoa. Trabesean ere izugarri jokatu zen.

Dirua "Santa Agedaren" alde atera zen. Asieran aurretik jardun zen baina azkenerako ikaragarri moteldurik "Atxunberriak" irabazi zion. Bukatu baino lehen erretiratu zen.

Urte pare batean ez zuen gehiago aizkoran jokatu. Baina berriro asi zen poliki poliki an eta enbor jokatzen. Baita marka ederrik utzi ere egin zigun. Nagusi ibili zen amarren bat urtetan.

ATXUNBERRIA

Jose Martin Goenaga Odriozola "Atxunberria" Azpeitiako Oñatzen jaio zen. 1,90 neurtzen zituen luzean. Onen markarik aundiena kanako lau enbor 64 minututan ebakitzeko izan zen. Zintzoa izan zen gizon bezala.

Jose Martin Goenaga
"Atxunberria"

KEIXETA

Jose Aranburu "Keixeta" Urrestillan jaio zen 1881garre-

nean. 31 apustutan atera zen irabazle. Garai guztietako aizkolaririk onena bezala artzen da. Ogeita amaika urte arte ez zen plazara azaldu, basagizonen artean jokatu ohi zituen bere apustuak. Ona bertsolariak nola goraiatzaren dizkigun "Keixetaren" famak.

— I —

Altz-errekako seme jatorra degu Jose Aranburu, urtietan da aurreratua: berrogei ta bost inguru; orren plazako mobimentua ondradu eta seguru, seme-alabak ondo jartzeko esperantza izango du.

— II —

Jose izena duen bezala izen goitiya Keixeta tranparik gabe etxeratua millaka zenbait pezetak; fin jokatuak danak dirala letu genduan gazeta, gizon jatorrik ez det mendratzen pake-zalia naiz-eta.

— III —

Jokatzailiak ez gero artu begitan edo burutan, erriyak berak irabazten du makiña bat sentidutan; bat biren kontra jokatu da gutxiyenan irutan modu ortako plaza-gizona ez da pagatzen dirutan.

LAPATX

bazkari onaren zanpagarria
eta txarraren estalgarria

LA CASA
DEL CAFE

Juan Irujo

San Marzial, 19 - Urrut. 413801
Donostia

Bertso Berriak

Seta Gaiztoa

— 1 —

Pena aundi bat sartua daukat biotzaren barruraño, setak ekarri gaitula ia izkuntza ondatzeraño. Jakin bezate aurtxo txikitik altonik zarreneñaño setak uztea ohea dala euskera galtzea baño.

— 2 —

O, Euskalerri biotzekoa! zugana nator kantuan, ia pixka bat lasaitzen naizen zedozer esandakuan. Kezka batekin nabil neroni etxean eta kanpuan, gu euskaldunok era onetan zeinek ipini gaituan.

— 3 —

Deabruren bat buztan luzea sartu da gure tartean nai ezuana gu euskaldunok ibiltzerikan pakean. Mundu triste au igaro bear dozenardi bat urtean ta ale oiek daramazkigu burrukan anai artean.

— 4 —

Oso «txorrotxak» izango dira deabru orren adarrak, sakabanatu gaitu ederkieran euskaldun bakarrak. Perretxikuen gisa gaur nunnai sortzen zaizkigu batzarrak, alkarren aurka enpliatzeko al dira gure indarrak?

— 5 —

Bide txarretik goazela gu gaur ezin gentzake uka, «atxe» dalata anai guziok emen gabiltza muturka, gure etsaiak irriperezka esanaz «au dek au mauka», lau periodiku Euskalerrian ta denak alkarren aurka.

— 6 —

Milla euskaldun dauden tokian daude milla oponiyo, baiña alare ez aserretu letra bat dala meriyo. Guk gai onetan joka dezagun gizonki eta seriyo, urak pasata presa egiteak eztualako baliyo.

— 7 —

«Atxe» zaleak zeratenak ta ta etzeratenak berdin; al dan guzia idatzi baiña iñori eman gabe min. Nai dezutenak Zeruko Argian besteak berriz Goiz Argin. An edo emen neri berdin zait baiña pakean lan egin.

— 8 —

Atxekin edo atxerik gabe pakean ari gaitian al dan guzia beti idazten gure euskera maitian. Nik ondo dakit ezin dirala gauzak konpondu kolpian denboraz, noski, sartuko dira bai, urak beren tokian.

— 9 —

Ur zikiñean pozik egiten du deabruak arrantza ta euskerari kendu nai dio lenbailen azken arnasa. Ori gertatu baiño lenago berari moztu isatsa, ez dezan berak gelago nastu euskaldunaren baratza.

— 10 —

Zerbait idazten degunak gera ia bi milla euskaldun, atxekin edo atxerik gabe danok bear degu lagun. Askatasuna ta justizien alde beti gogor jardun ia onela erri zar au guk pixka bat moldatzen degun.

MATXAIN
(Aiete)

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN-EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gaztelz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Carretera Gral. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA

Telefonoak: 450313 eta 459723

Aptdo. 1381

Aptdo. 1381

ATE OPARIAK

GAI TA IRUDI POLITENAK

Victor Pradera, 2
(Esquina Zubieta)

DONOSTI

DEPURACION
DE AGUAS
S. A.

Ur lanetan eta zereginetan berezia edangarri, lantegiko eta igeritako urak gertutzeko zikindutako urak garbitzeko.

Urrut. 32 37 00 - 31 00 10 - 32 37 01
Gordoniz, 44

BILBAO

AIDEPORTUA

Nazioarteko aideportua egin nahi litzake hemen iguruan. Hau dela eta hamaika paper beteda egunkarietan. Batez ere Bizkai-koetan. Hobeto esanik Bilbaokoetan.

Ez dugu uste Probitzi batek bere gisa erabakitzeko arazoa denik. Eskualde osoak erabaki beharrezkoa dugula uste dugu. Ez dugu uste ez Bizkaiak eta ez Bilbaok erabaki behar dutenik eskualde osoari dagokion arazoa.

Bizkaiak beharrezkoa omen du honelako aideportu bat bere burua ito ez dezan, hazi eta zabaldu dadin baizik. Bazirudian Sondikan zituztela jarriak begiak eta belarriak goi-agintariek. Tokirik "ez onena, bai merkeena" zelako, agian.

Baina dena erabakia zegoela uste zen garaian berriro Bizkaiko agintariei non egin ditekien galdetu zaie. Hemen dago, ordea, okerra; ez da hauzia Sondikan egin ala Bizkaiko beste lekuren batean. Bizkaikoak erabaki ala Euskal Herri osokoak baizik.

Ez dirudi lekuri onena Sondika, denik. Ez da Biolbaon eta Bizkaian leku aukera haundiegirik. Asua ibarreko lur guztiak baldintzatu eta mugatuko litzuke. Lehenez gainera bideak zeharo gainezka egingo lukete Bilbao inguruan. Bertako biziera giro txar-tuko luke. 120 hektarea lur jango litzuke. Oraintxe egin berria den hango osoa bota beharko litzake. Baita 2.500 ikaslerentzat eginik dagoen ikastetxea ere. Aideportuaren ondo ondoan geratuko litzake 20.000 ikaslerentzat eginiko Unibertsidadea. Ber-bertan burutik gaixo dauden eritegia. Inguruan apaizgaitegia. Ez dute giro izan behar!

Luza ditekien guztia luzatuz eta zabal ditekien guztia zabalduz ere txikiegia gertatuko litzake "DC-8" eta "Boeing" egazkientzat. Eguraldiak ere ez du bat ere laguntzen egaterakoan eta lurreraterakoan.

Gasteitz dela lekuri egokiena dio Allende irakasleak. Hone-lako ordekarik ez dago ez Bizkaian eta ez Gipuzkoan. Gasteitzek izango ditu trenbiderik eta autobiderik egokienak eta ugarienak ere, aidez etorri direnak, beren lekuetara joan ditezten.

Orduerdia geratuko litzake Bilbao, aideportu hontatik. Ordu-betera Donostia, Zortzi minutura Gasteitz, 76 minutura Iruñea, 57 minutura Logroño. Orduerdia Baiona.

Sondikakoa baino askoz ere aideportu hobea eta gehientzat erosogoa gertatuko litzake Gasteizkoa Euskal Herriko industriari eta hazkundeari gehiago lagunduko lioke. Ez litzuke Sondikakoak dituen arazoak izango ez aideportuan bertan, ez gainean, ez inguruan, ez bideetan.

Ez dezagun ahaztu gainera, merkeena izan ohi dela luzarora garestiena. Txarra, ona baino garestiagoa da beti.

Dezaketen guztiek sartu behar dutela eskua uste dugu arazo hontan. Euskal Herri osoak du zerikusia eginkizun hontan. Euskal Herriaren gidaritza dutenek batez ere ezpairik gabe.

Garaiz gara oraindik. Ez dezagun okerrrik egin.

IREKITASUNA

Maite dut «adisgide» hitza, esan-nahi ederra izateaz gain euskaraz hitz paregabea delako zentzu ba-tera.

«Kide» hitzak, ez bukaerak, zer adierazten duen gauza jakina da: norbait beste batekin berdintzen duen harremana edo lotura. Kide gara, antzeko gaituz, bat gatoz. «Kide» hitz osoa izan beharrean hitzaren azkenaldea besterik ez de-nean, berriz, aurreko puxkak dion adieran edo eginbidean elkartzen du, kidetzen du: lankide, mahaiki-de, herrikide, gaizkide, lekukide. Hitz hauen lehen-zatiak, berez zer-bait esan nahi du garbiro: lana, mahaia eta abar. Ikus ordea «adis-kide» hitza. Arestiar Hitzegi Tipiak ongidionez, «ezagun maitatua, lagun guztiz estimatua» esan nahi du. Baiña aipaberri ditudan beste hitzok ez bezala, «kide» kenduta ez du sentidurik lehenengo puxka soilak. «Adiskide»-kin antz handi xama-rra duen hitza «eskuide» da. Biek

zortzina letra, bost berdiñak eta amaia ere bera. Adiskide, eskubide. Elkarturik bururatu ohi zaizkit. Eglazko adiskidea ez ote da gero lagunurkoaren eskubideak ezagutu, onartu eta errespetatzen dituen?

Beste hitz biko bat: «behartsua» eta «aberastu». Letrez i-ia berdi-ñak. Esan-nahia diferentea. Bi hi-tzok gizarte-programa bat osa leza-kete Hirugarren Mundurako eta Hi-rugarren Mundua ez denerako.

Behartsua aberasteko eta gaiton-tzekoen eskubideak, zifreko adiski-de tankeran, onartu eta zaitzeko, bihotzeko irekitasuna eta adimenaren irekitasuna behar dira, irekita-sun ekintzaillea eta ekintza irekia.

Carrero Blanco Almirantea Lehen-dakari duen Gobernu berriaren agi-ria zorrotz aztertuta dute egunkari, asteroko eta beste berri-paperek, nork bere opillari su ematen diola-rik, gisako den bezala. Denek Go-bernuan sendotasuna eta jarraipe-na ikusiez geroz, bakoitzak gehien

gustutzen zaiona aukeratu du ira-kurleei agertzeko. Honek Lehenda-kariaren leialtasuna. Horrek ekono-miaren geroa. Harek eziketa ara-zoaren zaila. Eta zenbaitek, batez ere, pluralismoa, herriaren esku-hartzea, irekitasuna, goraiatu ditu.

Zalantzarik gabe mintza daiteke irekitasunari buruz kasu hontan. Aurrenik, Estaduaren Burua eta Go-bernuarena oraingoan berezi dire-lako. Gauza hau ez baita egiten ondorio gabarik. Bestalde, agiri ho-rrek berak esaten digu lege berriak emango direla egoera sozial hobea erakartzeko, zuzentasuna eta guz-tienona arrunt kunpli ditezten. Eta, azkenik, egituren osatzeari ekingo zaiola etorkizunean jendeak zer-iku-si biziagoa izan dezan politika ar-loetan, hortarako hildoa zabalago-tuaz.

Nik irekitasun hori egin dedilla nahi nuke. Ez gero nolanahiko ire-kitasuna.

Irekitasuna, alegia, hau edo bes-teagatik, aspaldian edo arestian, er-besteratu zaizkigun guztientzat, mu-ga irekiak aurki ditzaten. Amak be-rriro besarka ahal dezan semea edo alaba. Begiratu tristeak buka eta malko errekek xuka ditezten.

Irekitasuna itxientzat. Agintarie-kiko begirunez eta giltzapetuekiko maitasunez diot. Behar diren urra-tsak eta aldaketak eginda, ahalik eta laisterren gartzelen atek, le-geen arauz, ireki ditezten. Ez bai-tugu nahi Nazim Himket-en moldean bizi-erdia, burdin-artean, pasatzerik, baizik eta kolore guztietako ma-hats-mordoak jan ditzaten eta mun-duko gauza berri, on, eder guztiaz poz ditezten.

Irekitasuna euskararentzat. Hiz-kuntzekiko gizabidean barrena au-rrerakada kalantak egin behar dira nonnahi, gutartean ere bai. Hasi behar genduke ahaletzen zuhur-tiaz eta kemenez Gipuzkoa oster-a gerta dedin bere Unibersidadearen jabe, bertan hizkuntza-ikasketak me-rezi duen leku oparoa har dezan, hemengo eta hango jakintsuz apain-duta, aberastuta, goratuta. Leioa eta atek zabaldu behar zaizkio eus-karari ofizialki, ikastoetan bezala eskoletan, Lizeoan bezenbat liceo-tan, prensan adiña irrati eta tele-bistan. Eta bereziki, euskaldunen eta erdeldunen gogoak eta patrikak ireki ditezela. Irekitasuna, jaun-andreak, dirua ematerakoan ere.

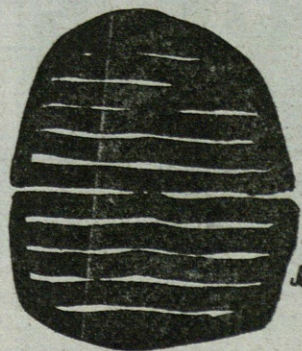
Bi urte inguru da Madrid-eko Korteetan eztabaldatu zela solda-ruzkara kontzientziak iritziengatik joan nahi ez dutenei buruzko lege-gaia. Jaun asko mintzatu ziren ho-rretxan kontra, eta Gobernuak ge-rora lege-gaia erretiratu zuen. Ha-lare guztiz jakingarria izan zen hor-taz Diez Alegria Estatu Mayorreko Buruak esandakoa: «Nere bizitza es-kaini diut armeetako zerbitzuan. Le-gegaiaren kontrako arrazoi denak konprenitzen ditut. Baiña azaldu di-ren arrazoiak bihotzetik atera dira, eta legeak egiteko arrazoiak buru-tik atera behar dute. Darabilgun prolema lege-gai honen bitartez kon-pon daiteke».

Badakit. Badakit ongitxo. Egia da. Sakonegi zauritu dugu elkar. Hau antolatuko duen amaren semerik ez da orain arte jai. Halaz guztiz ere irekitasun adiskidetasuna ekar lezake. Eusten diet Diez Alegria-ren hitzei. Etsaigoaren aldeko arrazoiak bihotzetik ateratzen dira eta kon-turatzen naiz. Baiña hortaz ere bu-ruaren arrazoiak entzun behar dira.

Kristalezko mundu ageri, garden, lotsagabe honetan lau haizeetara, arnasa lasai hartuz bizi nahi dugu libertate santuan. Nekez bizi liteke hola betiko aserre beltzetan lepo-raiño sartuta ibilki.

Gure premien mailako euskal di-namotasuna oraindik asmakizun da-go.

I. BUJANDA

EUSKAL SHWETS (II)

JO ERAK

—Haizak hi Gorka, zein dituk eus-kal kulturaren alorrean oraingo ze-biltzekeen tendentziarik garrantzi-tsuenak?

—Arraioa, erantzun diot nere la-gunari, nahiago nuke katu baten bigotea hozkaka ken nezaion es-katu baheit. Ea euskal kulturaren zenbat tendentzia zegoken? ez hu-ke gutxi jakin nahi!

Bar apain batean gaude biok, okondoak mostredorean ezarri eta elkari begira. Nere laguna sei urte U.S.A.n elektronika ikasten igaro eta etorri berria da. Diotenez ika-ragarri asko irabazten hasi da... Baina ahal duen guztian aurretik botatzen du: «gu asalaratuok»...

—Zer hartu nahi duk, Gorka? gal-degin dit kamarera ondoratu de-nean.

—Whiski bat hik ordainduz gero!

—Hau demonio alua! Eta zer erre-tzen duk? galdetzen hasi zait bi puru poltsatik atera bidenabar.

—«Celtas»... inork ez bazeidak purorik ematen!

—To, to; betikoa jarraitzen duk gero! Baina betiere denak barkatuko dizkiaz egin diadan galdera horri erantzuten badidak.

Eta nondik ekin nezakean nik gure iskanbilatxoak bereizten. Euskal kultura, batzuek uste du-tenez, baratza da. Ta besteen us-tez, eremua...

—Azer berezkuntza arlotik hasi haizen Gorka! Hi heu zeinen alde hago?

—Begira zak, erantzun nion, hi isilik egon hadi ni hizketan ari nauken bitartean. Mozten banauk ez diat jarraituko. Eta gainera be-rezkuntza hori ez duk batere ar-lotea. Chauvinismoaren ikuspen guz-tiarekin loturik zegok eta. Hi bai harroa bihurtu haizela, amerikanoek kutsatu egin haute nonbait.

—Jarrai zak, jarrai zak, isilik egonen nauk eta.

—Nere ustez ordea euskal kul-tura ez da ez baratz eta ez eremu, baizik gatzetxoaren jolasketa patio bat... Tamalez... euskera ez da lan-darea, balola baizik. Patio hau bur-nizko erreja handi batek ingura-tzen du; baina gure polemikazko futbolearen suturik ahaztu zaigu erre-ja badenik ere. Bakar bakarrik ba-loiak goitik ihes egiten digunean, orduan errejako polizia itzul de-zagun eskatzen diogu.

Batzuk baloia hobetu egin behar dela uste dugu. Lokarritxoak kendu, balbula jarri; munduko beste hiz-kuntzak bezala alegia batasun ba-tean erabil dedin. «Standard-izatu».

Baina batasuna nahi dugunok ez «omen» gara denok progresistak. Gainera batasuna nahi duten pro-gresisten artean batzuk sozial pro-gresistak dira, besteak nazional pro-gresistak, urrengoak sexual progre-sistak, beste batzuk hiru gauzak batean edo hirutatik bi... eta gai-

nera soil soilik «progreak» direnak eta shobistak, etabar.

(Nere adiskidea sekulako begi handi batzuk jartzen ari da...!)

Bestalde ordea batasuna nahi du-ten progresista ez direnak, batzuk katoliko aurrerakoiak dira, besteak sozialista atzerakoiak. Eta batasu-na nahi duten progresista ez diren katoliko aurrerakoiak zazpi talde bereiz gintzak...

Baina lehen aipatu beharko nu-ke batasuna bera ere bost edo sei modutan ulertzen dela, esate ba-terako batzuk diotenez batasuna herriarekin batera egin behar da. Besteentzat herria baino aurrera-xeagotik. Beste batzuen ustez herri-aren bazterretik herriarentzat; he-rriarri berari eginez, herriarik be-rari eginez, herriarik gabe; herri-aren atzetik; herriari ezkerrean joa-ten utzi gabe...

Eta H-ren arazoa! Ai ama! Hor zegok gakoa. Batzuen ustez arba-soek ez omen zuten erabiltzen (be-hintzat analfabetoek). Baina bes-teek diotenez Gernikako arbolararen zainpean hatxe mordo bat aurkitua izan omen da. Eta gainera berezi behar dira hatxehitz-hasierakoa ala tartekoa. (Bata bestea baino bihu-riagoa omen). Hatxe behar den to-kitakoa eta hatxe behar ez dene-koa. Hatxe griegoa dela, ezetz, frantsesetik hartua baizik. Freud-ek aztertu behar lukeela...

Baina denek ez dute batasuna nahi, ez uste. Batzuk ezkerregian dagoz eta erdi anarkista direlarik bakoitzak nahi duen bezala idatz lezakeala uste dute. Eta eskuinean daudenañ berriz euskera munduan den hizkuntzarik txukunena dela diote. Ea ze arraiotarako hasi nahi dugun mugitu ta aldatzen...

Gainera batasun honen aurka daudenak ez daude batasun guztien aurka. Beste batzuk ordea edozein batasunaren aurka daude...

Eta okerragoa dena, batasun hon-tan hiru bitasun daude: aditzaren bitasuna; aldizkariaren bitasuna; eta aigitaldarien bitasuna.

Baina Euskaltzaindiak ez dauka bitasunik, hogeita hirutasuna bai-zik...

—Haizak, Gorka, hiz diokenez, gu-txienez berrogeita hamar talde iza-nen dituk euskal kulturaren pa-tioan.

—Bai gizona. Aise! Eta hori, ikas-tolatatz hasi gabe.

—Eta orduan zenbat lagun zegok ba hortan sarturik?

—Gehienez, hogeitamabosten bat. Biok far egin dugu.

—Hi, lehen, pilotu huen gure he-rri kirola. Hik patio teori hortaz futbola egin nahi al duk?

—Ez motel, kia. Gure herri ki-rola, oraingo, berriketa duk. Hain zuzen «elkar klasifikatzea»!

Gorka Trintxerpe

EGUN EGUNEKOA

Ezkerrak gatz, indarra, zailmena, iraupena, burua eta argia behar ditu. Eskuinetik ezkerreara eta ezkeretik eskuinera, eskuinetik eskuinera eta ezkeretik ezkerreara jo-tzen jakin behar du. Eskuine-koa ez ezik ezkerrekoa ere etsai duela pentsatu behar du. Kontrarioak, eskuina ona eta ezkerre ez hain txarra dituela jakin behar du.

Ezker txangoak, berriz, es-ku-eskura botatzen dizkio pe-lota gehienak eskuinari. Es-kuin da eta eskuinari lagun-tzen dio. Batez ere indarra duen eskuinari.

HARANZABAL

ZERUKO ARGIA

Zuzenadaria:
MIREN JONE AZURZA
ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragoi-ko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.º Burlada-Pamplona).

Donostia: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:

Barruan	300 pezeta
Korreo batasun- tako errietan	350 pezeta
Atzerrietako bes- te errietan	370 pezeta
Aldez	Aurrez gal- detu

Salmetan (ale
bakoitza) 7 pezeta

Irarkola:
«Gráficas Navasas»
A. Adonin, 1 IRUIREA
D. L.: NA. 80-1963

BAZTAN Hogeitaka egun elkar ikusi gabe irakurle. As-
tebete ere luzetxo izan ohi eta... orain berri-
z hiru aste. Gurea bai kazetaritza kozkorra... inoren hauzi eta
oporketen menpe dagoen gizagaxoa. Hala ere, gure aldetik
ezin uka, "sanjuanak" direla eta, isilune hau aukeran etorri
zaigula hiruzpalu eguneko atsedenditxo bat gozatuz Baztan
aldera joan ahal izateko.

● Paraje ederra Baztan eta inguruak, are gehiago egualdi
onak lagunduz gero, eta lagundu digu, bai, halazanko!

Lehen bisita gure adiskide Mariano Izetari zor genion,
bai horixe! Nork ez du Mariano ezagutzen, haren idazlanik
irakurtzen (Z. ARGIA, HERRIA, PRINCIPE DE VIANA,
DIARIO DE NAVARRA...) edota gutienik hartaz entzun?
Mariano gure irakurle sutsua dugu, bai eta ZERUKO AR-
GIAKO banatzaile ere, Elizondoko kartaria ez bait da, antza,
baserri baserri ibiltzen. Ha zelako "señoritu" (kartaria ale-
gia, ez Mariano).

● Mariano Izeta ikus ahal izan genuen Arizkunen ere
San Juan egunez. Han zen Klemente bertsolari elizondarra
ere. Arizkuno bertakoa ia ziren eta "Elkartasuna" izeneko
pelotalekuan dantza jaialdi bat muntatua zen. Bertan ziren
Atharratzeko dantzariak eta Luzaidoko "bolantak", Luzai-
deko Gazteria deritzen dantza taldea, alegia. Han dantza egin
zuten ere —inon dantza egitekotan— Arizkuno zahar eta
gazteek, Mariano Izeta bera tartean zela.

Marianok esan zigunez, Arizkun ezezik, inguruko zen-
bait herritan ere edonork egiten omen du "Mutil-Dantza".
Bestalde, "Mutil-Dantza" delako dantza mota hau ez omen
da —zenbait uste bezala— dantza era bakar bat, hamalau
haina modu edo dantza-molde berorrek ezagutzen eta dantza
egiten bait du. Dantzaldi bakoitza, gainera, nor bere izena-
rekin: "zozoarena", "titiarena", "zortzikoa" etab. etab.

Alzaiko dantzari eta pasturalier bat

● Jaialdi aurretik Etxahun zaharra eta Alzaiko (Zuberoa)
zenbait gazterekin mintzo ginen. Horrela jakin ahal izan ge-
nuen Pasaian aurkezteko zen "Zantxo Azkarra" delako pas-
turalaz, bai eta uztailaren 22an. eta abuztuaren 12an. Gote-
rien (Zuberoa) lehen aldiz aurkezteko zen pastural berriaz,
"Berretter" izenekoaz alegia.

"Berretter" izeneko pastural berri honetan, Erronkarin jaio
zen euskal buruzagi apal baten bizitza kontatzen digu Etxa-
hunek. Turkian zehar ibilia, nonbait, gure Erronkariko gazte
ausarta, eta handik ekarri zuen ezpata batez Nafarroako erre-
sumaren askatasunaren alde burukatu zena.

Honako honekin zazpi dira Etxahunek buruturiko pas-
turalak. Nork eskain dezake gehiago? Gure txaloak Etxahun
zaharri, bai eta Alzaiko gazteei ere, nahiz etapasturaletan
"satanak" izan.

● Biharamunean, Amayur eskuin aldera utziz eta Otxondo
gaina iraganez gero, Urdaxubi (Urdax) eta Zugarramurdin
zehar abiatu ginen. Zugarramurdin jende pila ikaragarri zen
plaza erdian. Hiruzpalau autobus bai, eta batek daki zenbat
auto.

Jatetxeak eta tabernak ere, orain hurrengo egon ginenean
baino askoz ere gehiago. Jendea gero eta gehiago gustatzen
bide zaizkio honelako leku galduek, are gehiago Zugarra-
murdiko leizearen bezalako entzute bihurria denean. Izan ere,
mahai luze luze jarria zen leize barrenean, eta sua ez aspal-
diegi itzalia. Akelarreak ez dira nonbait oraindik amaitu
Euskal Herrian.

● Urdaxubin, ordea, ez zen jende askorik. "Atxular" i-
zeneko baserriak ez du itxura denez Zugarramurdiko leizearen
entzuterik ez eta eragin haren lilurarik. Etxe atarian aurkitu
genuen artzainak esan zigunez, "heldu den nobembre hilean"

(frantsesak ginela uste izan bait zuen, hego aldean ez bait
da, antza, halako gauzez inor arduratzen, edota euskara eze-
zaguna, agian...) lau urte izanen dira "Atxular" etxea utzi
zutela azken biztanleek.

Esan zigunez ere, guk "erran" bezala egia zen, bai, etxe
hartan "Axular apeza" sortua zela, ez jakin ordea noiz.
Duela anitz urte sortua izan behar, bai, berak ez bait zuen
behintzat apeza ezagut ahal izan!!

● Bada, bai, zer aipatu eta zer esan Nafarroako mendi
alde honetaz. Luzeegi joanen litzaziguke, eta aste honetan,
hain zuzen, bestela ere inoiz baino gauza gehiago utzi behar
dugu aipatzeko.

Dena den, esan dezagun esan, inoiz baino euskara gehiago
entzun ahal izan dugula, behar bada, gu ere inoiz baino
gehiago saiatu garelako. Eta izan ere, honetan datza euskal-
dunen eta euskararen kakoa, elkarriketa guztiak euskaraz
ekitean alegia.

● Horrez gainera, ezin uka ere, Euskal Herria benetan
maitatu eta haintzat hartuko badugu, bere geografia ezagutu
beharra dugula, bai eta gure eskualdeko eta inguruko ez
diren beste euskaldunak ere. Halakoetan ohar gaitzek, Euskal
Herria ez dela hiruzpalau bailadatan bukatzen, elkar ezagu-
tzea beharrezko dela, batasuna, berri, nahi eta nahiezk, eta
orain arte proposatu diguten, euskara batu bakarra, bestal-
de, ez dela zenbait nahi lukeen bezain artifiziala.

● Amaitzeko, egia da, bai, herri aski handi eta indus-
tuetan bizi gareno erabat liluragarri gertatu ohi zaizkigula
Baztan bezalako bailadak. Hala ere, kontutan izan behar ere,
gure oporraldi kozkorren ondoren jaso dugun gutun batez
nafartar batek dioskuna: "Etzaitzela etorri egun pasa, eta
nafar girorik xuxpertzera. Ez duzu dato zehatzik aterako ta.
Nekazariak bere ideiak sobera ongi daki gordetzen. Amore
emanen dizute eta zu kontent itzuliko zara esanez: Hemengo
nekazariak jatorrak eta euskaltzaleak dituk".

UDAKO EUSKAL UNIBERSITATEA

Orain-
g o z
irakurleak dakikeenez, abuztuaren 28tik. irailaren 8ra. arte
eratzeko da Donibane Lohizuneko "Maurice Ravel" deritzen
Lizaoan UDAKO EUSKAL UNIBERSITATEA. Ikastaro hauk
Baionako IKAS elkarteak eratuak dira, Frantziako Heziketa
Ministeritza, Bordeleko Unibertsitatea, Euskaltzaindia eta Ipar
Euskal Herriko agintari eta arduradun guztien laguntzapean.

Gaiok zortzi sailetan banatuko dira, hots: 1.—LITERA-
TURA (L. Villasante, I. Sarasola eta J. Haritselhar). 2.—
LINGUSTIKA (L. Mitxelena, A. Irigoien eta M. Murguiri). 3.—IXTORIA, EDERGINTZA (P. Narbaitz, J. Intxausti, J.L.
Lizundia, J. San Martin eta J. Larramendi). 4.—EKONOMIA
(G. Antsola, J.L. Lizundia, X. Irigaray eta J.L. Davant). 5.—
MATEMATIKA (K. Santamaria, J.L. Txillardegi, J.R. Etxe-
berria eta C. Harlouchet). 6.—ANTROPOLOGIA (J.M. Sa-
trustege, G. Bidart eta J.M. Barandiaran). 7.—PEDAGOGIA
(A. Lertxundi, P. Altuna eta Donostiako irakasle talde bat). 8.—GOGOETA SAILA (J. Azurmendi, R. Garate, P. Xarri-
ton eta Agirre Balzategi).

Hizlari guzti hauk euskaraz mintzatuko dira, nor bere
gaiaz. Mintzaldiak goizetan izanen dira. Arratsaldetan, aldiz,
talde edo multzo berezietan irakasle eta ikasleek goizeetako
gaiak elkarrekin ausar eta azter ahal izanen dituzte.

Matrikula saria 20 franko izanen da. Inork nahi balu Li-
zaoan bertan jan eta 10, beste 20 franko eguneko. Bazkaldu
edo afaldu nahi balitz, ordea, jatordu bakoitza 10 franko.

Udako Euskal Unibertsitate honetan parte hartu nahi du-
tenek uztailaren 31 baino lehenago beren izena eman behar
dute. Inork nahi balu xehetasun gehiago idaz edo dei beza
zuzenbide honetara: IKAS. 15, rue Port-Neuf. Baiona. Tel.
25.64.26 (Lapurdi).

AITA OLAZARAN

Ekainaren 28an. hil zen Iruñean
Aita Olazarán bizarzuridun txis-
tularia. Aita Hilario, Lizarran (Estella) jaioa zen 1894ko.
otsailaren 9an. Zortzi urte zitueneko organoa jo ohi zuen
bere herriko elizan. Kaputxino egin ondoren, berri, emeritzi
urtetan Lekarozen bizi zen Aita Donostia zena lagun zuela.
1936 geroztik Txilen izan genuen misiolari. Azken urteotan
Iruñean bizi zen.

Aita Olazarán Nafarroak eman duen folklorelari ospe-
tsuenetako bat izan dugu. Guztiz ezaguna txistu ikasteko
bere metodoa, 1927 urtean "Euskalerriaren alde" izeneko al-
dizkariak saritu zuenetik lau alditan argitara emana.

Aita Olazarán erabateko herri musikalaria izan dugu, amai-
katxo doinu berri burutuz ezezik, bai eta galduek eta gal-
tzeako arrixkuan zegoen edozein argitara emanez ere. Gai-
nera, Aita Olazarán ez genuen izan Lizarra edo Baztan in-
guruko doinu zaharren biltzaile bakarrik, Nafarroa guztikoa
baizik.

Txistulari soila ezezik, gainontzeko musika mota jantzi-
goak ere urratu zituen, Debussy eta Ravel-en obren azter-
ketak lekuko. Eta hain zuzen, bere jakintza horretan datza
Aita Olazaránen emaitzaren nolabaiteko zailtasuna, txistulari
taldeetarako eta bestetarako moldatu ohi zituen obrak jo ahal
izateko, edozein txistulari kozkor baten teknika baino apur
bat gehiago behar bait da.

Azkenik, duela urtebete argitara eman zuen Aita Olaza-
ranek Nafarroako "gaita" delakoa jotzen ikasteko metodoa,
bere azken obra izanen zena. Berak ere, bere "azken" obra
zela sarritan esaten zuen, zenbait hilaibeteren buruan etorriko
zitzaion heriotzako ordua aurrez susmatuko balu bezala.

Goian bego bataio izenez Alejandro Olazarán zena, Li-
zarrako hafia, Nafarroako lorea eta Euskal Herriko fruitua.

AIPAMEN LABURRAK

Urtero ohi denez, ekai-
naren 23an., San Juan
bezpera egunez, "Real Sociedad Vascongada de Amigos del
País" delako elkarteak bere bilera nagusia Azkoitiako In-
sausti Jauregian ospatu zuen, "Iruak bat" (Gipuzkoa, Bizkaia
eta Araba) lemapean.

Beste zenbait arazoren artean araudia berritzearen premia
aipatu zen, oraingoa Carlos IIIaren. garaiko bait da. Hain
zuzen, abuztuaren 10ean. berrehun urte betetzen dira elkarte
hau lege onartua izan zela, 1793 urtean alegia.

Biltzar horretan barrena, Alaro del Valle Lersundi zuzen-
dari berritaz hautatu eta izendatua izan zen. Bazkide berri
bat ere onartua izan zen, Bilbaoko Biologia irakasle den
Juan Manuel Gandarias jauna, alegia.

● Aurten berrogeita hamar urte betetzen dira Pierre Loti
idazlea hil zela (1850-1923).

Pierre Loti, idazle zenaren aldetik mundu guztian zehar
ibili zen bere liburutarako idazgaiak aurkitu nahiz. Berrogei-
taka urte zituelarik Euskal Herria (Ipar aldea) ezagut ahal
izan zuen, eta bere euskal lilura hartaz idatzi zuen bere
nobelarik ezagunen eta irakurriena, hots, "Ramuntcho" i-
zenekoa.

Urteurren hau dela eta, omenaldi bat eskaini nahi bide
zaio Ipar Euskal Herrian. Bestalde, haren bizitzaz filma bat
egiteko asmoa omen...

● San Juan egunez Donostiako egunkari batetan Jose
Berruezo jaunari irakur ahal izan diogunez: "Alguna vez he
escrito que la danza es la más clara vivencia actual de la
etnia euskérica y que ella vale por el más completo tratado
de etnología y aún por bastantes capítulos de historia de
nuestros antepasados".

Ez genekien lehen ere horrelakorik idatzia zenik Berruezo
jauna... are txarrago, zeren behin esatea gaizki badago, zer
esanik ez bigarrenez gauza bera errepikatzea. Alferrik esana
du, nonbait, edozein aldiz Jose Migel Barandiaran maisuak,
etnia baten berezitasunik nabariena eta garrantzitsua hiz-
kuntza izan ohi dela gehien gehienetan, eta Euskal Herrian,
behintzat, batere dudarik gabe.

BERRIAK

Uztailaren 26tik. abuztuaren 2ra. arteko
zortzi egunen buruan eratzeak dira Do-
nostian XII Nazioarteko "Folk Music Council" ihardunak.

"Folk Music Council" delakoa munduan zehar herri guz-
tien folklorea aztertzen, ikertzen eta biltzen duen antolamen-
durik garrantzitsua da. Aurten 25 urte betetzen dira Do-
nostiako "Goizaldi" dantza taldea sortu zela, eta aukera ezin
hobe mailarik gorenetak folklorea ihardunak Donostian era
ahal izateko.

Aipatu egunetan berrogei inguru naziotako batzordeak bil-
duko dira, eta beste zenbait arazoren artean honako gai hauk
aipatuko dira, hau da, folklorea eta heziketa, herri musika
hiri handietan, zenbait folkloren azterketa zehatzak, euskal
folklorearen egoera eta munduan zeharreko zabalkundea. Ho-
rrez gainera, euskal dantzei buruzko bederatzi txosten iraku-
riko dira, ihardunaldi hautako bereziki burutuak.

● Garai onez erabaki eta jakinarazi zen Urretxuako Ipuin
Sariketa. Honako sariketa hau Urretxuako Guraso Elkarteak
eratu zen, eta bertan parte har ahal izan dute Urola eta
Goierri eskualdeetako 14-19 urte bitarteko gazteek. Sariketa,
bestalde, bi sailetan banatua zen, euskaraz ala gaztelaniaz
izatearen arauera.

Euskarazko sailean Xabier Baztarrika Galparsoro atau-
ndarra atera zen irabazle. Bigarren, berri, Zumrrago Bi-
xente Jaka Auzmendi. Erdarazko sailean, aldiz, Federico Alon-
so beasaindarra.

Xabier Baztarrika ondo asko ezagutzen dugu ZERUKO
ARGIAko irakurleok, bera bait da Ataungo berriak eta beste
takian potian auzaltzen dizkigun "Trikurrieta" langilea. Idazle
fina zela aspaldi genekien, bai eta bere hamabost urte koz-
korretan erraztasun ikaragarri duela ere. Orain berri, iru-
dimenik ere ez zaiola falta erakutsi digu. Ezin etorkizun ho-
berik opa diogu euskal letretan barrena.

● San Juan egunez eratzeak zen Lizarran (Estella) "Bigar-
ren nafar izkuntzaren eguna". Nafarroako Ikastola guztietako
haurren biltzar eguna Orreagan ospatu zen iaz. Aurten, esan
bezala, Lizarran ospatzeko zen, eta ospatzeko zela diogu, bi
egun lehenago jakinarazi zenez iraila arte atzeratu egin bait da.

Elizondon esan digutenez, atzerapen honek ba omen du
zre ikusirik Iruñeko zenbait lantegitako hauziekin. Edozein
modutan, "Bigarren nafar izkuntzaren eguna" irailan ospa-
tuko omen da. Zein egunetan ez jakin ordea!

TXINPARTAK

Uztailaren 29an. eratuko da Olaza-
gutian II Kanta Lehiaketa Olaztiarra.

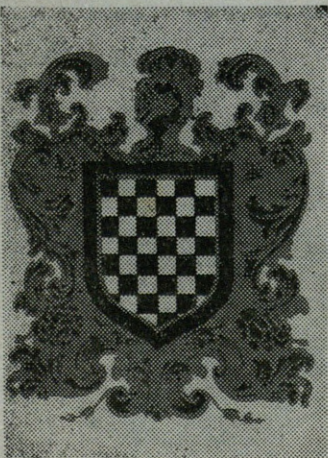
● Patxi Andion kantariak Iparragirrerren kantak grabatu
behar omen ditu.

● Uztailaren 25ean. Gasteizko Zezen Plazan zenbait eus-
kal kirolen agerketa eratuko da.

● Aita Kauldi Gallastegik "Amets eta Egi" izeneko liburu
bat argitara eman du.

● Uztailaren 22an. eratuko da Elizondo "Baztandarren
Biltzarra" delakoa.

AMATIÑO

BAZTANDARRREN BILTZARRA

ELIZONDO

1973
Uztaila
22

Afrikako berriak

Legorteak herretako herriak

Sahara basamortuaren egoaldean dagoen eskualdean legorte izigarria gertatu da. Gaur egun, konta ezinekoak dira egoera horren ondorenak. Basamortuaren egoaldean dauden lehen lurraldeetan artzaintza nagusi da eta beheheragoan laborantza. Legorteak bata eta bestea ikutu ditu eta 5.257.00 km.² lurraldeetan bizi diren 23 milioi biztanle lur obeagoren bila jarri ditu. Legorteak ekarri duen gosea zabaldu egin da eta bere menpean erori dira abereak, umeak eta gizonak.

Senegal, Goiko Volta, Tchad, Mali, Mauritania eta Nijeriako bazterrek zigortu duen zorigaitzaren arrazoiak ez daude zeruan edo euri ezaren ondorenean bakarrik. Basamortuaren mugak zabaltzen ari direla dirudi eta maila honetan erantzunkizun haundia dute lurrari aberastasunak kentzeko erabili diren bideak.

Algodoiaren zabalkuntzak zuzaitzen heriotza ekarri du. Laborantzan erabilitako gehiegizko mekanizazioak hain aberats ez ziren zenbait lurren agortzea ekarri du. Horrelakoak gertatuko zirela behin eta berriz esana zuten espezialistek eta ondorenak gaur ikusi daitezke hektarea askoko sailetan.

Ifaraldean, komerzioko bideetan bertako artzaiak jarri nahirik neurritz kanpoko abere taldeak eukitzera beharturik, nekez berjaitzen zen larrea galdu egin da. Ondoren lur emankorrak urritu egin dira eta haren lekuan ondarra nagusitzen. Hau da basamortuaren aurrerapena deitzen dena eta azkeneko legorte horrek burutuko duena.

Zugaitzak legortzen ari dira. Gutxi batzuk erneko dira euri berriekin. Larrearekin berdin gertatuko da, nehorik ez bait daki hainbat aldiz erretutako azia eta beste hainbestetan eguzkipean erretakoari zer gertatuko zaion.

Heriotzak jo duen lur honetan ihes doazten abereek bukatzen dituzte geditzen diren larre sakabatuak eta gizonak botatzen dituzte azkeneko zugaitzak hiltzeko zorian dauden abereen gosea erdi asetzeko.

Urte gutxi batzuen barru horain utzitako lur hоек basamortu bat osa dezakete. Atzo barazkiak, zugaitz aleak eta garia ugari ematen zuten lurrek, bihar sastrakea, ondarra eta arri koskorrek besterik ez dute emango.

Noren errua da hainbat gizonen gosea haundia eta heriotza? Hоек ez dira aberastu lur hoietan egin den gehiegikeriarekin. Urak zekarren indar ahulak gauzak nehurtzea eta geroa aseguratzea eskatzen zuen. Jakintza eta teknika maila hoietara iritxi bada ere kapitalismoa ez da gai izan behar bezala ondasun hoiek erabiltzeko. Eratu duen kolonizazioa eta neokolonizazioaren bidez herri osoak pobretasunetik jatekoa ez dagoen egoeraraino igaro dira.

Euri eza eta legorteak ez dira hainbat herrien egoera larriaren erantzule bakarrik.

Txekoslovakia

Okupazioaren aurka

Errusiako armadaren bidez Dubcek baztertu zutenetik, Jaroslav Sabata, soziolojia irakaslea, peoi bezala lanean ari zen. Emeztortzi urtekin Alderdi komunistakoa egin ze eta Pragako udaberrian Batzorde nagusiaren bazkide aukeratua izan zen.

Gaur sei urtetarako espetxean sartu dute eritzi eta informazio desegokiak agertu dituelako. Bere alaba eta bi semeak arrazoi berdinagatik espetxeratuak izan dira.

Sabataren egoera dela eta hainbat sozialista, komunista eta hainbat demokrataren alde zabalkunde bat egiten ari dira. Txekoslovakiaaren egoera «onera» ekartzeak ondoren gogorak ekarri ditu bertako abertzale eta demokratik zaleentzat. Denok bat egin behar dugu atzerriko armada zapaltzailearen aurka, espetxeratuen askatasunaren alde, politiko arazoengatik hiri haundietan bizitzetik ez dutenen alde, lanik gabe gelditu diren alde, inprimatzeko eskubiderik gabe gelditu diren alde...

Denon beharra izango dute eslobakoarrek eta txekkoarrek bakoitza bere etorkizunaren jabe egiteko.

Beljika

Kaiako langileen borroka

Anvers eta Gand hirietako kai langileak garrantzi haundiko huelga bat egin berria dute. Ekintza honen garrantzia huelgak izan duen luzapenatik eta langileek sindikatoko bazkide izanarren sindikatoaren babesa jaso gabe irautetik dator.

Ekintza honen hasieratik oso asarre ziren sindikatoaren zuzendariak. Hauek nagusiengandik lortutako abantail batzuen ordez langileen aldetik pakea eskaini bait zieten nagusiei. Arazo hau ez da berria sindikato libreak dauden bazterretan eta langile hoiak irudipenean sindikatoak nagusi eta agintearen alde agertu dira. 4.000 langile hoiek jorنالیک gabe eta sindikatoaren laguntzarik gabe herriararren laguntzari esker iraun dute zortzi asteetan. Huelgan zeuden langileen alde nekazariak, mina gizonak, abeslariak, eta komertziantek bere laguntza eskaintzen ibiliak dira. Flamendarrak ikasleen elkarteak eratutako jaialdia izan zen diru gehiena eman zuen ekintza. Auteskudearen bidez eta nahiz eta % 52 huelga jarraitzeko prest egon (% 65 behar ziren huelgan jarraitzeko) triste asko eta ezer asko lortu gabe eguneroko lanari ekin diote Flandesko langileek.

Hala ere Europako Estatu librearen izena daramatenen industrietako langile mugimenduek badute zer pentsa eta nola jardun. Sindikatoen ukapenarekin langile mugimenduen ez dauka aurrera ekiterik baina sindikatoaren ukapena egiten denean mugimenduaren zuzendariek ez dute gauzak lehen bezala jarraitzen dutela pentsatzerik eta beren despatxotetan lehen bezala jarraitzerik.

C.F.D.T.ko biltzarrean ez zitzaion arazo honerik buru egin. Dena dela arazoa hor dago. Langileen espontaneismoa, ezker ezkerrekoen txoriburuak eta antzekoak alpatzearekin arazoak ez dira uxatzen.

Langileen ekintza berriak ukatu gabe hauen efikaziaren bideak aurkitu behar dira.

GOLIAT

Agur Goliat. Haur batzuk garai hartan zuen arteko gertaera berriro kontatzeko eskatu didate. Eta ahal dela gaurkotua. Gaurregun biziko bazina bezalatsu.

Ez pentsa gero nolana hiko lana denik. Garai hartan bezalatsu, Goliat indartsu zaitugu. Zerorrek erabiltzen dituzu historiaren hariak, zerorrek ekonomiaren gupilak, zerorrek politikaren hegoak. Handia zaitugu betidanik. Handia jauntxo bezala bizi zinen garaian, handia industriaren itzalpean indartu zinen hartan, handia bankaetxe eta nazioz gaindikot indarrak eskura ahal izan dituzun une honetan.

Badira zugar sinesten ez dutenak, badira aintzakotzat hartzen ez zaituztenak, badira zure bizkar irri eta far egin nahirik dabilzanak, badira egungo Goliat indartsua une batetik bestera, istanpe batean desegingo zaituztela pentsatzen dutenak.

Zure baimenik gabe ez omen da munduan ezertxo ere gertatzen. Vietnamen zu omen zinen tarterko, Bafra zure oniritziz desegin omen zuten. Zure gurdia gupilak sendo eta trinkoak omen dira. Lehenago zure aurka buru belarri jardun zutenak orain lagun otxan omen dituzu, Rusiaren iraultza egarria ere ase omen duzu. Bildur naiz Txina bera ere zuk hedatutako sareetan ez ote den galduko.

Ez pentsa gero, Goliat, losintxaz ari nazaizunik. Zerorrek nik baino hobekiago dakizu zure indarraren berri.

Mundua gero eta nahastuagoa aurkitzen dut. Inflazioa dela, estadien eta nazioen morrontza dela, kanpoko kapitalaz baliaturik bertan lantegiak «askatasun» zabaltzea dela eta abar. Zuk kontrolatzen eta erabiltzen dituzun komunikabide-tresnek diotenez, guztia ondo omen doa. Langileek frigorifiko eta autoa erosteko erraztasun haundiagoa izango omen dute, lantegitan lana lehenago baino «erosago» egiten omen da. Zuk eskaintzen duzun «elkarriketa» giroari eskerrak guztia anaikiro konpondu omen ditek. Bada zerbait Goliat, bazera norbait.

Dohakabea eta zorigaitzokoa zure indarra neurtu gabe borrokatzaera ausartzen dena. Zorigaitzokoa zu desegin asmoz nolana hiri hurbiltzen direnak.

Baina Goliat ez pentsa denak zure alde daudenik, ez pentsa gero etsaiak lo daukazunik ez pentsa zure indarpean borroka gainditua dagoenik. Nik zure etsaitako bat eza gutzen dut, agian zerorrek ere bai. Dabid gazteaz ari nazaizu.

DABID

Hona hemen Dabid, apala, kezkatia, ausarta baina zentzuduna, etsaiaren eta bere indarraren berri dakiena. Zerorrek Goliaten zerbizura pasatzeko, bizimodu goxo eta atsegingarria aukeratzeko egokierarik izan duzu. Lantegi barruan borrokan ari zinenen puesto horberik eskaini omen zizuten. Ezezkoaren truke kalean jarri omen zaitue. Ibili ibilian, aterpe on bat eskaini omen dizue, luzarorako gainera.

Ez zenuen harrikadaz Goliat jaus erazterik izan, uste baino azal lodiegokoa aurkitu zenuen nonbait. Garai hartako Dabid bezain kementsu jokatu izanagatik ez duzu Goliat lurperatzerik lortu.

«Ez gaitzen humildu, alkarrengana bildu. Sortuko dira berriak...» zioen Xenpelar bertsolariak. Bai,

D A B I D e t a G O L I A T

sortuko dira Dabiden antzeko berriak, borroka azkenearaino luza erazteko prest dauden gazte kementsuak.

Baina borrokaldia garaitzeko, Goliat, hain luze, zabal, handi eta etsai maltzur den Goliat hori ongi eza gatu beharko du Dabidek. Bere fruituak, zuhaitza fruituak salatzen duen antzera, eza gatu beharko dituzu. Bai baita ustez Goliaten aurka dabilenik baina, era berean, bere aldeko lana herri barruan egiten ari denik.

Dabidek Goliat ondo eza gutzen badu, bere txikitasunean indarrak biltzen baditu, bere antzeko beste «dabid» batzuekin biltzen bada, erasopean aurkitzen direnekin bat egi-

nik jokatzeko badu, orduan zu, Dabid, uztarripean aurkitzen den herriarekin batera, nagusituko zera. Badakigu Goliatek hainbat indar eskuratzerik ez duzula izango, baina asko dezakezu guztion batasuna iristen baduzu.

Honenbestez uler dezakezun aibat esana dagoela uste dut: Turuta hotsa gero eta ozenkiago sumatzen da, borrokaren eguna hurbiltzen ari zaizu. Ez igarlekaria edo profetismo merkerik, ez borrokarako luzepenik...

Dabid joan zen, Goliat aurrez aurre aurkitu zuen eta... Historia amaitzeko utzi behar.

MIKEL UGALDE

ETXEKO - ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE
ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'idez
ATOMIZADO LAGARTO — jaboia erabilili beti
Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jaboia bear dezu erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jabol bakarra
Etxeko-andrearentzat neskamerik egokiena.

JABON LAGARTO!

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1926'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS. 48

GAZTEIZ (Vitoria)

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Chopeitia

Getaria 10-Urrut. 417751-Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARRO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTIAITATK

Bla de Leno Kalea, 6
Urrutizkida: 41 20 05

DONOSTIA

JOSTUNDEGIA

MODISTEGIA

UGARTE

Urbieta, 66

DONOSTIA

Azken zerbait gehiago, buka dezagun

Imanol Laspiur

Aspaldiko zera gertatu da hauz hau. Baina bukaera eman nahi nioke. Beti lanpeturik eta beti itto-ta, buruan dugun hainbat eta hainbat gauza egin ezinik. Baina buka dezadan hasi genuen zera.

ANAITASUNA-ren 252. garren alean, azentuari buruz erabili genuen hauziari erantzuna eman zidan J. R. ETXEBERRIAK, hau da, nik erantzun nionari erantzuna.

Guztiz garbi dakusat diozun dena. Garbi nekusan ere. Hala ere, agian, gehiegi zertu nintzen azentu fonetikoaz. Izan ere, nahiz eta jar ditzakegun azentuok grafikoak izan, hala ere fonetikazko kutsu-ndar eta tantazio batek bere "alorrera" gehiegi eramango ez ote gintuzkeen nago.

Dena den —laburki azal dezadan—, besterik gabe, gehien bat kezkatzen zaituen azentu grafiko premia ala premia-ez horri helduko diot.

Guttienez aditz-errelatiboen eraginez behar omen genuen azentu grafiko eta aditz-errelatibo hau iragan aldi soilarekin bereiztuko bide genuke honela. Jar dezadan exenplo bat.

Adibidez: Atzo ikusi genuEN basetxea erre egin omen da bart.

Kasu honetan neholazko azenturik gabe ere badaki euskaldun batek atzo ikusi genuENA dena, beraz, aditz-errelatibua denik eta ez denik pentsaten jarri gabe jatorki ausnar dezake, eta DU beti, errelatibotasun zentzuz. Euskaldun petoak ez du, honetan, zalantzarik.

Baina, ikus dezagun beste hau: Atzo ikusi genuen basetxea eta argazki batzu atera genizkion. Kasu honetan, aditz-errelatibua ez delarik, iragan aldi hutsa baizik, ez luke, zure ustez, azentu grafiko hori behar. Baina bai beste aurre-

ko horrek, lehenbizikoak alegia. Beraz, zure ustez, "...genuén basetxea" izan behar bide luke batak hau da, azentuatu eta besteak ez.

Nire erantzun haretan (buruz ari naiz), azken zatian aski garbi agertu nuela uste dut aditz-errelatibo kasuetan eta kontrakoetan nola zaizkigun euskaldunori eta nola euskara ikasleei.

Ea garbi ager diezazukedan:

a) Euskara ongi dakienak ez du prolemarik ez idaztean ez eta irakurtzean. Ez dateke, beraz, euskaldunarentzat kakorik.

b) Euskaraz ezer ez dakienak ez gaitzeko mintza. Euskaraz ikasten ari denaz edo ta ikasi nahi duenaz mintza gintezke.

Azken kasu hau azter dezagun, beraz, euskara ikasten ari den horrek non eta nola ukan dezakeen prolema hori.

Zer erraztasun edo ikasbide ukan dezake euskara ikasle batek azentu grafiko horren bitartez noiz aditz-errelatibo den jakin dezan? Benetan ezagugarri ote litzaioke? Benetan ote da horren beharrean ala ez ote litzaioke trabagarri eta, zailtasun baten gainez, beste zailtasun bat gehiago?

Lau kasu jar genitzake azterketa honetan:

- Mintzatzean (aho mintzaketan).
- Entzutean.
- Irakurtean.
- Idaztean.

Mintzatzean: Ikasle baldin bada, zerbait hitz egiten badakiela pentsa dezagun. Aho-mintzaketak azenturik idatz ez dezakeelako ez deritzat puntu honi aztergarri, azentu-idatzirik gabe hitzegin beharko du-ta. Gehien bat, zera, azentu imajina bat erabili buruz? Ez dateke hau egiazko, ezina bai litzaioke

ikasleari mintzaketan buruzko azentu bat erabiltzea. Gaiaren mamiak esan beharko dio noiz aditz errelatibo eta noiz ez den. Oso ondo dakigu nola ibiltzen den honetan ikaslea. Joskera ere menderatu beharko.

Entzutean: Honetan ez dugu zer aztertutik, ikasleak entzun ahalan ulertu beharko du esaten zaiona, gogo biziz, noski.

Irakurtzean: Irakurtzean ordea, zergatik azentu grafiku hori aditz-errelatiboetan, batez ere iragan aldiatan, irakur-gaiak emango baitio irakurleari mamiaren esan-nahia eta funtsa?

Idaztean: Hemen azter genezake, aztertzeotan, azentu honen benetako premiarik ote dugun ala ez. Baina, hots! ahoz mintzatzean azenturik erabili ezina badu ikasle horrek, nola eta zergatik bilatu behar luke idaztean? Ez ote zaio gehiegizko eta zail? Idaztean gaizki baldin balerabil errelatibotasun hori, mintzatzean ere bereizten ez dakielako dateke, errelatibo horri dagokion trakamila hartu ez diolako, noski. Eta, zihur nago, trakamila hori ez dela azentu bitartez hartzen, erabiliaz eta gogo biziz baizik. Lau urteko euskaldun haurrek ongi darabilte; baita ere ezer gramatikarik ez dakiten basoko artzainek.

Egia esan, hauxe uste dut: Ikasle trebea baldin bada ez du horrelako azentu idatzia beharrik. Ikasle hori trebea ez baldin bada, ordea, hala ere ez du azentu idatzirik horren bidez erraz nabaritu noiz eta nola edo-ta non jarri behar luken aditz-errelatiboari legokion azentua. Nola, bada, idatz lezake non jarri ez badaki? Eta, non eta nola erabili baldin badaki, aditz-errelatibotasuna benetan

ezagutzen duelarik, zergatik, kasu honetan, idatz-arazi? Ez baitu horren beharrik!

Hara, badugu euskara barruan gaztelaniak ez duen bereiztasun argia "sujeto agente" (egile) eta "paciente" horiek ezagutarazteko. Zer hori baino bereiztasun ezagugarri nabarmenagorik? Hala ere, a zelako nekeak eta bereiz-ezinak zenbait ikaslerengan.

Begira:

—NI atzo Donostiatik etorri nintzen nire anaiarekin.

—NIK atzo anaia ekarri nuen Donostiatik.

Euskaldun peto batek ez lezake inoiz hemen bihurrikeriarik egin. Baina euskaldun berri batek edo euskara-ikasle batek "azentu grafiko" bezain edo indartsuago daiten ezagugarri duke egilearen -K horretan. Hala ere, badakigu hainbat eta hainbaten neke eta nahaspil, noiz egile eta noiz paziente den aditz-jabe hori garbi ikusi ezinik.

Zer gertatzen da? Ez ahal du ikasleak K bat egilearengan eta -K hori gabe egile ez denarengan? Erraza dirudi horien bidez noiz pasakor behar genuen aditza eta noiz pasakaitz. Baina ikasleak ezina du benetan "gogo biziz" esan-nahia ausnartzen ez duen bitartean. Lehenik ZER esaten duen jakin behar. Egunero ikusten ari gara fenomeno hau.

Horregatik, nire ustez, ez dateke, azentu grafiko bat, aditz-errelatiboa ezagu dezan ikasbidearen erraztasun, neke bat gehiago baizik ikaslearengan eta, guttienez, alferrikako. Zer gertatuko litzauguke azentu hori praktikan jarri nahi bagenu? Ikasleak ez bide luke erraz-bide izango eta euskaldun jatorrak horren premiarik ez duen

alferrikako neke bat ikasi behar.

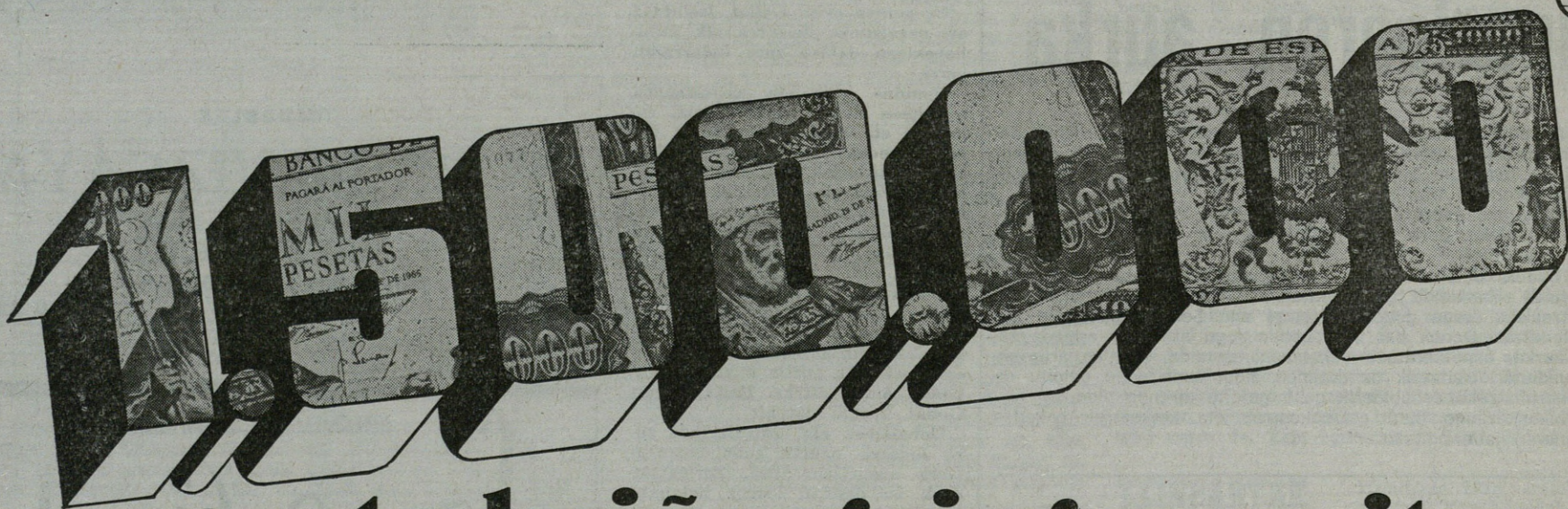
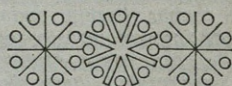
Euskara-ikasle bat nekez ari bazaigu noiz "NI" eta noiz "NIK" naizen bereizten, zer gehiago egin genezake, batean NI naizela eta beste horretan NIK agertzea baino? Batari edo besteari azentu bat jarri oraindik? Ez, ez holakorik. Betiko bide bakarra: erabiliaren erabiliaz eta ari izanaren ari izanaz gairen, mamiaren eta esan-nahiaren bidez ulertarazi noiz izan behar duen "NI" eta noiz "NIK", eta bakoitzari dagokion kasuetan aditz pasakaitz eta pasakor direla.

Bukatzeke, egun hartakoa bera esango dizut guti-gora-behera: Ez dut azentu horretan sinesten, ezta ere, ez deritzat horretarako garaia denik. Euskarak premia larriagoak dituzke gaurkoan eta azentu premia hori, benetan premia baldin balitz ere, geroko gizaldi baten eskutian utziko nuke, euskara benetan sendoago eta indartsuago litzateken une batetarako.

Gaurkoarren erraztuaz, euskara erraztuaz, sinpletuaz joan gaitzen ikasleok gehiago harri eta izu ez dakizkigun. Ba dago zer egin hobetik eta horretan ari zarete. Esate baterako: zuen EUSKALDUN-TZEN ikasbidea.

Bukatutzat utz dezagun. Tori bostekoa, Etxeberria.

I. L.

pezetak baino gehiago, saritan

lenengo saria 1.000.000 bat pezeta/bigarren saria 2500.000 pezeta
eta 100.000 bana pezetako 4 sari

edozein libretetan sartzen diran milla pezeta berri bakoitzeko zenbaki txartela izango dezu eta libretan dauz-kazun 5 milla pezetakorik aña zenbaki dagozkizu gaiñera

* diru epea: dagonilla'ren 14 arte

CAN

Donosti - Gurrerki - Kutxa

Trintxerpe Euskal

Herriko itsasoan

tanto bat

Bai, tanto bat da, euskal itsasoan, bainan ez edozein tanto. Baitu bere bitxikeriak, bere nortasuna; ez da Euskal Herriko beste herriak bezalakoa.

Ezaguna da gailego jendea aspal-ditik etorri izan dela gure herrira bizitzera. Galiziako boskarren probintzia ere askotan esan izan zaio. Galiziarrek ez direla oso ondo hartuak ere esan ohi da; bainan hau gezur hutsa da.

Galiziarren seme alabek gero eta gehiago ari dira auskal ohituretan murgiltzen eta hau esatea ez da arinkeria, egia baizik. Bada galiziar umerik «ITXASO-ALDE» dantza taldean, bada galiziar umerik, txistua jotzen ikasten ari denik eta euskal jailetan parte hartzen duenik. Bainan az dut nik esan nahi galiziar guztiak euskalduntzen dijoazetik.

Beste herritako jendea etrotze honek gure euskera asko ahuldu du. Ara hemen, 1971 urteko datotan, euskera nola dagoen Trintxerpen:

ehuneko 7,2 dira euskera hitzegtutenak
ehuneko, 2,1 zailtasun handia daukatenak
ehuneko 2,9 ulertzen dutenak
ehuneko 87,8 ez dakitenak.
Tamala! Behar beharrezkoa zaigu

gure jendea euskera ikasten saiatzea, agerbide, espresio-bidetzat euskera erabiltzea. Trintxerpen euskera berpiztu egin behar dugu. Zaila izango bada ere, lan hau egin beharrekia da eta zerbait egiten ari gara.

Denok egin behar ditugu eginalak. Diruz lagundu dezakeenak, egin dezala. Trintxerpeko elkarte guztiak borrokan jarri behar genuke gure kultura eta gure hizkuntza ikas ditzeten. Bainan zori txarrez hau ez dugu guztiok nahi. Bada oztopo eta oztopo jartzen ari dan jenderik ere.

Trintxerpetaz zerbait esaten ari garenez gero Musika-Konserbatorio taldea ere aipatu nahi genuke. Jaio berria bada ere, lan handia egiten ari da. Txistua eta beste soinu-tresna batzuk ere jotzen ikasten ari dira neska-mutilak. Aurrera, bada, denon onerakoi zango da eta!

OTXONDO

Trintxerpeko euskal
jaiaren egitaraua

UZTAILAREN 15ean

Goizeko 8-etan: Txistulari, dultzainero eta trikitilariak kaleetan zehar.

10-etan: Herri-Meza.

11-etan: Trintxerpeko Musika Konserbatioaren txistulariak.
Haurren dantza-taldeak kaleetan zehar:
San Pedroko Ikastolakoak
Kaputxinos-ko Ikastola
Trintxerpeko «Itxaso-alde»koak

12-etan: Toka eta pelota partiduak.

Ordu batean: Txalaparta, tobera, txistu, txirula, alboka eta dultzaina ekinaldiak.

5-etan: XVIII. Haurren dantza-lehiaketa.
Gazteen dantza-taldeak kaleetan zehar:
Otxagabiako Myskilda
Valkarloseko «Volantes»
Trintxerpeko «Itxaso-alde»
Errenteriako «Iraultza»
Tolosako «Udaberri»
Lizarrako «Larraiza»
Lesakako taldea
Leitzako taldea

7,30-etan: Erromeria trikitilarietkin

10,30-etan: Dantza

10,30-etan: Pelota plazan, Oskarbi
Oihartzunak
Xabier Lete
Lurdes Iriondo

UZTAILAK 16

Eguardiko 12-etan: euskal kirolak: sokatira
oilar-jokoa
ahari-jokoa
arrijasotzen: Urtain IV
«Itxaso-alde» dantzariak

UZTAILAK 18

Goizeko 7-etan: Sokamuturra

FOTOGRAFIA INDUSTRIAL

Gazteak eta Euska Jaia

Urtez urte «GAZTEAK» taldeak darama euskal jaiaren ardura. Batzutan bestetan baino hobeki antolatzen du jai hori; beti ordea, borondaterik onenarekin.

Baina zer ote da «GAZTEAK»?

GAZTEAK, bi elkarteren luzapena da: Mariaren Alabak eta Luistarrak. Elkarte honek zazpi urte daramazki lanean eta gaur eguneko egoera ona iruditzen zaigu. Batez ere haurrak eta pertsona helduak bertan sartu direlako dela, esango nuke.

Kultur, jolas eta kirol arloak jorratzen ditu elkarteak. Gazte jendearekin lan egin nahi du, pertsona bezala hel ditzeten. Egin ere, egin ditu kross, disko-forum, zine-forum, redakzio, ajedrez saioak.

Uda joaten denerako beste eginkizun batzuk ere pentsatuak dauzka: hitzaldiak, ikastaroak eta bidean sortuko diran beste zenbait eginkizun ere.

GAZTEAK, Trintxerpeko jendeak ondo ezagutzen dituen maxiatzailak baditu ere, aurrera egin behar du. Oraingoz behintzat, aurrera doa. Herria berakin du sekulan ez bezala. Ekin dezaigun beraz, lanari.

OTXONDO

TRINTXERPE

Ereinaldo antzelari agiria

Antzelari ta giza-eran ozta-ozta Ereinaldo Trintxerpen ezagutzen da, bere askeneko urte oiek «txokotik» zear igaro ditualako. Terranoba, Prainzi, Alemanian, eta bar, egin bear, ikas-lan eta eten gabeko gora beraz bizi izan da ta gogortasun onek bere izateari ziurtasun bat eman dio. Berarekin itz egitean, auxe nabaritzen da eta daukan benetako oarmena indarrez azaltzen du. Gizon gazte au alkar-izketatzea, atsegingarri da ta oraindik geiago berarekin lagun izatea.

Galdera batzuk egin zaizkio berari eta ara emen erantzunak:

—Zer daukazu orain egiteko?

—«El Pez» deritzaion ibil-tokian, datorren Abuzturako, erakuz-gai batzuk gertutzen ari naiz. Baita ere, Katalauni ondartzat «parking» edo egon-lekurako orma-margozki bat.

—Edertitzaz zuk zer derizkiozu?

—Azaldu eta erakutsi nai dan lana dala. Ez bakoitzak nai duan bezela, eder neurrituaz; naiz ta neurrik oiek estu artu ez arren, zabal baizik.

—Edertia zuk nola lortuko zenuke?

—Lehen esan dedan bezela noski; nerea eman eta ezarriaz eta pixkanaka edertiaren zabalkundea azalduaz.

—Zure edertia errikoia al da, edo erriarentzat ala batzuntzat bakarrik egiten al dezu?

—Nere edertiak erakutsi nai duana, danentzako baldin bada, ederti ohea izango da, baño ez aastu, nere taillukintza, lantegi bezela, bizikera danik.

—Uste al dezu, gaurko edertia erriak ulertu dezan, erri au gertu bearra dagoanik?

—«Kamamburt» nai izateko, Burgosko, gazta txaaastatu bearra dago.

—Gure izaeran, zure lantegiak zer esan nai du?

—Au nere esku ez dago. Uler-tzen dutenak zer esaten duten, ikusi bearra dago.

—Eusko edertitzaz zer derizkiozu?

—Zalantzarik gabe, gerta ta ekin bidean dago. Ederlariaren lana garrantzitsuagoa da, erri edo ikuslariarena baño.

—Oteiza gizon eta ederlartiaz bezela zer derizkiozu?

—Gizonederlaria dala, guztiok dakigu.

—Debako, ederti-ikastolan egon zera. Zer derizkiozu?

—Erantzunik ez.

—Zuretzat zer da gizona?

—Gorputz eta gogo edo arima.

—Gizonengan ondoen ikusten de-zun zeintasuna zuretzat zer da?

—Edozer garaitan maitagari izaten saiatzea. Eta...

—Gaizkiena ikusten dezuna?

—Ezertarako gogorik ez izatea.

—Euskal-Erria zuretzat zer da?

—Nere Erria.

—Aberritzaz zer derizkiozu?

—Antziñako eran, itz illuna da. Gaurkoan beste era batera begiratzten zaio.

—Setsutzaz zer derizkiozu?

—Gorputzez bear dana. Eta...

—Laguntasunetzaz?

—Biotz-kai izatea.

Erreinaldo gizon berria da, burutapen berriak ditua, azkarra ta gizatsua; gezur-antzez uxakor eta miñ-emankorra. Dakiana, barne-miñez nabaitu eta esaten du. Bere ederti-lantegien azalpenak, ederlartaren goi-malla azalduko ekarriko dio eta bere zaiaket lan indarraren bideak ondore ona ekarriko diola derizkiot. Nik ala opa diot beintzat.

ZUMETA

(Zarranz argaskia)

TRINTXERPE

A. ZARRANZ

Reportajes - Fotocopias - Reproducción de Cartas Marinas

Gral. Mola, 53

Teléfono: 39 91 27

— TRINCHERPE —

Electricidad Trintxerpe

TXIMIST ARGÍ ERATZE TA IPINTZE

Urrutizkiña: 390794 - 399234

— TRINTXERPE —

BAR-RESTAURANTE MARITXU

Janotordu eta edari bereziak

Gen. Mola, 13-bis

Urrutizkiña: 39 90 62

— TRINTXERPE —

Caja Laboral Popular

Gorde eta ugaritu ezazu zure dirua.

Galdetu Euskal Herrian dituen 54 edozein etxetan.

Illero 1.000.000 peseta eta bi kotxe saritzat.

Jaizkibel, 1

Urrutizkiña: 39 97 17

— TRINTXERPE —

SOLIÑO

ERREDIZAK ETA KURTZOINAK

— Sukaldeko «XEY» Erredizak

— Beharkizunik gabeko presupuestoak

Azkuene, 26
Avda. Ulla, 22Urrutizkiña: 39 92 33
Urrutizkiña: 39 99 74

— TRINTXERPE —

EMAKUMENTZAKO JANTZI APAINAK

Patrizia Etxean

Gral. Mola, 13

Urrutizkiña: 39 97 04

— TRINTXERPE —

Bar asador IZKIÑA

Bixigu eta antzune erreak, ezin obeak

— TRINTXERPE —

Café - Bar NAUTICO

Akeita ta edari bereziak

Gen. Mola, 45

Urrutizkiña: 39 90 58

— TRINTXERPE —

Ucar - Domínguez

Illemoztegia

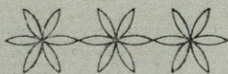
ZATOZ, GAURKO ERARA

IBILLI NAI BADEZU

S. Jose Art., 5

Urrutizkiña: 39 94 37

— TRINTXERPE —

Graficas

ELURRA

Jaizkibel, 10

Urrutizkiña: 39 81 80

— TRINTXERPE —

EKAIN - LOREA

Ekaina, eder eta loratsu, igaro zaigu. Mendebaldean «bagilla» du izentzat nahiz eta berdin eder eta loratsu izan. Mendebaldean, gure euskera zaharra zapuzturik, harri bihurtu zaigu. Iparraldean ordea, garatu eta loratu. Eguzki-aldekoek ez diote konprenitzen mendebaltarrari baina honek ulertzen die beste hoei; berezko legea, amona zaharrak ulertzen ditu neskattoaren jostaka eta algarak bainan honek ez amonaren intziri eta ardurak.

Gauza bera ote ditugu Ekaina eta Bagilla- Ezetz dirudi. Hontaz, Laspiur-ek bere eritzia eman zuen bere garaian. Hortan bego.

Uztaila dugu (antxiñetan horrela zuten behintzat) urte guztirako uztamango duen hillabetea; urte guztirako ogia bildu behar zan garaia. Uztaz zaharra amaiturik, berriaren itxopenez bizi beharko zuten haro eder bezin gogorra. Mendebaleko euskerari, bazter guztietatik lojika dario, «fossil» bihurturik agertzen zaigu. Eta gure ikastunek, sorkaldean zahartasun erroen billa. Bainan lore artean garenez gero, lorez eta, mintza gaiten gaurkoz.

Loreak baratzetan, loreak bide bazterretan eta mendietan. Loreak nunnahi, eder eta politak. Gure etxe-aurreko bide bazterrean, orma zahar bat dago. Eta urte oro bezela, ekain-lorez bete da. Igandean, adiskide bat bere emaztekin etorri zitzaizkidan. Eta emakumearen lore-zaleasuna eta eder-lillura zerbait hausti zituan: «margarita hoek berezkoek ahal dire?» galdetu zidan. Nik baietz eta berak: «ez ahal dago botikarik guztiok iharrerazteko, galtzeko?; amorrua ematen ditate». Eta esan zidan zergaitik ere. Abertzale bizi-bizia bera, etxeko leihoetan ere bazeuzkan lore txuri-gorriak. Inguruetakoa laharra eta bide bazterrek ekain-lorez beterik ziralara esan nion, bainan ez larrizeko, euskal lorerik ezein izatekotan, horixe berori, ekain-lorea, «margarita», genuelako. «Zergaitik?» betiko galdera.

Izan ere, zergaitik ote dugu lore sagara ekain-lorea? Batek daki! Antibotoko atsoak behar bada, bainan ez dugu ezagutzen. Eta hontan ere lojikak bidea irekitzen digu: eguzkiaren irudia dalako nunbait. Eta gogora zait oropena: mutiko tikia, San Juan goizez elizara nindoan harro-harro, lore txorta bedeinkatzen. Bidean agure zahar batek: «ea ea, zelako lora sorba?» («san juan sorba» esaten zaito gure herrian) eta berehala: «polita baiña ez dau balio; san juan lorarik ez daroazu». Epai gogorra eman zidan: «ez du balio». Elizan ingurukoei so egin nien eta gauza harrigarria: baserriar guztiek, beren txortetan ekain-loreak zituzten. Kaletarretan ordea, gutxiak. Kaletarrok ez genekean ohitura zahar askoren berri. Bainan urrango urtean, nik ere ekain-loreak eroan nituen.

Sanjuanez, ez da ezelako jairik gure herrian. Hala ere, bezpera gauean edo goizaldean, mutil gazteek zuhaitz bat ipintzen dute herriko plazan. Urte batean, luzera izategatik edo, ez dakit zer zuhaitz mota ipini zuten (etxeetan lizarra ipini ohi da). Eta beste agure bati entzun nion: «horrek, ez dau ezertxo balio; areitxa edo leixarra izan bear da. Beti holaxe izan da ta». Tikia nintzan bainan ez zait ahaztu; aritza edo lizarra. Zergaitik ote? Hontaz ere badugu hariarik bainan urrango urteko utziko dugu. Gaurkoz, badugu beste «margarita» bat.

Durango aldeko herriketan, hauzo-jaia dutenean ipintzen dute zuhaitza eliz aurrean edo jai lekuan. «Sanjuanak», «sanpedroak» nahiz «sangogokoak» izan, orduan izaten da ekain-zuhaitza ipintzeko eguna.

Eta orain dala urte batzuk, Bilboko «La Gaceta»-n kazetari bat ohitura hontaz ari zan; «ancestral» gauza guztiek bezela maitagarria zala eta bere izen «misteriotzua» (danielatxa) nondikoa ote zan. Nik banekian izen hontaz zerbait, bainan «misteriopatia» honen hedatua dugun Euskal Herri hontan alferrik edo izaten da holako hauzien argitzea.

Hala ere, hurrengo urtean gauza bera berriz irakurri ondoren, zerbait argitu opa izan nion gure kazetariari: berak izen hori entzun zuen hauzo hartan dut amaren jaiotetxea. Umearoan, han izaten nintzan denboraldi batzuetan eta asteon ere han izan naiz. Inguruetakoa etxerik haundiena zan gure aitonarena eta orain ere holaxe da. Horrexegaitik goiko sabaian, tellatuean eukitzen zuten dalako «danielatxa», urte guztian izegirik; tellatua beste luze zan tantai mehe bat azala kendurik. Eta lengusu gazteak esaten zidan, ha «doninatxo» zala (nik horrela aditzen nion) hauzoko jai egunean eliz aurrean ipintzen zutela, ereñotz adar bat puntan ezartzen zioela eta mutillek hari igoka ibiltzen zirela. Bainan egun batez, gai horri buruz ari ginela, osabak honela esan zidan: «zu Bittor, horren izena ez da doninatxo, donianatxa baiña». Eta osaba bait nuen Basarteko unibersitate famatu hontan irakaslerik onena, jaraman egin nion. Eta ohartu nintzen jende nagusiek «donianatxa» esten zutela; doniane-aritza nunbait.

Nire argierazte lana alferrik izan zan; hurrengo urtean ere gure kazetaria, «danielatxa» gora eta behera zebillen, izen horren misterioa norbaitek bai ote zekian galdezka. San Juan bezperaz ari naiz idazten eta bihar ere berriz «danielatxari buruz» irakurriko ote dudana nago. Izan ere, «textomania» gaitza ere oso hedatua dugun aldiaro hontan, bizkorrago izan behar nuan. Herriak hoetako artxiboak miatu, Daniel Atxa izeneko norbaiten azterrenak billatu (sakristaua edo alkatea izandakoa hobe) eta ni izango nintzan izateko gizona, euskal arloetan azterlari bikaina. Medallaren bat emango zidaten eta «eruditoren vasculogia» ere izango nintzan.

Bai jaunak, «misteriopatia» ta «textomania» ditugu (nire ustez) gure arteko gaitz gogorrenak. Biak oso diferenteak eta talde ezberdinetan kokatuak. Ez da errez esatea, zein eskuñean eta zein ezkerrean, edo zein «atxedunetan» eta zein «atxebageetan» itsatsiak diren. Baiñan badirela, itsuak ere dakuste. «Textoak, textoak behar ditugu ta besterik ez» esaten zidan euskaltzain dan batek.

Millaka urtetan idatzi ez duen kultura batei, textoak eskatzen dizkiogu. Berak hizkera utzi digu lekuko baiñan guk izkribuak bakarrik behar ditugu. Igan urteen berri jakiteko, gaur goizeko izkribu baitezpadiakoak. Gero, horrela aterako zaizkigu gauzak:

Eta gure ondorengoek, gauza harriarriak jakingo dituzte: ekain-lorea, Margarita Anderasantak ekarri zuela ez dakit nondik, Euskal Herri bat izan zanezko eritzi-aiuna galarazteko; ekain-zuhaitza, Daniel Atxa, Zubigorrietako sakristauak asmatua izan zala; euskera, erdiaroan nahaspen batetik sortua, Grierak eta beste jaun argi batzuk azaldu zuten. Eta izkribuetatik aterako dira zenbait argibide: lizarrazuko jaunak, euskal arraza ipurdi haundiduna izan zala azalduko du. Eta Otatzuko mutillak, Euskal Herrian ez zala izan demokraziarik eta ezelako berdintasunik, argi ipiniko du. Baliteke ere, Iratzuko neskakillak, beste zer hau adieraztea: lehengo euskaldunetan, haurgintza gizonen koengan izaten zala...

KAPANAGA

ORDIZIA

MUNDUATE Jose Angel

ARATEGIA — TXERRIKIAK

Goen Plaza

— ORDIZIA —

MANUFACTURAS EDERRA, S. A.

Eskeletako salgaiak — Zurezko kutxatillak — Lan-tresnerako Tornu-lanak zurezko kerten, esku-leku ta beste tresna egiteko

Urrutizkiña: 88 10 39

— ORDIZIA —

BURNIZKO LANGINTZAK

MARGALVIL

BURNIZKO — AROZTEGIA ETA TRESNERIENTZAKO KUTXAK

BASKULA AUTOMATIKOAK

Urrutizkiña: 881030 - 881362

— ORDIZIA —

JESUSI ARTOLA

ESTANKOA

General Mola, 53

— TRINTXERPE —

“dorransoro” lantegiak

KAMIO GRUA - SERBITZUA
BERIBIL - KONPONKETA
KOIPETZEAUrdaneta, 66
Urrutizkiña: 88 11 02

— ORDIZIA —

Errenteriako kondairak eta ipuin zaharrak

JAUNGOIKO - TXIKI

Gure hiriaren kondaira mamitzen duten gertaerak eta izen ospetsuak argitaratu egin ditugu kronika hauetan (1). Aundi ta argi azaltzen zaigu gure hiria, aunditasunak berak ematen bait-dio holako argitasun ederra. Lehen aipatutako Ajaide Nagusien garrazkeriak eta geroko karlistadeetan egin bihurrikeriak kenduz gero (eta gertaera hoiak, gero ta gero ere, oso bere moduzkoak izan ziran, erabat ohituraz kanpo-koak, ots beste galga batez neurtzekoak) ez da Errenterian iñoz sortu, milla ta bederatzireun urteko bere bizi luzean, benetako gaizkin bakar bat baizik; gaizkiñaren izen osoa irabazitako ale bakarra, gure etxeakoandreen bihotzak eta baita gure gizonezkoenak ere ezin esan halako ikaraz bete izan dituen giza seme bat: «Jaungoiko Txiki» z ari gera. Eta bera izango da gure kronika hontako mintzagaia.

Aitagandik zetorkion izen goitia. Mutil pizkorra omen zan Jaungoiko Txiki, begiak bizi-bizi zituen, txinpartsu, sakonak, begiratu gogorrekoak. Mingaina berriz askatua erreza ta nabarmena; noizpait —oso bakanetan— lagunkor agertzen zan; geienetan berriz zakar, burrukalari muker eta zaputz, edozein itz gaiztori ostiko batez erantzuteko beti gertu. Ba omen zuen, agidanez, Barojak «soberazko nortasun» deitzen duen zera; nortasun bat, zoritxarrez, gaizki zuzendua ta gaizkiago erabillia gainera, beraren kalterako. 15 urte zituenean, labanaz zulatutako bihotzak dibujatu oi zituen Jaungoiko-txikik. —hala diote beintzat ondo ezagutu zutenek— eta egin da gero, egoten omen zan haier begira, irri gaizto bat ezipainetan eta pozez beterik, bere barneko irrikaren bati —bengantza egarria ote?— atsegin osoa eman nai ba-ziokean bezala. Kontatzen dan hori egia baldin bada, bere kezka izkutu bat, joera barru-barruko bat azaltzen zaigu egin horretan: labana-ukaldiak jotzeko griña ta joera berezi bat alegia. Bainan, zergatik hori? Zertsu ote zan, zainak gisa hartan kiskal-erazten zizkion eriozko indar hura? Aurkekoengandik ote zetorkion, izengoitia bezalaxe?

Ikus dezagun; egiteak eta, gaiztakeriak berak baino interesgarriago izaten bait dira —neretzat behinik-bein— beraien bultzagarriak, aitzakiak, gaitz egitera bultzatzen duten arrazoibideak —krimenetan arrazoi-biderik baldin bada.

Ume zalarik, kalez-kale ibiltzen zan Jaungoiko-txiki, bakar bakarrik, goseak pasea, zarpailtsu ta arlote. Haren aitak, mixeri gorria ezin jasanik, arbola batek esegita il zuen bere burua. Biziarekiko zorra garbitu nai izan zuen honela, horkonpon esanda, baina, alargun bat eta seme bat hemen utzita. Ama eskean zebillela-ta, ixeka ta farra frango egiten zioten Jaungoiko-txikiri beste mutillek. Danek arbuaitzen zuten, danak burlaka ari zitzaizkion. Begi otzez eta nazkaz begiratzen zioten.

Mutilla kozkortuz joan zan, kale-erdian azitzen, guziaren eta guzien etsai, iñoren babesik gabe, iñoren esku laguntzaierik gabe... Eta bildu ahal izan zuen hortxe, karriketan, eta azkenik jaso ere bai bertatik, eta bai gizon-emakumeetatik, gosetik eta otzetik, gaizkin eta eraile izateko kemen ikaragarri bat, gorrotatzeko indar neurritz-gaineko bat, nornairi lepoa bihurtzeko makurrera ezin eutsizko bat... Betiko leloa age-ri zaigu hontan ere: nola gizagiako okertzen, usteltzen eta gaiztotzen duen, ez etxerik, ez ogirik, ez eguzkirik ez eta aingeru goardakorik ere ez duen mutillaren bihotza. Asteko, lapurretari eman zan Jaungoiko txiki, Polikarpo Arozena baitan. Eta lapurretari ekiten dio bein da berriz. Holako batean, Kaputxinosen, bere lehengo ilketa egiten saiatuko da; gizar-teak berak jartzen du haren eskuetan, lagun bati erasotzeko behar duen izkilua, eta Felix Istiart langileari sabela zulatzen dio, esteak ateratzen dizkiola.

Horra bada gure Jaungoiko-txiki gaizkiaren malda-behera; ez du aurreratzean trabarik topatuko, barruak agintzen diona eta huraxe egiteko. Izan ere, zer dalata topatu? Baldin iñork ere begiraten ezipadio, iñork kasurik egiten ez badio, bera iraintzeko ta zapaltzeko ez bada?

Beñola Donostiako sagardotegi batean zegoen; gizon batek, hura hain errumes, hain arlote ta ziztrin ikusirik, far egin zion sudurrera. Gero, haren pazientzia agortuaz, bultzatu ere egin zuen.

—Pakean utzi nazak geo, edo ta bestela garbitu egingo aut, mehaxatu zuen Jaungoiko-txikik.

—Ik, ni garbitu? Ire tankera horrekin? Ja ja! Eta horrela jarraitu zan, burlada eta zirika, itzez eta egitez, txoralda kaxkarin hura, arik eta Jaungoiko-txikik zeharo goigait eginda, asarretuta, burlagille arin gorpuztean labana sartu zuen arte.

Errenterian mikelleteek atxikitu, kartzelara eraman eta gero Ceutako Penal-era bialtzen dute. Hiritik ir-tetzerakoan iru auzokok, farrez eta iseka erasotzen diote: —Eup! Ondo ibilli, bide on izan! esaten diote. Eta Jaungoiko-txikik orduan: —Bueltakean il egingo zaituztet! esaten du, begirakada izugarri bat botatzen diela.

Auzokoeri farre egiteko gogoa oztu ta ezurretan ikara sortzen zaie. Ez diote deus esaten alkarri, bai-nañ nork bere buruari galdera bera egiten dio: —Eta... iñoz bueltatzen bada?

Ceutako presondegian, preso zain batek Jaungoiko-txikiren lagun bat bidegabeki zigorkatzen du. Horrek ez au geiago joko, ago lasai! Eta hau esan ondoren, Jaungoiko-txikik pufal bat presoainaren bularrean sartzen du ta beste mundura igorri.

Ceuta-tik, beste lagun askorekin, Melilla-ra eramaten dute, 1893 urtean, moroen aurka gudu egiteko; beren askatasuna arrazoiz eta bidez defenditzen duten moroen kontra, alegia.

Gerra, legez eratutako sarraski hori, ez da Jaungoiko-txikiren gustokoa; ez bait du, berari kalterik egin

ez dionari bizia kentzeko gogorik. Zer egin eta xelebrekeri hau egin zuen: espainol ejerzitua utzi ta moroetara joan! Kartzeletik erabat libratuko zalakoan egin zuen noski. Ez zuen kontuan eduki, noizpait pakezkoak egingo zirala, eta gero... Espainiara berriz, seguro asko, bere buruaren kalterako. Ongi artu zuten moroek. Muley-Haffid-en serbitzari, laguntzaile egin zan; prestu ta ernea zalako, lege aundia artu zion buruzagi horrek. Moroen gisa jazten zan, eta espainol katiboeri mesede aundiak egiten zizkien. Maiz askoan euskaldunak ere topatzen zituen; beren artean euskaraz aritu oi ziran, moroek konpreni ez zezaten, bainan gure gizona euskaraz mintzatzen zitzairen. Hau dala-ta, laister zabaldu zan «moro giputz»-aren entzute ta sona.

Gerra bukatuta, katibuen trukatzea egin zan, eta honela Jaungoiko-txiki ere itzuli beharrean gelditu zan. Muley-Haffid-ek, «desertor» edo igeslari bezala zegoen kastigua eman ez zezaioten, kondizio batekin bihurtu zuen: —«Ez zazute gizajoa il». Espainiako gobernua «ongi da» esanda, itzari zintzo eutsi zion.

Cartagenako espetxera sartzen dute, bizia barkatuta. Larri, ezin egona, askatasun egarriak eraginda, espetxetik iges egiten du, eta Errenterira itzultzen da, oinez, 16 eguneko ibillaldi luze izugarri batez... eta nolako ibillaldia gero! Goseak eta etsipenak jota, eta aldi berean bere burua betirako libre ikusteko egeperantzaz bete... Errenterian, bere ustegabeko agerraldiak jende guzia asaldatu-azi zuen; mikellete artean zoanean far egin zioten harako iru auzoko haiek batik bat, bildurak artuta zeuden.

—Bueltakean il egingo zaituztet! esan zien Jaungoiko-txikik. Eta hara, hantxen zuten berriz ere, bere itza betetzeko prest dudarik gabe.

Batzar egin zuten irurak, ikararen ikaraz. Zer egin? Agintarieri salatu? Ez, ez, alperrik izango zan hori; preso eramanda ere, halako batean berriz azaldu zitekean eta... Beste bideren batetik jo beharra zuten... eta asmatu egin zuten azkenik bide hori: iruren artean diru poltsa edera bete ta Jaungoiko-txikiri mintzatu zitzaieten.

—Begira... «hauxe» ematen diagu, eta gainera, Amerika joateko dirua ere... bai... zer deizkiozu? Jaungoikotxikik, bere bizian lehengo aldiz zerua zabalik ikusi zuen. —Ongi zego! erantzun zuen, pozaren-pez. Eta Ameriketara joan zan, txintik atera gabe, iñortxo ere il gabe... Iru auzokoek noizpait arnas artu ahal izan zuten.

Jaungoiko-txikik ez zion sekulan ere buruasterik eman Amerikako poliziari. Lan egin zuen, ekin, alegindu, saiatu, aurrera jarraitu. Chilen bizi omen da orain, zenbait ondasunen jabe egiñik. Horrek esan nai du, uste zuten bezain gaiztoa ez zala gure gizona; giza-inguruak, goseak, oinazeak, jendeen zapuzkeri, mexprezu eta arbuioek, gizon paketsu eta on bat gaizkille bihotz gogor bihur ba-dezaketela. Jaungoiko txiki-ren kasua bezalako millaka gertatu oi dira. Franzia-ko idazleetan bikainenetako batek —Paul Fort, «Balada»-k idatzi zituena alegia— Buenos Aires-ko Odeon-en eman-berri duen itzaldi batean, hauxe esan zigun: Latin-cauzoko olerkari aundi Villon bere mai-xua —Fort-en maisua, ez geiago ta ez gutxiago!— lapur eta iltzaile izan zala... goseak bortxatua! Goseak ere eraman zuen lapur-bideetan barrena donostiar gaztetxo bat,umetan aingeru uts bat izan zana: «Capitán Araña» gaitzizenekoa alegia, Antonio Fernandez izen jatorrekoa. Berak eraman ninduen ni —sinistuko al duzue?— zortzi urte zituela ta nik zazpi, beraren kabuz, Amarako eskoletara. Gauza asko ikasiko dituk, esan zidan. Mutillu bikaina zan hura, bai halere... baina gero, urte batzuren buruan, etxe-ko goseak, kaleko mixeriek eta gizarteak obenaren aldapa behera igorri zuten, zorigaiztoko izenaren jabe egiñaz eta betiko galduaz...

Era berean beraz, giza-inguruak galdu zuen Jaungoiko-txiki bera ere; erantzunpide gabeko gaizkiña izan zan, kula gabeko kulpadun, nolabait esateko. Hiriko jende zaharrak ikaratzen dira haren izena aipatu utsez; nik berriz, pena sakonez gogoratzen dut eta gaiztakeriak bihotz-bihotzez barkatzen dizkiot. Ez dut haren izena argitara eman nahi; gaizkiña, lekuz eta giroz aldatu eta, bizikerez ere aldatu zan; damuak eta lanak garbiturik geratu zan. Gainera, inprenta-orria mingainaren antzekoa da: on egin lezake... baita besterik ere. Gaur egunean, Jaungoiko-txiki bizimodu prestu bat eramaten duenez gero, kaltegarri litzaioke nunbait, bere izena agertzea. Ez ote da esaten ba, lejonarioak, lejonario egin dalako ta beste gabe, oraingo bizikera ohoragarriaz lehengo okerrak zuzentzen dituela eta gaizki egiñak barkarazten? Lana ta prestutasuna, ba, gerra baino egokiago dira gizona ohoratzeko eta garbitzeko. Jaungoiko-txiki: bide onari eutsi zaiozu, zure igaroak iñor ere ikaraziko ez du eta...

Evaristo Bozas-Urrutia

(1) Oharra: zati hau, nere aita-ren «Andanzas y mudanzas de mi pueblo» (Errenteri) deritzan liburutik artu ta euskaraz ipiñi dut. Aspaldidanik agortua bait-dago, edizio berri bat, euskaraz eta erdaraz noski, laister agertzeko urratsetan gabilta.

R. Bozas-Urrutia.

ERRETERIA

TXARRIKITEGI - ARAKINDEGIA
(CHARCUTERIA - CARNICERIA)

JESUS ARRIETA

«ONEZKO TXERRI TA ARAGIA»

Azoka'ko 3'garren sal-tokia

Urrutizkiña: 35 55 57

— ERRENDERI —

LUIS OTAÑO

ETXERAKO SALGAJETAN ETA

ETXEGINTZARAKO BURNIKIETAN BEREZIA

Viteri, 21

Urrutizkiña: 35 49 53

— ERRENDERI —

urkia

EIZE TA ARRANTZARAKOAK — KIROLAK

CAMPING GRABADO LANAK TRESNAK

Medio, 28

Urrutizkiña: 35 48 89

— ERRENDERI —

ABATEGI ta TXARRIKIAK

PIO SANTOS

GURE ARTEKO GANADU ILBERRIAREN ARAGI GOZOA

ARDI - ESNEZ BAKARRIK AZITAKO ARKUMEAK

ETA LARREAN IBILLITAKOAK ERE BAI

OILLO TA EIZEKO EGAZTIK

ETXEETARA ERAMATEN DUGU

General Mola, 3

Urrutizkiñak: 356120 - 356358

— ERRENDERI —

Calzados Elizondo

URKIA'REN ELIZONDO'TAR KARMEN

Plaza de los Fueros, 3

Urrutizkiña: 35 51 29

— ERRENDERI —

GAETXE

TXIMIST-INDARRA INDUSTRI TA ETXERAKO

GASTU-KONTUAK AURREZ NEURTUTA

ETXE-TRESNAK

Urrutizkiñak: 356010 - 355430

— ERRENDERI —

ARRIETA

OPTICO - OPTOMETRISTA

BEGIETAN JARTZEKO KRISTALAK

LENTES DE CONTACTO

Viteri, 3

Urrutizkiña: 35 50 18

— ERRENDERI —

Perfumería TXOKO

GARBITZEKO SALGAIK

BEZUZA (ERREGALO) ERAKUTSIK

EDERTZEKO GAILLUAK

Plaza de los Fueros, 5

Urrutizkiña: 35 60 64

— ERRENDERI —

Laster irekitzekotan:

JOSUNE

EDERTZE LANTEGIA

Ozonoz, bero-lanez, masajez, Depilaje eta makillaje lanak

Pake auzoan, 27-1.º B

— ORDIZIA —

ERRENTERIA

Errenterian Elkarteak

Errenterian elkarteek indar eta eragin handia izan dute aspalditik, betidanik esango genuke. Izan ere herria haunditzen, suspertzen, zabaltzen, ugaltzen joan dan bitartean, kanpotarren uholdeak gure euskera erre eta kiskali egin behar zuela pentsatzen genuen bitartean, Errenterian elkarteek lehengo ohitura eta gure hizkuntzari eutsi diote.

Gure herrian, beste zenbait herrian gerta ohi denez, era askotako elkarteak daude. Tripazai famakoak batzuk, kirol eta deporte giroan sortutakoak besteak, eta kultura zereginetan bereziki diharduten elkarteak bestaldetik. Bere akats eta guzti, zen baino zen indartsuago agertzen direla esan genezake.

Kultura mailan ari direnen artean, zaharrena ez bada ere, garrantzitsuena, ezaipairik gabe, ORE-RETA elkarte dugu, hots, Ikastola babesten duen elkarte.

«Haurrak ikas zazue, euskeraz mintzatzen» zioen abesti batek. Errenteriako Ikastoian haurrek euskeraz mintzatzen ezezik, gauzak euskeraz ikasten eta euskeraz hezurramitzen ikasia dute. Lege bideak ezartzen duen muga heretuar men eginaz bai lege baimenak bai gainontzekoak (ez noski zenbait tokitara eskatutako diru laguntzak) eskuratutak dituzte. Errenteriako Ikastola bigarren mailako ikasketa lanetan ongi doala erakutsi berria digute. Ikastolaren etorkizuna dela eta, haurrek gerora izan dezateken estudio etorkizuna dela eta gurasoak lasai egon ditezke. Urtean zehar euskeraz eta bere giroan ikasketak egiten dituzten haurrek gero ofizialki Institutoan azterketak egiterakoan ongi erantzun dutela erakutsi dute.

Badakigu zientziak baino heziar garrantzi handiagoa duela, badakigu beste zenbait eskoletako akatsak eraginda zulo ber berean eror ditekela. Badakigu, Ikastolak herriaren zerbitzuan eta herriaren alde lan egin dezakeen jendea sortarazi behar duela. Baina lehengoak, zientzia aldetik zuzen doala jakiteak, gainontzeko lanak erraztu baino ez ditu egingo.

Diru beharrez egin izan dituen eskabideei herriak, berriro diot herriak (eta ez burgesiak soilik, zenbait aditza eman duenez) oso ondo erantzun du. Herri soilak Ikastolaren beharraz jabeturik, erantzun ezin hobea eman du. Aurrerantzian ziango da honen beharrik. Baina, jakin dezagun, beste zenbait herriko ikastolentzat hemengo hau akulua izan dela, Errenteriakoa aurrera doala ikusirik gainontzeko herrikoak ere beste horrenbeste egiteko zaleturik daudela.

Gainontzeko elkarteek, batzuk era batera bestek bestera, goiko, beheko edo erdiko bidetatik abiatuz lanean gogor ari direla aitortu behar da. Elkarteek badituzte gorabeherak, badituzte aldarte on eta txarrak. Ez gaituzue nor elkarte zenbaiten lana epaitzeko, ez dugu inksidore gisa jarduteko eskubiderik. Baina, elkarteek herri barruan, herriaren bizitzan garrantzi handikoak direnez gero, herriaren onerako, beharrezko dituen Euskalerraren onerako izan ditezela opa diegu.

Izan ere, elkarte gehienik, ia denek, euskal izena daramate. Baina izena eta izana batera ote dotoz. Fruituak erakusten omen du zuhaitza. Nolako egintzak halako egileak. Hortik aurrera, irakurle bakoitzak artikulu hau bukatu beza.

MIKEL UGALDE

BOUTIQUE

Errenterian

Gazteen, neska - mutilen, Boutique

31 agosto, 5

Urrutizkiña: 41 18 75

— DONOSTIA —

ZERUKO ARGIA BIZKAIA ERRI AUEIAN SALTZEN DA:

MARKINAN
M. Loli Aginaga,
Artibay, 24

SONDIKA-ASUA
E. Astarloa

LARRUSKAIN
Parrokia

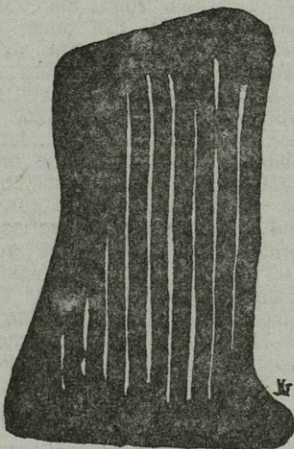
GERNIKA
Ruiz Buñillo

ONDARRUA
M. Zulaika

BILBAO
Librería Armendariz
Dr. Arellano, 50
Librería Azkatagui
Cinturera, 4
Librería Bilibaina
Plaza de los Mrtres. 2
Librería Verdes
Correo, 7

GALDAKANO
J. Altuna
Urreta, 24

ABADIANO
J. F. Zibero
R. Prudenzie, 7

ZERUKO ARGIA SALTZEN DA:

ELGOIBAR
M. Gorostiza

EBAR
Angara
Markina
Iriondo
Eguren
Gleasoia
Barela
Alday
Aranburu
Estanko, 11
leasi
Simon
Amaná
Uraul
Urizer
Siglo XX

Foto VALENTIN

Industrietarako argazkiak — Berri-emaille-entzakoak — Argazki-
-zaleentzakoak-argazki-gaiak — Ormetarako apaingarriak

Irun, 4

Urrutizkiña: 51 44 59

— ERRENDERI —

FAYMA

Irrati-etxea — Guzientzako antenak — Elektronika-lanak
«Phipips» zabaltzaillea
Sukalderako elektromakiñak

Gral. Mola, 13 — Viteri, 25

Urrutizkiña: 35 57 18

— TRINTXERPE - ERRENDERI —

Lezo Bide, 13
— PASAI DONIBANE —

Calzados ARCELUS

ZERGATIK IRRI MENDI TA KALETAN?

ARCELUS BAIT DU BERE OÑETAN

Viteri, 7

Urrutizkiña: 35 51 42

— ERRENDERI —

O R I A

IRRATIA — ORDULARITEGIA — ERREGALUAK

Viteri, 44

Urrutizkiña: 51 20 36

— ERRENDERI —

Oarso - Titoreria

TINTATZEA TA LEGORREAN GARBITZEA

Galzaraborda, 6

Urrutizkiña: 51 14 37

— ERRENDERI —

Suministro Sanitarios Oarso

Linterneri langintzarako era guztietako tresnak

Maria de Lezo, 23

Urrutizkiña: 35 54 26

— ERRENDERI —

AUTO ESCUELA OYARZUN

KARNETA ATERATZEKO AURRERAPEN GUZTIEKIN ERATUA

Pelikularen bidez ikastaro errazak
Irakasle euskaldunak
Praktikak egiteko pizta bereziak

Maria de Lezo, 21

Urrutizkiña: 51 38 83

— ERRENDERI —

CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE PAMPLONA

SARASATE, 5

TELEFONO 224440

Onen agentziak erri auetan dituzu:

Tudela, Billaba, Huarte-Iruñe, Etxarri-Aranaz, Txantrea, Errotxapea, Azagra, Eneritz, Martzilla, Isaba, Huarte-Arakil, Ensanche, Lerín, Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Kadreita, Andosilla ta Noain-Berriain.

Agencias:

Tudela, Villava, Huarte-Pamplona, Echarri-Aranaz, Chantrea, Rochapea, Azagra, Enériz, Marcilla, Isaba, Huarte-Araquil, Ensanche, Lerín, Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Cadreita, Andosilla y Noain-Berriain.

XENPELAR ZANARI

Errenderi, gaurregun dana itsusitua, aldrebestua, erdaldundua ezagutzen badugu ere, garai batean gaur ez bezelakoa izango zan dudarik gabe. Euskal giroko bete beteko erria gendun, eta bere magalean sortu zan Euskalerririk ezagutu duen bertsolaririk onenetako bat. Orregatik, erriko festak dirala ta bidezkoa iruditu zaigu Matxainek, omenaldi gisa, asteroko ontan bertan argitaratu zituen bertsoak ipintzea.

— 1 —

Milla zortzireun da ogeitamabost oso urte señalia, mundu ontara sortu zitzaigun Xenpelar bertsolaria, gizon umilla, umillik bazan da oso pake-zalia; gaurko munduko agintariak orrelakoak balia, ez litzake emen sortuko sortzen diran ainbeste pelia.

— 2 —

Ene, Xenpelar, zure bertsoak ederki dauzkat jasoak, amaika aldiz kantatzen ditu nere amatxo gaxoak; biotzak alai jartzen dituzte, dira xamur da gozoak, memoriz ondo ikasi zitun gure Euskalerrri osoak... zori txarrean gaur gutxi daude zure moduko maixoak!

— 3 —

Eskola gutxi izanagatik buruz zan oso argia, kristau jatorra zan aldetikan izketan oso garbia; bere izenean jarri da aurten bertsolarien saria, goratu nairik bear bezela Errenteriko semia... zorion sutsuk bidaltzen ditut gure Euskal Akademia.

— 4 —

Amar urtekin aterea zan morroi etxetik kanpora, eguneroko ogien truke ganadu-kontun sorora; bertso ederrak ipiñi zitun zai egon gabe gerora, gure Jainkoak oparo zion orreterako denbora, ogeitamalau urte zitula igo zun bere ondora.

— 5 —

Mutiko arek igarri zion munduko martxari azkar, ondoren txarra dator, gizona maitatzen ez bada alkar; geroztik gerrak ekarri digu milla naigabe ta negar, ainbeste urte pasata gero derrigor aitortu behar jakintsu aundia izandu zela Errenteriko Xenpelar.

— 6 —

Denbora gutxin ark ikasi zun mundu onetako berri, bestela ez leike orren gazterik olako bertsorik jarri; gerraren kontra pakien alde kantatutzen zuan sarri, pake santua nai zualako Euskalerrira ekarri... zenbat naigabe eman zizkion gauza onek Xenpelarri!

— 7 —

Ene, Xenpelar, ia eun urte zu ilda pasa ondoren, aitortzen degu bazekizula guregana zer zetorren; gizona ez bada alkar maitatzen gerra sortzen zaigu emen, da gauza onek erakusten du nere ustetan, nabarmen, gaurko kristauak ez daukagula bear den ainbat sinismen.

— 8 —

Gizon arruak bera añakorik danik sinistu ezin du, danak mendea nai ditu artu, berak bakarrik agindu; arrazoiakin bazoaz ere olakoakin berdin du, bere legea indarra da ta mugitzen dana astindu... Jesus maitea lagun zaiguzu, gudeak ia egin du!

— 9 —

Gaur arrazoiak bide bat dauka, ori uste det beintzat nik, ortik kanpora ez da izango lurren iñoiz gauza onik; ez bedi sortu munduan geio alkar iltzeko makinik, geiago ez jarri emen agintzen gerra maitatzen duanik... naiko negarra ekarri zuten Hitler eta Mussolinik.

— 10 —

Europar eta Afrikan berdin gizona dagon tokian ikusten degu nola dabillen beti gorroto bizian; nun-da gizonak Kriston legera laixter etortzen ez tian, alperrik aziko gera jutziziaren eskian era ontara jarraituko da geren denbora guztian.

— 11 —

Erroman dago danon artzaia aditzen degunez, triste, Asia aldian ikusirikan gaur iltzen ainbeste gazte; Nazioaren etxera juan da umill pakearen eske, gizonak alkar maitatu ezker berak nai digun ainbeste, mundu guzian paradiso bat eginda bizi gindezke.

— 12 —

Erri aundiak etzazutela gaur indarra jarri lege arrazoiakin gobernatzia danontzat dalako obe; zuen jutzizi leialarekin guk izan dezagun fede, ez utzi, arren, Aita Santuen delari erantzun gabe, aurrera ez dedin munduan izan gaur arte ainbat naigabe.

MANUEL MATXAIN

ERRENTERIA

GEZUR BATZUK PORTU

ALKANDORA, GALTZERDI TA
BARRUKO ERROPAK

Ferial, 6

Urrutizkiña: 35 55 17

— ERRENDERI —

SENDAGAITEGIE

Sendabideko
Miaketak

Ignacio Arrazola Echeverria

Calle del Medio, 26

Urrutizkiña: 35 65 63

— ERRENDERI —

Matxain

Kirolak

—Arrantza

—Eiza

—Eguraste koak

—Goi maillako bizikleta

Av. Navarra, 39

Urrutizkiña: 35 61 22

— ERRENDERI —

Botika

Sendagaiak

A. Jimeno Huarte

Urrutizkiña: 68 10 34

— ORIAKO ALEGI —

lñuxente eguna urtean behin bada ere, gezur batzuk esateko baimena emango didazue, noski. Ara emen azken aste ontan entzun ditudanak:

—Ikastoletako aurren gurasoek bai etxean, bai kalean, toki guztietan euskeraz itzegiten omen dute.

—Euskal izena daramaten elkarteek, iragarki edo kartelak euskeraz ere azaltzeko erabakia artua omen dute.

—Egin berriak dituzten perretxiku antzeko eskoletan egiazki euskera erakutsiko omen da.

—Oñartzun ibaia erabat garbitzeko eta garbi iraun arazteko erabaki eta agindua eman omen dute. Zorionak angula eta gaiñontzeko arraiok.

—Erriko Liburutegian euskal liburuak jo eta ke irakurtzen ari omen dira.

—Alabergako eta Galtzarabordako hirigintza edo urbanizazioa bukatzekotan omen dira aurtengo festetako.

—Gastetxoek kiroletako eta solasetarako neiko tokia izango omen dute.

—Ereintzari millo bat eman omen diote lokal berria antola dezan.

—Ardoaren prezioa igo izanagatik urarena ez omen igoko.

—Erriko tabernariak kiebra egin omen dute jendeak kultura lantzeari ekin diola eta.

—Errian artisten elkarteak sortu omen da.

—Iraola musikalaria famatuari omenaldi berezi bat eskainiko omen diote.

—Pasaiko kaira sekulako jela pilla ekarri omen dute prezio guztiak izozteko.

—Telebisioa euskal saioak egitera omen dijoa egunero. Orduaren berri ez dakigu.

—Jornalak izozpetik atera eta altxako ote dituzten entzun dugu...

—...izango omen da.

—Irakurleak emen jarritako guztiak sinistu omen ditu.

URDABURU

Oarso ardo-upeltegiak

Ardo ta edari biziak

GORDETEGIA

«SAVIN» ardo botillatua

Limoizko edari otza: «SCHUSS»

«YINCHUSS» bizigarria

«GURELESA» esne barbitua;

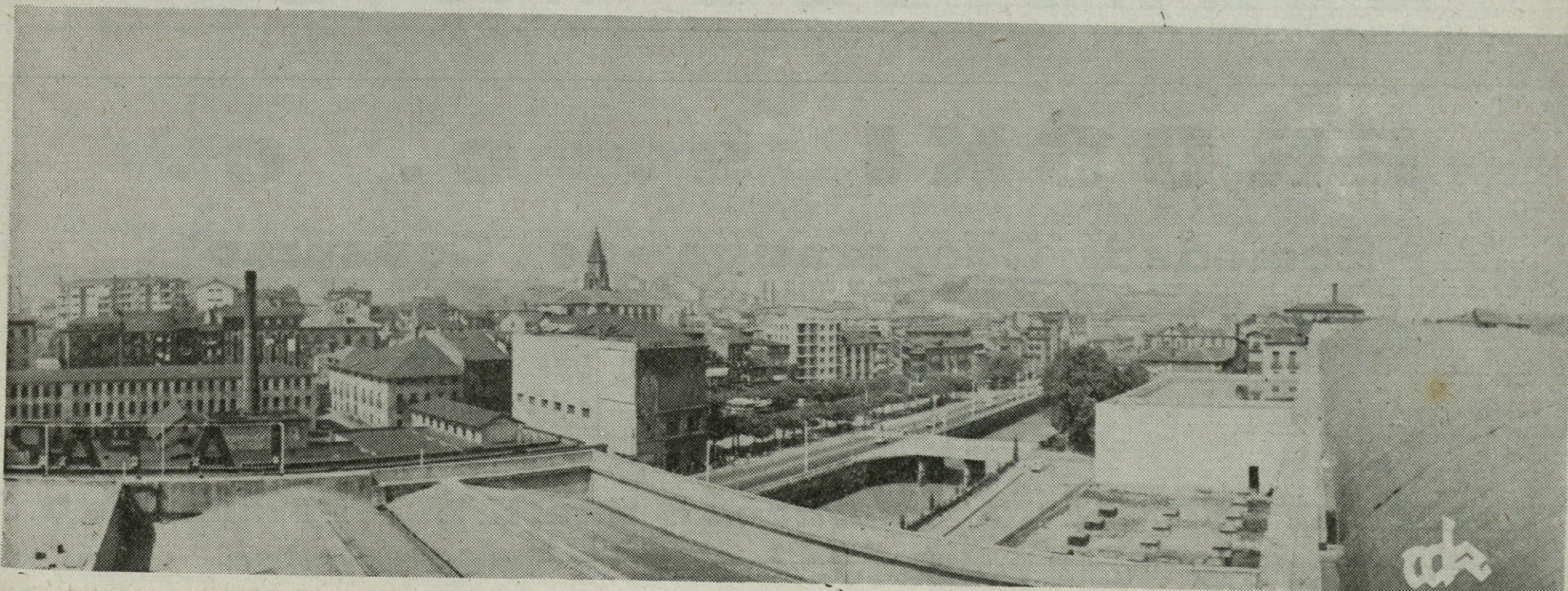
guriña ta eragiñak

«JUMILL» ardotan esku berezia

Zubiaurre, 8

Urrutizkiñak: 355408 - 356091

— ERRENDERI —

«Armería Beloki»

Bertako ta kanpoko izkilluak «Breda» ta «F.N.» ta 22'ko karabinak mota guzietarikoak. Kartutxoak ere bertako ta erbestetakoak.

KIROL ETA AURREN GURDITXO
SALGAIK,

«BILLAR» MARKAKOAK

Zubiaurre, 23
Urrutizkiña: 35 61 19

— ERRENDERI —

Juan Etxezarreta

BILDU TA MERTZERI SAL-ETXEA

—oOo—

Urrutizkiñak:
Langelakoa: 88 10 18
Almazenekoa: 88 12 39

— ORDIZIA —

Mekaniko lantegiak

MUAG

TROKELGINTA TA MAKINA-
KONPONKETAK

Filipinas, 15
Urrutizkiña: 89 17 19

— ORDIZIA —

OKINDEGI TA JAN-EDAN-GAIK

AGIRRE

Santa Maria, 13

Urrutizkiña: 88 13 18

— ORDIZIA —

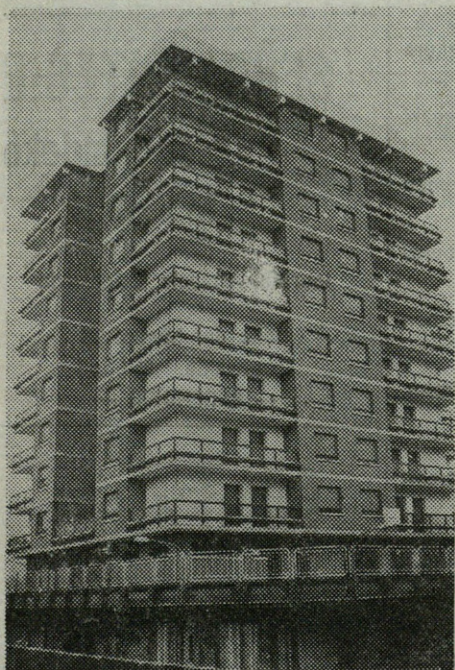
Gráficas «Aralar»

F. GARIN

IRARKOLA — LIBURUTEGIA — PAPER - DENDA

Urrutizkiñak: 881240 - 881424

— ORDIZIA —

“OYARBIDE”

ETXEGINTZA, S. A.

ONDO AMAITUTAKO LANAK

Viteri Klean

Urrutizkiñak: 356852 - 354450

— ERRENDERI —

ONEX

Plaza Diputacion, 2

Urrutizkiña: 35 57 54

Kafetera makiñetan dizdira berri bat sortu
duan etxea

EROMATIC kafetera berria, etengabeko lanean ari dena.

ERRENDERI

Caja Laboral Popular

Lankindeen Auzo Aurrezki Ontzia

ERRENDERIKO OFIZINAK

ERRENDERIAR GUZIEI MADALEN - JAI ZORIONTSUAK OPA DIZKIE

L. ZALAKAIN, 4 — URRUTIZKIÑAK: 354949 - 356504 - 356587

PARQUE, 1 — URRUTIZKIÑA: 356246

EROSKI S. C. C.

Sociedad Cooperativa de Consumo

BILBAON SANTUTXU AUZOAN
» REKALDE AUZOAN

ZORNOTZAN

GERNIKAN

MARKINAN
ERMUAN
ELORRION
DURANGON
MONDRAGOEN
ARETXABALETAN
ELGOIBAREN

EIBAREN
AZPEITIAN
LEGAZPIAN
ANDOAINEN
BILLABONAN
ALSASUAN

ERREENTERIAN

-

Particular Viteri, 5 - Parque, 3 - 5

Ordizia ere Ikastola aurrera

Aurtengo festetan lagun dezaiokezu.

Euskaldunontzat ikastolaren arazoa ez da nolanahikoa. Arazo larria denez gero lan sakonik eskatzen du aurrera joko badu. Eta non dago euskaldunon itxaropena ikastolaren aurrean izan ezan?

«HAURRAK IKAS ZAZUE EUSKERAZ MINTZATZEN»

Gramatikaren hutsegite batzuk gorabehera, ez zebilen gaizko abesti hau asmatu zuenak. Haurra baita gure itxaropen osoa, gure erabakiteko etorkizuna. Lehenago haurra aintzat hartzen bazen ere ez zegoen gaurregun bezainbateko kezkarik eta ardurarik. Haurrak guk izan genuen baino heziera hobea izan dezaten desiatzen dugu, bai gizatasunez bai nortasunez aberatsagoak izan ditezten ahalegintzen gera. Hori dela eta horra hor abestia asmatu zuenaren kezka. Haurrak euskerarik ikasten ez badute, gure geurea den hizkuntzaz jabetzen ez badira, gureak egin du. Bada euskotar bezala agertuaz jaramonik ere egiten ez dionik, euskera zapaltzailea dela esan duenik, burgesiaren gordailu dela aitortu duenik. Baina betiko eztabaida alperrikakotan abiatuko ote gera bada? Ez ote dago hori eguerdia bezain argi?

Haurrek, jakina, etxean ikasi behar dute lehenik. Hortan ez gaitezela txantxetan ibil. Etxeak uzten duen hutsunea ez du inork beteko, ezta ikastolak berak ere. Horretaz jabetu dira ordiziarrak, eta su eta gar dabilta euskal alorrean, euskera eta euskaldungoaren alde.

LEHENGO AMETSAK EGIA BIHURTURIK

Zenbait Ikastolaren sorrera ameskeria hutsa zela zirudien. Izan ere ikastola bat martxan jartzea, berekin horrek dakarren zama bizkarretzea ez zen edonork egin zezakeen gauza, uste osoz eta itxaropen guziz lanari ekin behar zitzaion aurrera ateratzeko. 1968 urte mugako hartan lehen ikastaroak hasi zirenean bazen kezkarik, bazen eragozpiderik. Ikastola antolatzeke, tajutzeke, eratzeko, aterpe bat behar zen, etxe egoki bat, alegia. Iraganakoaz, pasatakoaz gutxi oroitzen omen gera. Horrelatsu gertatu zaie ikastolaren alde eta bere inguruan etengabeko lanari lotu izan zaio tenei.

Lehenago lehen pausoak baino ez ziren, zorpean emandako hasiera baino ez zen. Orain ere izango da, noski, zorrik, baina besterik da. Hirurehun eta berrogei haurrek aurtengo ikastaroa bukatu berria

dute. EGB seigarren kursoa hastera doaz hurren kursoan. Handik gaurdaino amaika kilometro korritu dute ikastolek.

Honek zer esan nahi du? Honek gauza asko esan nahi ditu. Alde batetik lana seriooki egin dela. Seriooki Ikastolaren ardura izan dutenek, seriooki diru gorabeheratan murgildurik dihardutenak, seriooki andereño eta irakasleak, seriooki eta uste osoa jarriaz, azkenik, gurasoak.

Guraso batentzat haurraren etorkizuna sakaratua da, hots, ez da jolasean jar ditzkeen zerbait. Ikastolak lege babesa behar zuen, legepean jarri, bertan ikasitakoak ondoren ofizial bat izan dezan. Hori lortu zen. Bada zerbait, eta ez gutxi.

ETORKIZUNARI BEGIRA

Joxe Ramon Gaztañagak esaten zidanez, etorkizunari begira zer egin haundia dago. Goiherin, Beasain eta Ordiziaren inguruan bilduko dira gainontzeko herrikako haurrak. Bi herri hauetan indartu beharko du, bereziki Ikastolak.

Orain artean kursoz kurso, aurrera dijoaz. Gurasoek uste osoa Ikastolaren inguruan ipinia dute euskal heziera jatorra jasoko dutelakoan daude. Gu ere gure aldetik, uste ustela izango denik ez dugu pentsatzen. Ikastola guztioi dagokigun zeebait da, euskaldun bezala beharrezkoa zaigun zerbait.

Garai batean Ikastola euskera hobekiago mintzatzeko ote zen ustean bizi ginen. Gauregun euskera ezezik euskal heziera eskatzen dugu, horretan ari dira. Ikastolaren etorkizuna herriaren baitan dago, honek erantzuten badu, Ikastolak, gaurdaino bezala, segiko du. Eta, egia esan, sumatu dut Ordizian Ikastolaren aldeko girorik, guztion artean zerbaiten egin nahia.

Festa egun hauetan, bereziki, lagun dezaiokezu.

DIRU BIDEAK

Ez omen da beharra baino erakusle hoberik, beharrak gauzarik izkutukoan ere agertarazten omen

MIKEL UGALDE

dizkigu. Amaika burutapen eta asmazio sortu izan da Ikastolaren alde dirua bildu nahirik. Futboleko partidoak direla, jaialdiak, zozketak, bazkideak, dendak, kooperatibak, eta egun hauetarako, festetarako taberna bat izango dugu, hots, bertan biltzen den dirua ikastolaren aldeko izan dadin ipinitakoa.

Oraingo honetan, beraz, zure bazo erdia edanaz, zure gose egarriak bertan haseaz Ikastolari lagun dezaiokezu. Oraingo honetan ez zaizu zure gerrikoa hestutzeke eskatzen, zerbait hartzerakoan arreta apur batez jokatzea baizik. Zer iruditzen zaizu?

Ikastolaren erabakiak arrera onik izan du, dagonekoz, Ordizian. Izan ere horrelako zerbait moldatzeak lanasko eskatzen du. Jendeak, denek, bereziki gazteek, oso ongi erantzun dute. Ehunetik gora bait baitira bertan laguntzeko gogoia erakutsiaz izen emanak. Zer derizkiozu?

Ikastolaren kostea haurren gurasoen bizkar ipintzen bada, zama haundiegia, ordaindu behar haundia geldituko litzaieke gurasoei. Eta gaurregun Ikastolaren inguruan dabilzanek, bai arduradun eta guraso, bai andereño eta irakasleek ez dute klasizismo batetan erori nahi. Gaurregun ere gauzak nehiko garesti daudela badakigu, baina ez da beste diru iturri batzuen bila ibiliak ez diralako. Izan ere herri mailan ezezik, beste maila batzutan behar diren laguntzak eskatzeko paperak bete eta bidaliak dira. Baina erantzunik ez da jaso.

Zenbait Ikastolaren hutsegiteak aldarrikatzeari eta maxiatzeari ekin izan dio. Besterik da Ordiziak aukeratu duen bidea. Aurtengo festetan ere laguntza nabarmenduko delakoan bait gaude.

Binbitartean, Ordizian ere Ikastola aurrera doa. Gurasoak lehenago baino lasaiago aurkitzen dira. Ez dago hestuteko motiburik ez arrazoibiderik. Andereñoak lanean gogo haundiz ari zaizkigu. Arduradunek, gau eta egun diru-zuloak nola estaliko. Bada zerbait. Horrela irauten duen bitartean Ikastolak aurrera, indartuz, jarraituko du.

O t a ñ o

OINETAKOAK

Santa Maria, 21

Urrutizkiña: 88 12 10

— ORDIZIA —

ORDIZIA

BILINGUISMOA ETA EUSKERA

Euskeraren salbamenarentzat, jarriko bear litzeke Euskal-herriko eskola guzietan bilinguismo deitzen zaiona.

Orain IKASTOLAK bakarrik dira, egizko bilinguismo erakusten dutenak. Ok dira (danok dakigun bezala) gure herriak sortuak bere izkuntza goratzeko.

Mundu guztiko herrik (euzten dutenak bere izkuntza) erakusten dute eskoletan eta baita ere unibersidadetan, bi eta hiru hizkuntz. Au gertatzen da Kanadan, Suezian, Holandan, baita ere herrik minorias etnikas ez dauzkatena. Suiza eta beste asko bezala erakusten dute eskola, izkuntz askotan, konturatu direlako bide obena dela umek ondo ikasi dedin.

Bilinguismo ez da asten bein euskeraz eskola ematea, baizik, asieran, euskeraz eskola ikastea, eta gero bi modutan, au da euskeraz eta erderaz, munduko herri aurreratuenak egiten duen bezala.

Iraola'tar Iñaki
(9 urte)

BURNIKI - LANTEGIAK

Martin Gaztañaga

PERTZ AUNDI TA TXIKIAGOAK

Altzairu ta burniak urtzeko nolanaiko ontzi ta tresneri guziak, labe erosoak eta abar...

Burnizko eralguntza-egitamu ta lanak
Erdoitu-eziñeko pertzak eta aluminiozkoak
Eredugintzarako berezko eralguntzak

Apartado 19

Urrutizkiñak: 881487 - 891839

— ORDIZIA —

GABIONA

PIRRINKIAK

GABIONA

PATXI GABILONDO

FAG rodamientoen, pirrinkien, banatzaillea

Maribaratza, 10

Urrutizkiñak: 881258 - 891286

— ORDIZIA —

RENAULT

Garage L E T E

Renault etxearen legeko ordezkaria salmenta eta zerbitzuak

Alfonso XI kalean
Nafarroa Bidean, 69Urrutizkiñak: 511898
356214 - 513291

— ERRENDERIA —

SEAT — BAIMENADUN ZERBITZUA

TALLERES BENGOCHEA

ERAKUSTEGI ETA SALKETA

Maria de Lezo, 26

Urrutizkiñak: 512146 - 513245

— ERRENDERI —

NERE OSKI

OIÑETAKOAK

Viteri, 32

Urrutizkiña: 51 16 98

— ERRENDERI —

Restaurante Versailles

Euskaldunen Jatetxea

EZTAI, DESPEDIDA ETA BAZKARI BEREZIAK
KOTXEAK UZTEKO GELDI-LEKU EGOKIA

URRUTIZKIÑA: 35 60 58

ERRENDERI

CAJA LABORAL POPULAR

(LANKIDEEN AUZO-AURREZKI ONTZIA)

— DIRU - PRESTAKETA ELKARTEA —

Aurrezki kutxa onen laguntzak: — gizarte-saillean
— diruketa-saillean
— lantegi-zuzendaritza
sailleanZUK AURRERATUTAKO DIRUAREN BIDEZ, LANGILLE ASKORI, BERE LAN-SARI
PREMITIK IRTETZEKO BIDEA SORTUKO DIEGULaguntza ezin obeak, etekin eta irabazirik aundienak eta illeroko sari ederrak
eskeintzen ditugu

Gure landolak erri auetan idikiak dauzkagu:

Mondragoi
Aretxabaleta
Elorrio
Barakaldo
Ondarroa
Andoain
Plazentzi -Soraluze-
Oñati
Ormaiztegi
Beasain
GernikaZumarraga
Elgoibar
Markina
Bergara
Altsasua
Eibar
Tolosa
Pasai San Pedro
Errederi
Billabona
GasteizBilbo
Legazpia
Irun
Durango
Amorebieta
Azpeitia
Ernani
Zarautz
Sestao
Ordizia
Antiguo -Donostia-Ermua
Eskoriaza
Izarra
Ondarrabia
Galtzaraborda
Lekeitio
Llodio
Recaldeberri
Agurain
San Andres
AzkoitiaMunguia
Yurre
Bermeo
Lasarte
Enenderian
Santurce
Zumaya
Donostia
Irufia
Deba
Anzuola

Galarraga Erlojutegia

Ordulari eta bitxitegi bereziak

Viteri, 5

Urrutizkiña: 35 59 79

— ERRENDERI —

MUEBLES ANAIAK

SUKALDE ETA CAMPING-ERAKO ERREDIZAK

Sukaldeetarako estudioak egiten dira beharkunik gabe

Alfonso XI, 9

Urrutizkiña: 35 60 53

— ERRENDERI —

RAFAEL BEREZIARTU

Ordulari on eta zuzenak
BEREZIARTU-nean daudenak

Zubiaurre, z/g.

— ERRENDERI —

BAZAR URDABURU

BITXITEGIA — APAINGARRIAK

ESKU - ERAKUTSI - GAIK

EUSKERAZ MINTZA ZINDEZKE

Viteri, 9

Urrutizkiña: 35 54 63

— ERRENDERI —

Ferretería Sarasola

SUKALDEKO ONTZITEGIA - ZERRAILATEGIA

Fueros, 20

Urrutizkiña: 35 55 20

ONTZITEGI

Loza eta kristalategia. Ontziak eta sukaldeko tresnak

DURALEX - PIREX - VERECO - ARCOPAL - PORTZELANA FINAK

KAFE HARTZEKO ONTZITEGIA

Fueros, 2

Urrutizkiña: 35 60 47

— ERRENDERIA —

Tejidos ALBISU

Oihalak, Lana eta Sedazkoetan berrikiak

Foru Enparantza, 10

Urrutizkiña: 35 58 41

— ERRENDERIA —

AIZPURUA ANAIAK

FUNDIZIOTARAKO MODELO LANAK

Donostia Kalea, 2

Urrutizkiña: 35 54 48

— ERRENDERI —

M E N U X

ZORROAK — ESKU - ERAKUTSI GAIK

Santa Maria - Canchoenea

Urrutizkiña: 35 67 18

— ERRENDERI —

CASA MAZA

ANDRE TA GIZAKUMEENTZAKO SOIÑEKOINTZA

Viteri, 5

Urrutizkiña: 35 58 64

— ERRENDERI —

EUSKALZAINDIA ARRASATE-N

Ekainaren 21ean Euskaltzaindiak bi bilkura egin zituen Arrasateko Udaletxean: bata barrengoa eta bestea agerikoa.

Barrengo bilkuran har-emanetako gai batzuk ukitu ziren, hala nola: Bizkaiko Aurrezki Kutxaren laguntzaz eratutako "Eusebio M. Azkue" olerki sariaren oinarriak jartzea; J. M. Barandiaren jaunaren omenezko jaialdira telegrama bialtzea, eta abar.

Bilkura ageriari hasiera emat-ekoan, agur-hitz batzuk esan zituen Aita Villasantek: nola batzar hura Arrasateko Udalaren eskariz egiten zen, nola herri hartako euskaltzain eta euskaltzaileren oroitzapenez egiten zen, eta abar.

Ondoren, euskaltzain laguntzaile berriei diplomak eman zitzaizkien. Zarate, Eppherre, Bilbao, Zumalabe, Ugalde eta Olaizola jaunai, alegia.

Lehen hizlariak (Jaime Kerexeta apaizak), Juan Karlos Gerra euskaltzain eta heraldikalari jaunari buruz egin zuen bere hitzaldia. Arrasateko harma-harridun etxeak bana-banaka izendatu zituen, J.K. Gerraren obretarik xehetasunak hartuz.

Jose Antonio Arana lege-gizonak beste hitzaldi bat egin zuen Sebero Altube jaunaren bizitza eta lanei buruz, bai hizkuntzalari eta bai musikalarik bezala dituen mereziak agirian jarritz.

Aita Villasantek euskeraren bizitzari buruz Sebero Altubek emandako dotriñaren muiña azaldu zuen, eta bereziki euskera idatzaren batasuna egiteari Altubek ematen dion garrantzia azpimarkatu zuen.

Juan Garmendia "Zeleta" jaunak hitz batzuk esan zituen Benigno Altube, Seberoren anaiari buruz.

Azkenik, Haritschelhar euskaltzainburu-ordearen hitzekin bukatu zen batzarra.

(Euskaltzaindikoko Prensa Bulegoaren Agiria)

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIA

URTIETAN LAN GIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

Hernani, 4

DONOSTIA

aristegui hermanos

ZORUAK ETA ESTALKIAK,
PERSIANAK, ATEAK, ETA ABAR.
GARBITOKI ETA ITURKINTZA GAIK.

ERAKUSTOKIA:
FUENTERRABIA, 19 - URRUT. 11430
DONOSTIA

ZINE

Luis Buñuel

(I)

Zinegile honetaz lehen ere zerbaiz mintzatuak gara. Egun ordea, guziok ari gara jo-ta ke Buñuel gora eta behera. Bolada honetan gizon hau aipatzen ez duen aldizkaririk bai ote?

Herbesteko filmek duten saria, Buñuel-en «La charme discret de la bourgeoisie»-k irabazi du Hollywood-en, eta hor ari zaizkigu izparringi guziak Buñuel espainiar bihurtu nahiz.

Hala ere, bere lanik gehienak, atzerrian eginak ditu, Espainian askatasunik eza eta agintarien gaitzespena zituelako. Izan ere, Buñuel ateo izanik (egun ere Jainkogabea dugu), ez zen itxura hain katoliko den estaduko ateak zabaltzea. Oraindik orain utzi diote zirrikitu bat, eta bere lanaz ohartzen hasi gara.

Pelikula batzuk, lortu dute azterlaritzaren baimena («Los Olvidados», «Ensayo de un crimen», «Tristana», «Nazarin» e.a. Areto berezietan berriz, «Un chien andalou», eta «Las aventuras de Robinson Crusoe» ere ikusi ahal izan dituzte), baina gehienak debekatuak daude. «Viridiana», «Le journal d'une femme de chambre», «Bello de jour», «La voie Lactea» e.a. lekuko.

Dena den, pelikula alde batetara utzirik, gizon honen biografiaz jardun nahi nuke gaurko honetan.

1900.go Otsailaren 22an jaioa dugu Buñuel, eta Teruel-go Calanda herriak eskaini zion seaska. Sei anaia arrebetan zaharrena zen, eta agian zaharrena izateari zor zaio beti izan duen izakera agintzaile eta berezia.

Bere gurasoak, XX. mendeko burgesak, dirudunak, ziren.

Jesulagunen eskola batetan egin zituen lehen ikasketak Zaragoza-n. Jesulagunen ikastetxe hartan zeuden arau eta bizimodu zorrotzak, betiko kutsatu zuten gure zine-gizona. (Kritiko gehientxoek bat datoz honetaz).

Buñuel-en pelikuletan, apaiz, gotzai ala monjak beti agertzen zaizkigu. Haien kontura farra egiteko batzuetan, eta erlijioaz bere aburuak adi arazteko batzuetan.

Zortzi urte egin zituen (1907-1915) jesulagunen eskuletan, eta ikastetxe hartako gertaerak gogoan izan ditu bere lanak egiterakoan: Erretiro egunak. Loiola-ko Inazio-ren gogojardunak, e.a.

«El ángel exterminador» filmean, pekatu astunean dagoenaren heriotza, eta «La voie Lactea»-n, Fray Luis de Granada-ren «Guía de Pecadores»-ko zati batzuk azaltzen dira adibidez.

«Hamasei urte nituela fedea galdu egin nuen» ere, bere esaera da. Zaragoza-ko jesulagunak utzi, eta lurgintza-injeniero ikasketak hasi zituen Madrilen, aitarekin aginduz. Filosofia eta Letrak karrera ere egin hasi zen ordea, aitarekin ezjakinean.

Ikasketa hauetan ziharduela, Espainiako politikan aldaketa batzuk gertatu ziren. Primo de Rivera-k hartu zituen agintaritzak guziak, eta nahiz Buñuel-ek, politikoa ez zela bere buruaz aitortu, ezin jasan zuen

egoera hura eta herbesteratzea erabaki zuen. (Alta 1923.ean hil zitzaion) 1924. urtean, Parisen dugu gure gizona. Aldi hartan Europako artista eta politikoen bihotza zen hiriburuan.

Hilabete gutxitara, «El retablo de Maese Pérez» operan parte hartu zuen Hamburgo-n. Baita lana egoki egin ere kritikak zionez.

Parisera itzulirik, gogor hasi zen lanean. Bere ideiak nahi zituen eran agertzeko, beste inon ez bezalako askatasuna zuen. Izan ere, han egindako pelikula Espainian egitea ez zegoen amesterik.

Parisen baita ere, Jeanne Rucar emaztetzat hartu eta zinemarako grina bizkortu zitzaion. Hiru pelikulek (mutuak hirurak) eragin zuten gehien bat zine-lanetara: «Der Müde Tod» (Fritz Lang-ek 1921.ean egina), «Scherben» (Lupu Pick-ena-1922) eta René Clair-ek 1924.ean burututako «Entr'Acte»-k.

Antzerki lanak alde batetara utzi, eta Jean Epstein-ek sortutako zine-akademian hasi zen ikasten. Bere burua asko jantzi zuen Buñuel-ek ikastaro honetan.

Hala ere, maixu-ikasleak ez zetozen bat beren ideolojietan. Buñuel-ek, surrealismo bidea zuen gogozko. Irakaslea berriz, forma horien etsai zen. Elkar utzi zutenean, berak bakarrik lehen pelikula egitea nahi izan zuen Buñuel-ek. Laguntzile asko zituen horretarako, baina dirurik ez.

Bere amaz oroitu zen (harek dirua bazuela-ta), eta eskale joan zitzaion.

Diru hari esker, «Un chien andalou» egin zuen, Salvador Dali laguntzat harturik.

Geroztik, Espainiara joan eta herbesteratu beharra izan zuen berriro. Mejiko ere ezagutu zuen, eta hango ziudadania hartu.

Baina, kontu hauek guziak, urrango betetarako utzi-ko ditugu. Buñuel-en pelikulen zerrenda ifiniatzen bukatuko dugu gaurkoa.

1929, Un chien andalou.—1930, L'age d'or.—1932, Las Hurdes, tierra sin pan.—1946, Gran Casino.—1949, El gran calavera.—1950, Los Olvidados.—1950, Susana la perversa (Demonio y Carne).—1951, La hija del engaño.—1951, Una mujer sin amor (Cuando los hijos juzgan).—1951, Subida al cielo.—1952, El bruto.—1952, Robinson Crusoe.—1952, El.—1953, Abismos de pasión (Cumbres borrascosas).—1953, La ilusión viaja en tranvía.—1954, El río y la muerte.—1955, Ensayo de un crimen.—1955, Cela s'appelle l'aurore.—1956, mort en ce jardin.—1958, Nazarin.—1950, La fiebre monte a el Pao.—1960, The young one.—1961, Viridiana.—1962, El ángel exterminador.—1963, Le journal d'une femme de chambre.—1965, Simón del desierto.—1966, Belle de jour.—1969, La voie Lactea.—1970, Tristana.—1972, Le charme discret de la bourgeoisie.

XABIER UNANUE

BAR - RESTAURANTE

ARRERA

HAUXE DUZU ZURE JATETXEA

Urbietan, 12

Urrut.: 411528-412578

— DONOSTIA —

Joxemiel Barandiarani gorazarre dela ta...

Bai, Joxemiel Barandiarani gorazarre dela eta, ukan dugu ataurdar eta euskaldun orok, ekainaren 12-tik 12-era, Ataunen, zerikusi eta zerikusi frango. Nork uka egitarau bikaina zela prestatu zena? Agian, ez hain fin moldatua, bainan tira!...

HITZADIAK

Egitarrak, hitzaldiak San Gregorio hauzoko elizan izanen zirela zioen; bainan zenbait gora-behera gertatu bide zelarik, aipaturiko hauzoko "Igarondo" aretoan eman ziren, eta ez elizan.

Hitzaldi guztiak, arras interesgarriak izan ziren eta goi-mailakoak. Jendea eurrez bildu zen guztietara: ene ustez, berrehunen bat bai aldiko. Bainan Ataunen bertako jendea, ez hainbeste; batipat "jende heldua" gutti.

Euskal Literatura Gaur. Hau izan zen lehen hitzaldiaren gaia. Hizlari, Andu Lertxundi ukan genduen. XIX-gn mendearren amaieratik gaur arte euskal literaturak iragan dituen urrats garrantzitsuenak argi ta garbi aditzera eman zizkigun. Lehenik, gerra aurretikakoaren eskema bat prestatu zigan hitzaldi-toaren ondoren harbelean. Eta gero, beste hitzalditxoaren ondoren gerra ondorengoaren agerpen bat eman zigun idatzita. Gerra aurretikakoaren atalean, eratu ziren lore-jokoen berri zertxobait eman zigun, eta beraien eratzale gartsu-netariko bezala D'Abbadie eta Manterola aipatu zizkigun. Euskararen batasunari dagokionez berriz, 1921-eko apurketa nigargarri hartaz mintzatu en zertxobait. Eta euskararen batasun premia hori, egun guk baino larriago zekusatela garai hartan, esan zigun. Bestalde, giro mitologikoa ere mintzatu zen; baita Gasteizko apaizategian sortu zen mogimenduak ere (hemen, Joxemiel Barandiaran eta Manuel Lekuona omen ziren aitzindarinetarinetakoak). Eta azkenik, atal honetan, Resurreccion Maria de Azkue aipatu ta laudorioz horniturik utzi zigun. Haren "Cancionero Popular Vasco", "Diccionario Trilingüe" eta "Euskalerraren Yakintza" aipatu zituen. Eta aipatu bakarrik ez! Zeren eta Euskal Herria ezagutu nahi duenak, "Euskalerraren Yakintza" tresna behar beharrezkoa duela esatera ausartu bait zitzaigun. Eta segurki, ez da ez guzurrta izanen!

Gero, gerra ondorengo giroa azaldu zigun. Ekaizta latz hark itsatsi zuen giro arbuigarriaren salbatzaile, Orixe izan zela esan zigun. Bere eritziz, hor dago baita ere Arantzazu (Salvatore Mitxelena eta "Jakini"). Ta azkenik olergintzaz, saiakeraz, narratibagintzaz eta antzerkigintzaz mintzatu zen.

Egia esan, hitzaldi interesgarria ukan zen. Hizlaria, benetan bikaina. Dakikigunez, azken "Urrezko Luma" sariaren irabazlea. "Ajea du Urturik" eta "Hunik Arrats Artea" liburuen egilea.

Zintzarria. Fermin Leizaola eskaini zigun hitzaldiaren gaia duzu, irakurle. Hitzaldia interesgarria izan zela (gaiaren aldetik, batipat) ez dago ukatzerik, baino ez dago baieztatzerik jendeari oso-oso atsegin egin zitzaioala ere.

Hitzaldia irakurri egin zigun. Fermin ez bait daki euskaraz. Tamalgarria benetan, horixe! Diapositiba eder batzu proiektatu zizkigun amaieran.

Gauza anitzen artean, zera esan zigun. dunba, zintzarri mota bat dela. Zintzarri tripatua eta aho-borobilduna hain zuzen ere. Zera ere esan zigun: hots, larruzko ta zurezko zintzarrien egiletariko bi baditugula Ataunen. Hara, guk ataurdarrok, gehienok bederen ez genekien gauza. Aia hauzoko Beiztin baserriko Patxi Goikoetxea (orai uztaigilea) eta Doniturtietako artzaia omen dira bi horiek.

Euskal lpuiak. Hauxe duzu irakurle, gorazarreko hirugarren egunez hitzaldiaren gaia. Bestalde, Debako arte-eskolan lanean dihardutenetarikoa bat genduen hizlari: Joxemari Larramendi, hain zuzen ere. Hizlari jatorra ta argia dela aitortu behar. Lehenik, ethnologia azterketa bat egiterakoan ze urrats eman behar izaten diren agertu zuen: dela bizikera, ekonomia, erlijioa, jolasak, lege-arazoa, erakundeak, hizkuntza, eta abar. Horiek

denak eta puntu gehiago zertxobait explikatutik, euskal ipuiekin sartu zen bete-betean.

Hitzaldia, Joxemiel Barandiaranek bere ama zenari jasotako (harturiko) ipui bat irakurriaz amaitu zuen. "Zapatari txiki" izeneko ipui polita eta farragarria, hain zuzen ere.

XVIII-ko Frantziako Iraultza eta Ifar Euskal Herria. Hauxe da Eugenio Goyenete ukitu ta aztertu zuen gaia. Arras interesgarria izan zen. Konklusio anitz atera zitzen (eta atera zirela uste dut) Goyenete jaunaren solasaldi hartatik. Puntada ta egia handiak atera ziren bestalde, Eugenioren hitz-jario amaituezineko haretan.

Berriro diot oso izan zela garrantzitsua hitzaldi hura. Baina egia da baita ere, tamalgarria dela Bidasoaz haruntziko gizon bat Ataunen gazteleraz mintzatzea. Beste behin, arren, ez dadila horrelakorik gerta!

Baserria Gaur. Egun, Euskal Herria puri-puri dagoen gaia dukegu aipaturiko hori; eta ekainaren 18 an Andoni Lekuonak aztertu zuena.

Nik, Joxemiel egin zaien gorazarreko hitzaldi interesgarritsuenaz izan zela entzulegoaren alde, esanen nuke. Hamabi edo agian gehiago izan ziren jendeak egin zituen galderak.

Bestalde, Andoni Lekuonak zera zioen: hots, baserriak hustutzen doazela, bainan hori ez dela —ez lukeela izan behar, bederen— hain beldurgarria. Eta egia esan, ez du arazo faltarik ukanen Andonik. Ala, nortzu gaude prest baserriko bizimodu latza aurreruntz eramateko?

Diru-ekasiaz ere agertu zuen. Baita, ez dela beste gabe onartze-koa lurrak pinudi bilakatea ere. Eta egun, zoritxarrez, zertan ari gara? Ataunen behintzat, aurreruntz begiratzen badugu pinua ikusiko dugu, atzeruntz begiratuaz ere pinua, eta ezker-eskubitara ere pinua dakusagu. Baratzari dagokionez berriz, baserriarrak galeran geratzen direla agertu zuen. Agian, norbaitek zera esan du hau irakurrita: hots, "hori da astakeria, hori zelan esan liteke produkzioa handia izanik?". Berdintsu da kasu honetan produkzio gora-behera Andoni Lekuonak frogatu nahi zuena esateko. Zeren eta produkzioa handia izanarren merkata exkaxa baldin bada —eta zoritxarrez halaxe da— baserriarrak galeran geratzen dira.

Preparaziorik eza akats handitarikoa zekusan Andoni Lekuonak.

Ondoren elkar-hizketa luze bezain garrantzitsua sortu zen, eta aparteko bitzasun bat eman zion ene ustez hitzaldiari.

Prehistoria Ikasketak Euskal Herria. Gai honetaz eman zen aipaturiko gorazarreko azken hitzaldia. Jesus Altuna prestua, garbi ta serioki mintzatu zitzaigun. Entzulego osoari, arras lakot egin zitzaion hitzaldia. Agian, diapositiba ederragatik ere bai.

Paleolitos, Mesolitos, Neolitos eta Burdin haroak aztertu zituen. Paleolitos haroa, bestalde, hiru harotan banatu zuen: hots, behe paleolitos haroa, erdiko paleolitos haroa eta goi paleolitos haroa.

Haro bakoitzeko ezagugarri garrantzitsuenak eman zizkigun aditzera: dela klima, erti-lanak, bizitokiak, bizimodua, endak, tresnak, eta abar.

Oso interesgarria iduritu zitzaidan, eta oso atsegin gertatu gainera. Bai alazankoa!

JAIALDIAK

Jaialdi biak, nahiz bertsolariena hala abeslariena, San Martin hauzoko Altzanipe zelaian ukan genduen. Bertsolariena ekainaren 16-an eta abeslariena ekainaren 20-an.

Bertsolarienari dagokionez, esan dezadan jaialdi bikaina izan zela.

Dakikigunez, zappi izan ziren parte hartu zuten bertsolariak: hots, Lasarte, Arozamena, Lazkao-Txiki, Igarzabal, Xalbador, Lopategi eta Mugartegi. Zein baino zein hobeak; harrigarria benetan, bertsotarako duten dohai berezia. Egia esan, lehendik ere aski frogatua dute.

Gaiak, herriko gazte batzuk prestatuak ziren. Oso interesgarriak eta egoki preparaturik zeudela iduritu zitzaidan.

Aurkezle eta jaialdiaren zuzen-

dari, horrelako jaialditarako nehor guti baino egoki ta finagoa den Inozentzio Olea jauna izan zen. Egoki bete zuen bere zeregina. Bai horixe!

Bestalde, jendea erruz izan zen. Ez zela aspertu esan behar. Oso gustora egon zen eta errespeto handiz. Izan ere, bertsolarien hitz-jario gozoa ez ezik, arratsaren epela ere arras hunkigarri gertatu zen.

Bertsolariena ez ezik, abeslari, txalapartari, trikitilari, poeta eta gitarristen jaialdi bat ere, ikus ahal izan dugu. Ekainaren 20 an ikusi ere.

Jaialdi bikaina benetan.

Han entzun genien Oskarbi, Mikel Laboa, Manex Pagola, Xabier Lete, Lourdes Iriondo, Benito Lertxundi, Lupe eta Gorka Knörr abeslariak. Gorkak, Benitoren laguntzaile gisa abestu zuen. Beraz, ez genion bakarrik abesten entzun —ez bait zitzaion utzi!— gure gasteiztar kantari bikain eta idazle argiari.

Batzu, beste zenbait baino gehiago gustatu zitzaizkidan, baino den-denak abestu zuten ongi. Txalo ugari ere jaso zituzten. Oskarbi taldea, Antton Valverde gabe etorri zen; haatik ongi bete zuen bere zeregina. Zer esanik ez lehendik Ataunen ezagunak ditugun Mane Pagola, Xabier Lete eta Lourdes Iriondorekin. Lourdesek eta Xabierrek, bere bizar beltz eta guzti, Bernard Dechepareren "Euskara, ialdi hadi mundura" poesia kantatuaz amaitu zuten heuren saioa.

Lertxundi, bestalde, agian aspergarri xamar gertatu zitzaion entzulegoari —ez guztiari—, bere zenbait kantatan. Dena-den, aitortu egin behar Gorkaren abotsak asko gozatu zituela Benitoren zenbait abesti. Mikel Laboarekin, Benitoren gertatu zen antzeko zerbait gertatu zen, agian. Zenbait kanta aspergarri gertatu zitzaizkion entzulegoari; ez ordea, "Gure Aita". Dena-den, bi abeslari hauen —nahiz Lertxundi, hala Mikel Laboa— goi-maila aitortu beharrean gaude. Eta heuren zenbait kanta, ez zaizkio entzulegoari gustatzen ez kantak txarrak direlako, ulertzen ez ditugulako baizik. Horretxegatik batipat! Beraz ezin genezaieke kritika txar bat egin —zoritxarrez maiz egiten diegun bezala— abeslari horiei; zeren eta gure behe-maila ere kontutan har behar zait dugu. Manex Pagola berriz, denoi gustatu zitzaigula uste dut. Zeinen abeslari fina den Bidasoaz haruntziko euskaldun hau!

Lupe neskatxa argiaren saioa, bai ederra! Huraxe zen entzuten genion lehen aldia, eta egia esan, oso abeslari ona dela iduritu zitzaigun. Ea noiz ukaiten dugun berriro, berari entzuteko aukera.

Eneko ta Mikel Labegerie, ez ziren etorri. Jon Enbeita ere ez. Azken honen arrazoiak, orok dakikigu. Hori zorigaitza!

Arza anaien txalaparta saioa oso txalotua izan zen. Luze xamarra gainera. Trikitilarien saioak berriz, Joxanton Arzak jaialdiaren haseran esan zuenaren arabera, hezurak mogitzeko baliotsu gertatu ziren.

Xabier Lete eta Joxantonio Arza poeten olerki irakurtaldia ere, jendearentzat oso atsegin izan zen.

Joxe Mari Zabalen musika saioa, ene ustez aspergarri xamar gertatu zitzaion askori. Haatik, ezin uka, Gernikak —eta bide batez Euskal Herriak— jasan zuen ekaizt latz hura gogorarazten digun Joxe Mari Zabalen —eta ez Sorozabalen Hileta Musika— musikaren balio izugarria. Aurrera bada, Zabala!

Jaialdia, goizeko hirurak inguruarte luzatu zen. Jendetza handia bildu zen, eta guk ikus ahal izan genduen, errespetoz egon zen.

HAURREN EGUNA

San Gregorio hauzoan ospatu genduen, ekainaren 17-an. Mila ta bostehunen bat haur bilduko zela deritzat. Euskal Herriko lurralde gehienetarikoa umeak bildu ziren. aita larriak ere.

Sakabi eta Egañazpiren trikitixa saioaz eman zitzaion hasera egunari. Ondoren, txistulari ta dantzariak, Joxemiel bere "Sara" etxetxora joan zitzaizkion meztara joateko bila. Lehenago, Beasaingo txistularien ongi etorria hartua zen. Meza, frontoian eman zen.

Ohi denetik at, txistulari, dantzari ta haur bertsolarien saioez horniturik eta hitzalditxo egoki batez osaturik eman zen herri-meza delazkoa. Haur eta larri asko zen meza-entzule, bainan enparantza, kontuak esateko toki bilakatu zen, zoritxarrez. "Zaharrenak eta okerrak!". Ez da, ez, guzurrta.

Gero, txistularien konziertoa eta dantza talde batzun ekinaldia ikus ahal ukan genduen. Ikuskarri bikaina benetan!

Bazkalondan, arratsaldean, beste dantza talde batzun ekinaldia ikus ahal ukan genduen. Baita Zazurko haur-ableslarien saioa entzun eta ikusi ere. Eta baita azkenik, Donostiako "Kresala" taldeko pailaoen ekinaldia ere.

Arratsaldeko jaialdi hori, Andu Lertxundi aurkeztu zuen. Baita bereak eta bi —egia, egia!— esan ere. Bai alazankoa! Eta gainera, nor Andu baino egokigorik horretarako?

Sakabi eta Egañazpiren erromeria alaiatz eman genion amaiera, egun googarri hari. Bene-benetan bikaina izan zen egun hari.

JAI NAGUSIA

Iturengo Zanpanzar-en, trikitilarien eta txalapartarien "Egun Sentia"-rekin eman zitzaion hasera.

Goizean, Txistulariek kalejira bat jo zuten eta dantzariak kalezikale ibili ziren.

Herri-meza bikain bat entzuteko aukera ere ukan genduen.

Txistularien konziertoari dagokionez berriz, nik ezin hitzegi; neu ere tarteko bait nintzen. Ramon Modesto Aranburu txistulari bikainak zuzendu zuen konzierto hura. Jo genduen obrak, euskal musikaririk bikainenetarikoenak ziren. Bestalde, jendearen eritziz, konziertoa bera ere ona ukan omen zen. Beno ba, eskerrikasko!

Gero, "Biktor" jatetxean, bazkari bat prestatu zen. Seirehun bat jenderi eman zitzaion jaten. Bazkal-giroa, eta hau da interesgarriena, oso ona ukan zen. Bazkalondan "Ansola Anaiak" Txistulari argiek eskaini zuten txistu-saioa, bai ederra, bai hunkigarria! Azpilaga ta Lizaso bertsolarien saioa berriz, egia bikainen agerpen bat ukan zen. Mila bider txalotua izatea aipaturiko bertsolari bien hango saio hark. Jendartearen sortu zen elkar-hizketa giroa, bestalde, arras pozgarria.

Arratsaldean, dantzarien saioa bikain bat prestatu zen. Eguraldi txarra egin zuelako, txistularien konziertoa bezala dantzarien saioa ere, elizan ukan zen.

Parte hartu zuten dantza-taldeak, hauek dira: Estellako Larraiza, Donostiako Argia, Luzaideko Bolantak, Otxagabiako Muskilda, Durangoko Yurreta, Gasteizko Gasteiz eta Bilbaoko Bizi-Nahi.

Jaialdiaren aurkezle, Loiola herri-irratiko Joxe Mari Iriondo ukan zen. Oso egoki bete zuela bere zeregina, aitortu behar.

Dantzariak buruz berriz, ez naitzaizue mintzatu, zeren eta luzeegi bait doakit lantxo petral hau. Bakar-bakarrik, ene zorianik gartsuenak ematen dizkiet aipaturiko talde guztiei, heuren ekinaldi trebeagatik.

Jaialdi honetan, oroigarri bat eman zitzaion Joxemiel. Kalkuladore elektronikoa bat, hain zuzen ere.

Haurren egunean egin zen arratsaldeko jaialdian ere, eman zitzaion Joxemiel oroigarri bat. Beno, barkatu. Zeren eta oroigarri bat ez, anitz bait zitzaizkion eman. Haurren esku-lanetarikoa bat zu eman ere. Den-denak, zein baino zein ederragoak.

Beno, ta hariari atxikiaz, hots, gorazarreko jai nagusira itzuliaz, ba al dut zer esan gehiagorik? Ez askorik. Jai hura, trikitilariak eratu zuten erromeria alai batez amaitu zen. Eta bide batez, gorazarre edo omenaldia ere, bai.

ERAKUSKETAK

Erakusketa bi egon ukan dira irrikita, gorazarre egunetan. Biak interesgarriak. Larrien erakusketa goi-mailagokoa dela? Konforme! Hori bai; hori egia da eta ezin genezake nehorika uka.

Dena-den, eta haurren esku-lanen erakusketarik dagokionez, esan

dezadan esan, oso lan onez horniturik zegoela. Esate baterako, esatinoz eginikako Joxemielaren aurpegia; oso onak ene eritziz, egurrean egindako Joxemielaren aurpegia eta bere jaiotetxe "Perune-zaharra" ere. Nonbait, baditugu haur-artista onak Euskal Herria. Ea bada haurrak, ekin lanari eta aurrera gogor, Herriak denok behar gaitu salba dadin eta.

Euskal Arte erakusketa berriz, oso interesgarria zela esan behar; Txillida (Gonzalo ta Eduardo), Goenaga, Zumeta, Kardenas, Grazez, Nogel, Arozana, Ulazia, Tapia, Ibarrola, Basterretxea, Alvarez, Ruiz Balerdi, Hernandez Mendizabal, Bizkarrondo eta Bixente Larreaen pintura ta eskultura zenbait zeuden beste anitz euskal artisten lan aipagarrien artean. Barka biezaidate azken hauek, heurak ez aipatzea; bainan luzeegi doakidanez, laburtu beharrean nago.

Euskal Liburu eta disken azoka ere ukan dugu. Eta irakurlegoari egia zor diodanez gero, inon gutitan ikus izan dudana bezain zabala eta interesgarria izan zela esan behar. "GERO", "JAKIN", "AUS-POA", "ITXAROPENA", "LUR", eta abarretako liburuak ikus ahal izan genduen. Baita "Añamendi" eta "La Gran Enciclopedia Vasca"-ko zenbait ere.

Diskei buruz berriz, euskal diskarik gehienak salgai egon ziren.

JOXEMIELEN HITZAK

Gorazarre honetan, bi bider hitzegin zion Joxemielek aurrean ezarri zitzaion jendetza handi hari. Lehenik, haurren egunean ukan zen jaialdian eta hurrena, jai nagusian dantzariak egin zuten ekinaldian barna.

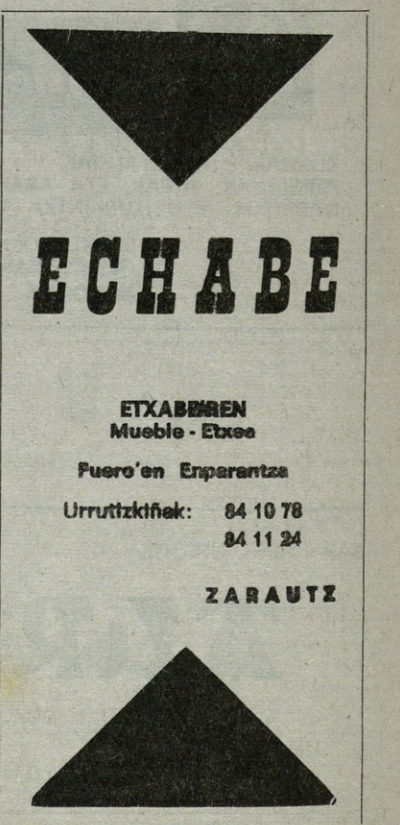
Hitz haietatik, gogoratzen naiznak alde batetik eta neri garrantzitsuenak deritzaizkidanak bestetik, kontatzen ihardungo naitzaizue.

Eskerrak eman zituen egin zaien gorazarreagatik. Bere gogoz ordea, ez zen omenaldi hau ospatuko. Bere eritziz, pertsona bati, bizirik dirauen artean ez zaio omenaldirik egin behar. Arrazoiak: gorazarrea egin aurretik eginikako gauzak onak izanarren, ondoren egin ditzakeanak gizartearentzat gerta omen daitezke kaltegarri. Eta gauza xar horiek, lehenik eginikako mesedegarriak baino gehiago pixu omen dezakete balantzan ezarriez gero. Eta hori, hil arteino ezin omen daiteke ikusi —eta hala da, ez bait dakigu nehorik geroaren berri—, beraz omenaldia gero, hil ondoren behar omen da egin.

Bestalde, zera ere esan zuen, eta indar handian esan ere: "EGIA TXIKIAK; GEZUR HANDI bilakatzin dira".

Haurren egunean umeei zuzendu zitzaizuen, ipui kontari aritu zitzaigun Joxemiel.

TRIKUARRIETA

ECHABE

ETXABEREN Mueble - Etxe

Fuero'en Enparantza

Urrutizkifak: 84 10 78
84 11 24

ZARAUTZ

beasain

SAN JOANAK

Beasainen jai apartekorik ospatu ez arren, badu oraindik San Joan bezperak lehengo usarioen hondarrik. Hala-nola ilunabarrean sutzen diren alamaritsoak (suak) ugari dira, nola baserri hala kale eta enparantzetan. Bestalde Barrendaingo enparantzaren egiten den alamaritsoaren ingurumarian, San Joanen eresia (martxa) jotzen dute herriko eresleriak. Beharbada eta kutsu jatorra osatzeko, dantza-soka da falta dena (galdutakoak). Bada herrian dantzari iaorik eta, ez ote liteke dantza-soka ateratzea erantsi datorren urterako? Dantzariok duze hitza.

Bestalde, non edo non jartzen dira oraindik lizar adarrak atalburutan. Saiatu geroz, eta herriko etxe guztien atalburutan ezin bada ere, zerbait ugariago ikus gertatzen. Gogoa izatea nahikoa litzake. Eta azkenik, ia orain arte "San Joan arbola" deritzen makal enbor galanta ere, jarri ohi zen orain dela gutxi arte. Gaurko tresneriarekin ez litzake oso zaila horrelako bat jartzea. Eguberriaren Olentzaroa eta usariozko zenbait gauza berpiztu direnez, zallegia ote, San Joanetako ohiturak berpiztea?

ARRIARANGO JAIK

Beasaingo hauzo bat da Arriaran. San Pedro egunez dituzte urteko jaiak arriarandarrek. Aurten, goak ere ospatuak izango dira noski herri hauek argia ikusterako. Ongi ospa ditzazutela. Nola-nahi ere, egitarau polita arriarandarrek antolatua. Hauzotarrek abesturiko Mezak, haizkora-joko, laisterketa lehiaketa, bertsolari, euskal abeslarien saioak, txistulari ta dantzarien ekinaldiak, erromeriak trikiti-xaz, hauzotarren bazkari eta jolas horniturik. Egitarau egokia eta euskal sena duena arras. Halabainan ordea, akats handi samar bat somatzen da bertan. Euskal sena egitarau osoan zehar agertzen delarik, egitaraua tera espafiñaz idatzia dator osorik. Nolaz hori? Eta Norentzat? Hala, ikuskizun horietara erdaldunak bakarrik joatea itxaro ote duzue?

Ea, urrengo urterako horretaz jabeturik, euskeraz argitaratzen duzun! Gaineratikoa, on dagizueta!

UDALEKUAK

Lerro hauk argitaratzerako, herriko haurrik gehienak etxetik kanpo izango dira zihurrenera. Bada aunitz udaleku mota jendeak aukera ahal dezan. Nerauk dakit 6-7 bat berberdinen berri. Antolatze faltaz behintzat, ez da geratuko haurrik etxean! Ez alajaina! Hala ere, guraso gutxi somatzen bide da beroriez kezkatua. Nora, zertarako eta abar aztertzen, ez bide dira gehiegi saiatzeko gehienak. Gurasoak heurak libreago gertatzeko ez ote da askotan? Pentsa beza ba-koitzak.

MURUMENDI

baztan

BERTSOLARIAK

Ekainaren 17-an ospatu dugu Elizondoko bertsolari besta ederra Jai hau Nafarroako Diputazioko "Institución Príncipe de Viana"ren babesan eginga da eta biltzen zena edo hobekiago erran, soberatzen zena Elizondoko Ikastolako izan da. Gure bertsolari besta honen berria bazter guztietara edatu ginuen eta guk nahi adine jende bildu ez bazen ere ez da jendeak etzakielakotz. Behar bada denbora muku gertatu balitz orduan entzule gehiago bildu izanen litzake, baina eguerdiko berotu zuen eta nekazari bertsozale aunitzek beren belaitan bazuten non iosta eta belarrean lau puntuko bertsoa. Hala jende puska bat bildu zen eta sasoin hontako ez dago arras gaizki. Entzuleen artean baziren gipuzkoar gazte zenbaitzuk eta bai mugaz-bestaldeko anaiak ere. Deneri gure esker-onak.

Erran bezala hemen gintuen: XALBADOR, LASARTE, AZPILLAGA, MUGARTEGI eta hoiekin ba-

tean gure herriko bertsolaria KLE-MENTE.

Mugartegi bizkaitarra lehenbiziko aldia da Elizondora etorria dela. Azpillaga hiru aldiz izana da. Xalbador zazpi aldiz ari izana da Elizondoko eta Lasarte hamabi aldiz joan den igandeko kantaldi horrekin. Lasarte eta Xalbador aspaldi-ko lagun zaharrak ditugu.

Gure bertsolari besta hortan erabilitako gaiak egokiak eta entzuleen gogokoak izandu ziren eta bertsolariak beren ahalmen guziak erakutsi zizkiguten ordu bat eta hiru laurden lanean aritu zirelarik. Gure goresmenak.

BESTAK

Almendoztarrek beren herriko bestak ospatu dituzte. Ez dute suertirik izan denborakin. Lehenbiziko egunean (Besta berri) pilota partida ederrak egin beharrak ziren baina euriak ondatu zituen, legorrik ez izatearekin hori gertatzen da fronton edekiak arrixku hori du euri pixka egiten badu akabo partidak. Jendea ibili da eta gazteak sasoin ederrean ederki jostatu dira.

Aurten Uztailaren 22-an Jainkoa lagun Elizondoko ospatuko dugu "BAZTANDARREN BILTZARRA". Aurtengoarekin bederatzigarrena. Aintzineko urtetan bezala aurten ere Baztan-ko herrietako jende guziak bilduko dira Elizondoko eta baztandarrekin batean Euskal-Herriazpi lurraldetako jendeak ere denak etorriko bait-dera egun goxo bat igarotzeko nahikeriarekin Beti bezala izanen dugu euskarazko Herri-Meza. Gero karrozen ibilaldia, gero Mutil-Dantza eta eguerdian bazkaria. Soinu ta dantza eta jendea pillaka. Ikusgarrien artean erran dute etorri beharra dela "Ballet Anexa". Orain gauzak gerta daitezela zuzentasun osoan, elkartasun ederrean euskaldun onak bezala eta osagarri on batekin besta ederra egiteko.

M. IZETA

mutriku

ASPALDI HONTAKO KANTA

Mutriku mutrikuarroi oso atsegin zaigu tarteka-tarteka, noiz nahi, Atxukaleruntza abiatzea. Ez da oraingo kontua, ezta ere oraingoz galduko dena. Ziur gagoz.

Egun hartan ere horrela zen edo ta haruntz joateko asmotan nintzen, hobeto esan. Ilunabarra, herriratu nintzanean. Egunoroko amaitu ondoren han noa Erdiko kalean zehar, eta hontan bi mutiko behetik gora elkarri lepotik helduta, kantari. Une hartan oso jende gutxi ginen han inguruan eta aipatutako bi mutiltoak han zihoazen kantari, nonbait entzuna 3 omen zuten eta ez behin bakarrik noski, «Geuria da ta geuria da» abestia. Gaztetxoak ziren, oso gazteak, bi anaia, itsasoan zegoen marinelen baten seme-toak eta ezerk kezkatzeke, kantari ari ziren. Berrito diot, egia balta, umeak ziren; bainan haiengan itxaropen gehiago dut Malen jaletan «charanga» baten onodren «Geuria da ta» delhadarka ibiltzen direnengan baino.

Geuria da ta geuria. Gurea ez eta norena ote da ba?

rakurria dut orain denbora gutti herri batetako aikatearen hitza: «Udal-etxeak ez du zer ikusirik ikastolarekin. Etzagu batere ardura arazo hori». Eta honen aurrean, bestalde, Nafarroako Diputazioaren joera. Hara zer nolako alde!

Mutrikuar, Mutrikuko familia apal hori, lerro kaxkar hauek irakurtzen dituzuenok, konturatzen ote gara...?

Mutriku, Herria, zurekin duzu zure izatea; heldu zalozu zure nortasunari.

ULAZIA

aztiria

Guipuzkoan zehar, herri txiki eta hauzo batzuek badira, edo ezagutzen ez direlako edo ahaztuta dauzka- galduko, apaltasun eta ixiltasun osoan bizi diranak. Hoieta-ko bat, Aztiria degu, Santa Marina izenez ezagutzen dana, emakume santu hau bertako eleizatzaren zaindaria baita.

Nik, ezagutzen detanez, Guipuzkoako lekuri zoragarrietakoa da- la esatera, ausartzen naiz. Aizeleku eta Zarabain mendien egaltan arkitzen da. Eta urutixeko Aitzkorri-ko mendi ilara ikaragarria.

Mendira, izadiaren haunditasuna ikustera joaten diranentzat, Aztiria-ri dijoazena, ez dira damututa jextiko, Goiherriko herri gehienak bere azpian ikusten baitira. Berebi- llez joan nahi dutenentzat, berriz, erosotasun asko arkituko dituzte, bai Legazpia aldetik, bai Segura al- detik, ibilaldi labur baten ondoren irixten baita bertara.

Hauzo hau hamalau baserrik osatzen dute. Beste leku askotan be- zela, baserriak bakarrik bizitzetik ez eta Legazpiako fabriketan bere eguneroko ogia irabazten dute.

Urtero bezela, aurten ere, Uzta- ilaren 18 an, Santa Marina egunez, hauzoko festak ospatuko dituzte. Badute hauzo hoieta-ko festak herri haundiagokoak ez duten zerbait. Egun hontan Aztiriako seme guz- tiak, bizitzaren gora beherak beste, herrietara eman dituztenak, beren baserrietara eta hain maite dituz- ten txoko hoieta-ko bihurtuko dira. Hauzoko guztiak familia bat osatuko balute bezela. Eta poz eta alaia- sun giroan egun zoragarria igaroko dute.

Egun horretan zer ikusia ere izan- den da. Herri-Meza, bertsolariak, dantzariak, erromeriak, bolariak eta abar... Bolari onak sortu dituan hauzoa da. Orain dala bi edo iru urte, bertakoak diran Jose M.ª Agui- rre eta Juan Zabaleta, Guipuzkoako txapel- duna izan ziran. Gaur egunean bola-txapelketa ipiniko ez balitz, hauzoak bere estetan hutsune haun- dia arkituko luke.

Beste urte baterako bertako gazte- eei galdera bat egiten nieke: Zuen eta hauzo guztien euskal zaletasuna ezagutu ondoren, zergatik Euskal Jai berezia ez antolatu hortarako hain egokia daukazuten plazan, pa- go urtesuen itzalean?

Aztiriarrok eta egun horretan bertara bilduko zeraten guztiok, fe- sta alaia igaro ditzazutela. Eta zu, irakurle, edozein egunetan eta ba- tez ere festa egunean hauzo hon- tara azaltzen bazera, geldiditxoa egin zazu eta ez zera damutuko.

AIZEPE

azpeitia

LANSARITUEN PAUSALEKUA

Ekainaren 24an, Sanjuan egunez, zabaldu ziren Azpeitiko lansirituen- tzat engindako "AITONENA-ren" atekak. Benetan egun atsegingarri eta alaia izan dugu aurtengo San- juan. Eguraldi erosoa. Urrustil, Sanjuandegi eta Oñaz, inguruko hauzoetan, su eta garrartearen urte- roko jaiak antolatzen, eta Azpei- tiko herri barruan lansiritu edo gure guraso jubilatu maitagarrien omenez, egun berezi bat ospatzen.

Goizeko bederatzietan Herriko musikariak kalegira goxo bat egin zuten Sanjuanen zortziko doi- nu entzungarriaz, herritar guztiak alaitzen zirelarik.

Hamarretan Mezanagusia. Erro- tora jaunak bere esker ona agertu zien lansiritu guztiei. Mezanagusi honetan parte har zezaten azpei- tiar erligioso sail bat deiturik zen; baina guk ezagutzeke ditugun ara- zegatik, inor ez zen etorri.

Mezanagusi ondorenean, Plaza txikian, hau da AITONENaren aurrez-aurre, Beterramista eta Je- subitenetako neskamutilek dantza saio polit bat eskaini ziguten. Ikus- le guztiok txalo beroak jo geniz- kien hain pulamendu eta arre- ta haundiz dantzatu zire umetxo ja- tor haei. Honelako dantza grina gaztetxoan giroan txertatzen bada; geure geurrak ditugun dantza he- rrikoia ez bide dira galduko.

AITONENA

Izen egokiz bataiatu dute jubi- latuen pausaleku eder hau. "Aitona", "Amona" etab, gure hizkuntzaren hitz samur eta errespetagarriak izan dira betidanik. Kondairan ze- har berauen bitartez jaso izan du- gu orainarteko kultur eta jakituria guztia. Belaualdiz belaualdi aito- namonak izan dira gure Herriaren ardatz. Hara hor oraintsu Ataunen omendu duten Jose Miel Baran- dian Euskal Herriko aitonen AI- TONA, gure kulturaren zutabe tin-

koa. Bere larogeita hiru urtetan ere zientifiko guztien gidari.

AITONENA, azpeitiar guraso lan- gile hauek aspaldidanik ongi me- rezia zeukaten leku atsegingarri honek, ehun metro kuadratu ditu, Urola erreka- ren saretan dago te- rraza eder lasai bat bere begira duenari. Anton Balberdek marraz- tutako Saninazioaren irudi bat ere badu. Eta berehala Muin uztargi- leak bere "obra" bezala uztarri eder bat izekiko du nekazariaren tresneriari omen eginaz.

Juanito Juaristi eta beronen emazteak zuzenduko dute, aitonen etxe berri hau. Hara hemen noiz- tik nora zabaldua egongo den: aste eginetan/hamar ta erditatik hama- biak arte, eta hiruretatik bedera- tziak arte. Jaiegunetan berriz/ha- mar ta erditatik orduateraino, eta hiru ta erditatik bederatzita eta er- diak arte.

AITONENA izan dedila gure gu- raso langileek beren bizitza hone- tan izan dituzten neke eta izerdi guztien atsedan toki. Bertan egin dezatela habia goxo, samur eta ba- ketsu, hemenaldiko bizitzaren ba- besleku.

AITONENA izan zaitezela, gure guraso maite hauk babestu, alaitu eta zerbituko dituzun ETXE amul- tsua, zahartzaroaren irripak ezti- tsua, nekeordainen sari ezaugarria.

AITONENA udako berrosargorian gerizpe, negubeltzko izotzean epel, udaberri itxaropentsuan heze, aito- namonen solasleku, gazteen erres- petu.

"GURE AMETSA"

"Gure Ametsa" bazkuna izan da "AITONENA" egin zedin gehiena kezkatu eta arduratu dena Ame- tsa 1964gn sortu zen, gaurregun hogeita hemezortzi bazkide ditu. azkide edo lagun hauen artean, na- hiz eta beren izenik agertu nahi ez izan, Azpeitiko herriaren alde hamaika lan egiten ari den mutil jator eta langile presturik bada. Ametsa talde hau izan zen hain zuzen, gure Herriaren antzerki eta dantzak berbizitu zituen. Erdi hi- lik zegoen gure folkloreak arna- saz bizkortu zuten Azpeitiko gaz- teria, eta arnasa haren garra ez da oraino itzali, gaztetxoan artean dantzari ederrik badator halazan- koa!

Bidezko iruditua zaigu beren in- gurma hurbildu eta jakinminezko galderabatuek egiteari. "Ametsa- ko" lagunak pittin bat lasaitu di- ranean, beren lehendakari Imanol Egiguren buru dutelarik, gure gal- derei erantzunak hasi dira.

—AITONENA areto eder hau eraikitzeke zer bide urratu dituzue?

—Zahar jubilatu- leku eder bat egitea aspalditxo- ko ametsa gen- duen. este herri askotan bazeuka- ten baina gurean ez zegoen ezer- txo ere Herriko Udaletxe-koekin eta elizgizonen hitzegin genduen. Bal- ta gazteekin ere hitzegin genduen berauek garai batetan erabiltzen zuten lekua zenez gero ez genduen gazki gelditu nahi izan. Guztion oniritzia jaso genduean hasi gi- nan jo ta ke lanean.

—Izan dituzuen laguntzaz Kon- forme ahal zaudete?

—Herriak oso ondo lagundu di- gu. Nahiz eta, beti gerta ohi de- na, zenbaitzuen laguntza guk pen- tsatzen genduen bezain bikaina ez izan.

Langile bakoitzak hogeia duro eman zuen. Nagusiei langileko be- rrogei duro eskatu zitzaiz Kope- ratibak, lantoki pribatuak, Udale- txeak eta merkatariek etab, guz- tiok lagundu digute; baina izenez agertzerik nahi ez duten batzuk ere laguntza ederra eman digute.

—Jaso dituzuen laguntzak nahi- ko izango ahal dituzue egindako zorra estali dezazuen?

—Baitza esango genduke. Gaur- koz miloi bat eta hirurehun mila pesta eskuraturik dugu. Oraindik laguntza guztiak ez ditugu jaso. Diru gostua berriz miloi bat eta seirehun mila pestakoa izango da, noski, gutxi gorabehera esaten du- gu. Hartu dugun eta hartzeke da- dukagun laguntzaz estaliko dugula uste dugu diru zor guztia. Jubi- latuek hartzen duten egunean beraz; batere diru zuzorik gabe beren arau eta eraz antolatu ahal izango dute.

—AITONENA hau ondorenean zer eratara antolatua izango da?

—Begira lehenengoz Azpeitian ba- ditugu bi milaren bat lansiritu, hauek nahi duten guztiek libre dute sarrera. Kontserje edo ardu- radun jator bat ere badugu. Honez gainera jubilatu- en arteko Batzor- de bat dago zazpi lagunek osatua.

—Beste zerbait erantsi nahi ahal dezute?

—Bai noski. Jaialdi honetara Bergara eta Azkoitiko jubilatu- en ordezkariek izan ditugu: Asko poz- tu gara herri haietako ordezkariek gure artean izateaz. Gure esker ona bada Bergara eta Azkoitiko jubilatu- en etorri zaizkigun hauei, eta gainontzean hainbeste lagundu diguten guztiei. Gure soziedadeko ez diren K. Unanne eta I. Alber- dik ere majina bat lagundu digute. Guztioi eskerrik asko.

Eskerrik asko gure aldetik ere Ametsako adiskidei, Z. Argiaren izenez joan gintezen deitu ziguten, bestetik bedenakazioko mahai gai- nean bi libururen erdian Z. Argia ipini zuten. Hau agian zertzelada nimio bat izanen da; baina Hor dago...

ANATSAN

irakurleak

mintzo

ATAUNGO GAU PASA

Ez hain ona, baina egural- dia ez zitzaigun gaizki atera gau hartan. Bazter guztietar- rik, Euskal Herriko ertz oro- etako gazte jendea bildu zen zelai bikain hartan. Lau mi- latik gora ginen, dudarik ga- be, Barandiarani egin zaien omenaldian elkartu ginenok.

Nire ustez gisa honetako jaialdiok badute alde onik nonnahitik begiratzen zaiola- rik ere. Zergaitik ote? Elkartu ginenok, ez da gezurra, gaz- teri kezkatua osatzen duen multzokoak ginen. Gainera, apurrenbat kendurik, euskal- tzeletasunez taxaturik gen- duen geure pentsakera.

Hemen ez naiz hasiko kan- tarien berri ematen, jadanik hori guztiok dakigulako hain zuzen. Aitzitik, han nabari zitekeen gogoeta-giroari bu- rurz ihardungo naiz. Izan ere, bazen han oso gogoz egon ez zen zenbait, batipat, kan- tuen esanahiari zegokionez. Hauek ziotenez, bulges kul- turaren agerpen soilak omen zen kantuek ziotena.

Eta horrela, areago ezin etsirik agian, hirurak aldean eszenariora igo eta zerbait egin asmoz hasi zitzaizkigun konformagaitz hauek. Zihur ezin esan dezaket ze asmo- rekin igo ziren, mitin bat botatzeko ala jaialdia dese- giteko. Nik neuk azkeneko hau uste. Ez bait zuten bes- tea egiteko ausardirik izan, egin nahi izan bazuten ere. Iruinako egoeraz edo mitini ekinen ziotelakoan nengoen, baina ez, azkenean deus ere ez. Jaialdia ezurratu eta kito.

Bestalde, batekin eta bes- tekin mintzatu ondoren, neu ere ez nintzen erabat pozik atera eskelni zigutenagaitik. Badakit ze panfletada eska- tzen zuten beste holek, eta haatik, eta beste zerbait gaitik arbulatuko ditut. Hala ere, ez naiteke ahanzt, kantu bat baloratze-koan bi gauza kon- tuan eduki behar ditudala, besteak beste. Artetasuna bata eta politikotasuna bes- tea. Lehena ederki burutua egon zen, ez bigarrenera ordea. Hara hor, akatsa, ene ustean.

Beste hoiel berriz aski zale euskal jaialdiak suntsi- tzearekin, antza denez. Zer- gaitik ez ziguten adierazi zer den eta nolakoa behar lukeen izan euskal musika- ren arloa, eginga dagoena gaitsetzi baino lehen? Jaki- na, betiko leloa, lheskeria. Arlo hontan besteetan beza- lexe, urrats berrien bilake- tari heldu behar zailo. Eta hor denon laguntza fina es- timagarri zale kantariei; bal- na zinez jokaturik, eta ez langileen sasi-interesen ize- nean euskal kultura oro gai- tsetzirik.

Joxe M. Odrizola

Donosti'ko
Erri-Etxe'ko Aurrerki Kutxa

EUSKAL IRRATI SAIOAK

Banen baneko azikai
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta abar
Torelavega'ko Perira Joan
etorriak

Baserriaren alde

FAGOR

edaria
epela dagola?
FAGOR'ek
oztuko
du bereala

MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGIA
Dei honi jarraituz bazatoz
zure erlojua KANARIAS bertan
baiño merkeago erosiko duzu

Matxin Arzu, 1

ONDARRABI

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE - TXUKUNKETARA KOAK
URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkiñak:

Etxekoa 65 19 60

Landolakoa 65 19 33

URRETXUA

Urrutizkiñak:

Landolakoa 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalekarregi, 7'gn

YOGUR

GURELESA

GOGOZKOENA

baserritar-
entzat
zozketa

PUJALTEA

DIRU KONTU BEREZIAK DENDARIENTZAT

Benetan onurakorra zaizu: zerbitzuak ugaltzen dituelako,
arremanetan erreztasunik izango duzulako, noiz nai
argibide edo informaziorik jaso dezakezulako.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL
DE GUIPUZCOA

Dendariak beren zerbitzuak eta arremanak gaurko momentorik dagokion eran zuzendu ditzaten "Caja de Ahorros Provincial de Guipuzcoa" etxeak DIRU-KONTU BEREZIA antolatzen du dendariarentzat. Ara bere ondoren onak:

- Zerbitzu ugariak: ondasunak zainduaz, letxaen kobrantzak erraztuaz, ordainketak zuzenduaz, atzerriko diru arazoak konponduaz, zerga, aseguro eta abar ordaindu ditzakezu bertan.
- Argitasun eta informazioa noiz nai: eguneroko berria jaso dezakezu.
- Gure artuemanak eroso eta erraz egingo dituzu, 89 ofizina bait ditugu zure zerbitzurako.

SARIAK

lenengo saria

LAND-ROVER, berebilla edozein bidetarako, neurritz, luzeena, 62 zaldiduna, diesel-motorra, metalizko zapaia ta 900 kgs. eraman ditzakena.

bigarren saria

BIURKOR - TRAKTOREA: 18 zaldiduna. Goldeak, irautilleak eta erakartze-zirgak, osatzen dute traktorea.

* diru epea: dagonilla'ren 14 arte

Donosti-Aurrerki-Kutxa

ELIZAREN BERRI

CORPUS CHRISTI EGUNEKO PROZESIOA BAZTER UTZIA

Egunkarietatik jakin genuenez, Donostian eta Irui-
nen ez zen izan aurtien prozesiorik. Zoritzarrez, era-
baki hori hartu zutenen explikaziorik ez dugu jaso.
Bakar-bakarrrik, Loiolako Inazio Sainduaren eta Xa-
bierko Frantzisko Sainduaren apaiz elkartearen "intzi-
ri" negartia entzun ahal izan ditugu.

Eta bazen explikazio beharrik, uste dut. Nik be-
deren, izan dut, horren arrazoinik eskatu didanik.
Neure modura azaldu behar izan dut. Ez dakit zuzen
eman ote dudan gotzaien ikusmodua.

Hitz gutxitan esanda, honela interpretatu dut go-
tzaien erabakia. Barkagarri bezait explikazioa hitz-
erdika eman beharra.

a) Horrelako elizkizunetan, denbora luzez, aurre-
ra samar ibili izan den zenbait jende, fedez ez, baina
erlijioaz baliatzeko asmoz ibili bide zen. Horrelakoei
bidea zuzenean eta aurrez-aurre moztea, gogortxo zi-
tekeen. Irtenbidetzat, elizkizuna bera kentzea asma-
tuko zen. Horrela, delako jende horrek ez zuen au-
kerarik berea egiteko.

b) Erabaki horrek, ordea, teologiazko arrazoin sa-
konago bat zukeen hondo-hondoan: elizkizunak, mis-
terio baten seinale edo ezaugarri dira. Seinale horiek
fededunentzat dira, bakarrik, baliozko. Horrez gero,
kristaudi egoera gainditua dugunez gero, gaurko gi-
zartean horrelako prozesiorik egitea zentzugabekeria
litzake.

Badakit, arrazoinbide hori ez dela matematikazko
frogantza. Eta goian aipaturiko "intziri" zaleak be-
zalakoak ez ditu konbentzitu. Baina, esanen nuke,
gaur Eliza eman dudana irizpidetik doala.

GAURKO ELIZAREN APAIZ ETA ZERBITZUGINTZA PROLEMA

Denok dakigu, apaizak gutxiagotzen ari direla
munduan: apaiz berri gutxiago delako, batetik, eta
apaiz "zahar" askok apaizgoari uzten diolako, beste-
tik.

Egoera horri bi ondorio darizkio besteren artean:
kristaua bere fedea pertsonakoiago eta erantzukizun
handiagoz bizitzera behartua dela, eta apaizak, be-
ren aldetik, beren zeregina bir-aztertzea behartuak
dudela.

Egoera hori dela eta, han eta hemen, ministerio
edo zerbitzubide berrien beharra nabari da. Lehen,
apaiza zen zerbitzu guztien arduradun. Gaur, ezin-
bestean, zerbitzubideak ugaritu beharra ageri da.

Arazoa, zerbitzubide berri horietarako, nondik no-
ra jo eta zein kriterioz jokatu da. Frantzian, aldiz-
kari batek zenbaki bat osoa eskaini dio oraindik
orain arazo horri.

Bi gauza ematen dira garbi eta ziurtzat:

a) Zerbitzubideak berritzekotan, ez da abiatu be-
har, ez apaizetatik, ez eta kristau elkarteak koordi-
natu beharretik, tokiko kristau elkartearen premietatik
baizik. Alegia, kriterio nagusia, kristau elkarteak bere
baitan dituen premiei erantzutea da;

b) Kristau elkartearen zerbitzugintza lagun guz-
tien egitekoa da, eta ez batena edo besterena baka-
rik. Eta zerbitzugintza bereziak ez du bilakatu behar
indarbidetza pribilegio.

Noski, beraz, laikoan zerbitzuez gain, bada orde-
natzetik datorren zerbitzugintzarik: diakonia, apaiz-
a, gotzai. Zerbitzari mota honek, hauxe adieraz-
ten du: delako kristau elkarre Eliza ofizialki ha-
lakotzat hartzen duela.

Horrelako zerbitzariak, honela dio kristau talde
batek: "Zerbitzaritzat erabat geure arteko denen bat
nahi dugu; laiko-apaiz edo apaiz-laiko antzeko zer-
bait litzakeena" (alegia, ezkondua ala ez, ez dio axo-

larik). "Gure elkarteak nahiago luke apaizik gabe
geratu, tarteko bat ez izatekotan".

Eta Xabier d'Arthuys-ek dioena: "Zerbitzariak
adierazten duten Elizaren egitura hierarkiko eta mo-
nolitikoak eskema politiko bat baieztatzen du: agin-
tean elite intelektual eta burgesa duen eskema po-
litikoa... Gakoa ez da. Nolako apaiza? Ez eta, no-
lako Eliza? Baizik: nolako gizartea? Iraultza poli-
tikazko giro batetan nolatan izan daiteke Ebanjelioa
sinesgarri? Fede mintzaira berria asmatu behar da...
Halako Eliza batek, zapuzten dugun unibertso kul-
turalari eusten dio".

Maria guztiz garbiaren Oblatoen goi-nagusia ere,
Richard Hanley alegia, zorrotz mintzo da, zerbitzu-
gintza berria eskatuaz, oraindanoiko "elitismo arti-
fiziala" hautsiko lukeena.

Bizitza guztirako konpremetitu nahi ez duten gaz-
teei buruz, honela dio erlijioso horrez berak. "Go-
tzaiak prest ahal daude 5 edo 10 urteetarako orde-
natzeko norbait? Zergatik larritu halako ikuspegiaz?
Ezar ahal dizaiogeko pertsona bati psikologiari ezi-
nezko zaionik? Betekizun horiek, Elizaren onerako
ala geure burua ziurtatzeko ezartzen ote ditugu?".

ABORTOA KATOLIKOEN ETA PRO- TESTANTEEN IRITZIZ

Aspaldi honetan, arazo hau bizi-bizi dago Fran-
tzian. Parlamentua legea berritzekotan da. Bienbitar-
tean, eztabaida hor dabil kalean, egunkarietan, te-
lebian bertan...

Ekainaren 7an, teologo katoliko bat eta teologo
protestante bat buruz buru agertu ziran telebistan,
aipatu arazoaz nor bere arrazoinak emanki: Riquet
aita, katolikoa, jesulaguna, eta Andre Dumas, pro-
testante artzaiak.

Riquet-ek autoritate arrazoinbidea dakar lehenda-
bizi: Elizak ez du onartzen haugaltzerik; horretara-
ko bi arrazoin nagusitan finkatzen da: "Ez duzu inor
hilko", batetik, eta ahula eta errugabea babestu be-
har da, bestetik.

Dumas artzaiak ere, kontuan hartu beharrekotzat
jotzen ditu arrazoin horiek; protestanteek ere hain-
tzakotzat hartzen dute Jainkoaren agindua. Baina,
bestalde, guztiz hunkigarri zaio beste alderdi hau:
Eliz-gurasok abortoa gaitzesten badute, indartsuaren
aurrean ahulak babesa eskaintzearen da. Eta hone-
la galdetzen du: Katolikoen jarrera, arazo honetan,
ez ahal doa, hain zuzen, printzipio horren aurka, ez
ahal doa ahularen kontra?

Izan ere, Dumas-en iritziz, abortoarene kasuan, bi
ahultasunen aurrean aurkitzen gara: hauraren ahul-
tasunaren aurrean, eta amaren ahultasunaren au-
rrean. Protestanteak bi ahultasun horiek hartu nahi
ditu kontuan. Ezinbestean bataren alde jokatzeko, pro-
lema erdizka hartzea litzake, eta "legalismoan" erro-
tzea litzake, dio. "Moralak —dio Dumas-ek— ez datza
gorabehera guztietan arau bat errespetatzean, kasu
bakoitzean erabaki bat hartzen jakitean baizik".

Riquet-ek honela erantzun du: ama emakume
heldua da, ez dago bakarrik, gizartean bizi da, ho-
nek laguntzen ahal dio. Gainera, herstualdian egon-
da gero, haurra gordetzera jarri den emakumeak
egun batetan "amatasunaren poza eta antustea"
sentitzen ditu, esperientziak erakusten digunez. Bes-
talde, pertsona heldu batek, erantzukizun bat har-
tzean, ondorioak ere onartu behar ditu.

Biak bat datoz abortoa "frakaso" bat dela esa-
tean. Baina, katolikoak, haugaltzea aurrerapenari eta
zorionari bideak hestea dela esanen du; protestan-
teak, berriz, frakasoa lehenagotik datorrela esango
du, eta horrelako egoeran haurra onartzera behar-
tzea frakasoa luzatzea besterik ez litzakeela.

Ikusten denez, arazoa ez da hain ximplea. Baina,
ageri dena, hondo-hondoan, katolikoa maila batetan
ipintzen dela (abstrakto mailan?), eta protestantea
beste batetan (maila biziagoan).

Amaitzeko, esanen nuke, teologo katoliko askok
gogotia onartuko lukeela protestante horren jarre-
ra, katoliko horrena baino.

AMUNSA

ORAINDIK ERE ERLIJIOAZ IDAZTEN?

Bada denbora zenbait Eliza eta teologia gaietaz Z.A.n astero
idazten hasi ginel. Kristau sinesmenaren arazo garrantzitsuene-
tako batzuei buruz zerbaite esaten saiatzen gara astero, hobeki-
xeago edo gaizkixeago.

Gure lan apalekin aurrera jarraitu aurretik gure burua justifi-
katu nahi genduke: zergatik hartu dugu lan hau? Zer dela ta
astero astero gai erlijiosoekin jardun? Jakin arazi digutenez bati
baino gehiagori bururatu zaio galdera hori. Eta galdera bakarrik
izango balitz, gaitz erdi. Baina askorentzat ulertezina izanen da:
lehen ere euskal literatura gai erlijiosoz beterik zegok, eta orain
aldizkariak berriro gai erlijiosoekin betetzen!

Gure asmoa ez da erlijioak eduki dezakean eskubideak defen-
datzen hastea. Ez daukagu zer defendaturik, zer emanik, zer es-
kainirik baizik. Horrek bultzatzen bait gaitu lehen-lehenik erlijioaz
idaztera: sinesdunak izateak (eta ez apaiz izateak, norbaitek pen-
tsa lezakeanez). Ez sinestea agian sinestea baino izen hobe da
garai batean gure burua sinestuntzat aitortu nahi dugu eta aitort-
zen dugu, kristau noski. Funtsean hau sinesten dugu: gizon bai
izan zela, Jesus Nazaretekoa deitua; gurutze batetan hil zutela
agintariak eta tradiziozaleak jasan ezin zutelako; Jesus hortaz
apostoluak piztu zela aitortzen dutela eta aitormen hori Elizaren
(gure) oinarria dela eta hasiera.

Sinesmen hau aitortzeak konbenzimendu bat darama berekin:
sinesmen hori, kristau sinesmena euskal herrigintzan kaltegarri ez
bainan onuragarri izan daitekeela. Kristau sinesmenak gaur eguneko
herrigintza osatu dezakeala uste dugu, eta geroan ere sines-
men eta Elizarik gabeko Euskal Herri bat baino sinesmen eta
Elizarik baduen Euskal Herri bat nahiago dugu. (Arazoa ez da si-
nestun izan beharra euskaldun izan ahal izateko, ezta alderantziz
ere: ez sinestun izan beharra euskaldun izan ahal izateko. Arazoa
beste hau da: gaur egun Euskal Herrian kristauak bagarela onar-
turik, kristau sinesmen hori herrigintzarako oztopo ez bainan la-
guntza izan dadin ahaleginak egitea). Sinesmenak gizona eta gi-
zartea osatu egiten dituela uste dugu, horregatik derizklogu zu-
zen sinesmenaren alde zerbaite egiteari. Bi arazoak hauek eraman
gaituzte lantxo hauek idaztera.

Gaur egun kristau sinesmena aipatzen denean guztiak ez dute
gauza bera pentsatzen. Horregatik, sinesmena eta Eliza euskal
herrigintzarako kaltegarri ez bainan onuragarri izan daitezkeela
esaterakoan Eliza eta sinesmen konkretu bat ditugu buruan. Eliza
orain arte izan den bezala, adibidez, gauza askotan kaltegarri izan
da eta hala jarrai dezake, eta sinesmena bera ere bai: magikoki,
dogmatikoki eta klerikalki ulertua den bitartean kaltegarri izan
daiteke. Ezin hasi gindezke orain onuragarria dela diogun sines-
mena nola ikusten dugun zehatz-mehatz azaltzen. Artikulo honetan
esan dezakeguna zera da: bai sinesmenak, bai Elizak berritu eta
aldatu behar izugarria dutela etorkizunean izan, esanahiko izan
eta onuragarriak izan ahal izateko. Berritze eta aldatze horiek,
gure iritziz, ez dira nolabaiteko teologia politiko batekin egiten.
Horrelako teologia bat beti ere defentsan gelditzen da. Arazoa
ez da konpontzen momento batetan herriagan sinpatia duen po-
litiko talde batekin egiten duena oneritzirik eta onetsirik. Hori ba-
karrik behintzat ez da nahikoa.

Astero-astero erlijio gaietaz artikulo bat idazteari ekitearen
beste arazoak bat hau da: batetik Elizak eta sinesmenak etorki-
zunik izan nahi baldin badute aldatu beharra daukate, eta bes-
tetik herrigintzan onuragarri izan behar baldin badute zentzu jakin
batetan burutu behar dute beren aldaketa. Horregatik ez genduke
nahi Eliza eta sinesmen arazoak betikoen eskuetan gelditzea, hoiak
ondo derizkiotena egin dezaten, erremediorik ez dagoenean hoiak
egindakoaren kexu izateko.

Hauek dira batez beste artikulotxo hauek idaztera bultzatzen
gaituzten arazoak. Eliza aldatu beharra dagoela dudarik ez dago,
sinesmena aldatu beharra dagoela ere dudarik gabeko gauza da.
Nola? Artikulo hauetan hori argitzen saiatu nahi genduke. Ba da-
kigu askotan nahiko aldrebes adierazten ditugula gauzak, eta lan
hauek ez direla beti oso ulerterrezak izaten. Halaz ere, artikulo
hauei amaiera emanen diegunean euskal kristauen artean honako
konbenzimendu hau sortzea lortu baldin badugu, pozik izanen ga-
ra: gauzak diran bezala izateko arazoak gehiegirik ez dagoela,
beste eratara ere izan daitezkeela, beste nolabait izan behar du-
tela, eta aldatze lan hortan gutako bakoitzak, kristau bakoitzak
egin behar duela lan, ez apez, gotzai eta horrelakoei bakarrik,
kristau bakoitzak eta danak baizik, eta ez apezengandik eta go-
tzalengandik jasotako baimen edo enkarguz, berez dagokiolako bai-
zik, Eliza izanik, Jesusen berak emandako enkarguz baizik.

Joseba Arregi

Jexus Mari Mujika

ZERUKO ARGIA SALTZEN DA:

ELGOIBAR
M. Gorostiz

SIBAR

Angera
Markina
Iriondo
Eguren
Gisasaola
Barela
Alday
Aranburu
Estankon, 11
Isaasi
Simon
Amaia
Urail
Urizar
Siglo XX

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira
ganadu on, indartsuak,
Eta nora jo jakin bear du
baserriar burutsuak,
Berebiziko aragi pillak;
gañera esne putzuak,
Olek guziak berekin ditu
Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

LOTARAKO-GELAK hilean 750 pezetarekin

AMUEBLADORA

COMERCIAL HISPANIA

Iorik egin gabe dago...
...zuk lo egin dezazun.

Moraza, 3 eta 14-San Marzial, 12

DONOSTIA

IRUN

askoz merkeago eskura ordainduz
GARRAIOA DEBALDE PROBINTZI BARRUAN

NEKAZARITZA AN ETA EMEN

Jose Alkiza

ZERRI ASTEA

Ez beza inork irri gaiztorik egin izenburu ori ikustean. Lau ankako zerrietaz mintzatu dira aste guztian, eta gu ere, oietaz ari gera emen; bi ankakorik ez dugu aipatu ere egiten. Bada ez bada ere.

Delako aste ori, maiatzaren 9tik 14era ospatu zan Leridan. España guztitik bildu zan jendea, zerri azten ari diran ganaduzaleak, noski.

Ez da batere arritzeko orrelako batzarra Leridan egitea; izan ere zerri granjarik aundienak eta aurreratuenak Kataluñan daudela edozeinek daki eta alderdi artako ganaduzaleak dira, aurrera begira gogor jokatzeko ari direnak.

Itzaldi ederrak eginak dituzte eta zerri azten jarduteak dauzkan zailtasunak eta ematen dituen burukomianak garbi agertu dira.

Baiña ez ziren itzaldiak bakarrik izan, feria ere izandu zen San Miguelen, zerri konkursoa ere bai, onenak izendatze eta sariak emate eta guzti.

Ona emen an azaldutako zenbait idea.

Ganaduzaleok, beren erantzunkizuna gutxi aipatzen dute, esan zuen batek, baiña gobernuari eskabideak egin bai. Gobernuaren laguntza beharrezkoa da, zerri azkuntza au aurrera aterako bada, baiña baita teknika obeak erabiltzea ere, zerriak azteko sistema obeak erabiltzea.

Zerri aragiaren produzioa, zioen beste batek, asko igo da Españian, % 43, lehen 100 kilo sortzen baziran, gaur 143 sortzen dira, alegia.

Bai jendeak jan ere. Lehen pertsona bakoitzeko 6kilo jaten ziran urtean, orain 13.

Ganaduzale auen buru dan Pedro Chias jaunak, zerri granjak dauzkaten enpresarioen elkarteko buruak, alegia, zerri aragi ona sortzen dala gaur azpimarkatu zuen, eta ori aitortu behar zaiela ganaduzaleei, ahalegin asko egin dutela ortarako eta.

Baita beste au ere: Españian bertako ganaduzaleak, kapaz direla bertan behar dan zerri aragi guztia sortzeko, kanpotik ekartzen ibilli gabe.

Emen dago, noski, koska, Baita aunditsua ere. Onen ematen die min zerri gizontzera jarrita daudenei.

Azkenik onekin bukatu zuen: ganaduzaleok beren eginkizunak jakin behar badituzte eta bete, beren eskubideak ere eza-gutu behar dituztela eta gozatu.

«Kofradikoa danak jaso dezala kandelan» au nik esango nuke.

Aste ontan erabili diren gaien bilduma egitean, ganaderiako sindikatuaren lendarikariak, zerri azkuntzari buruz gaur gaurkoz dauden modurik onenak azaldu zirela, esan zuen, eta ganaduzaleok jakiñaren gaiñean jarri. Orrek nazioan dauden zerri taldeen oietaz dakar eta ugaltzea, eta azkenik bentaja, ez ganaduzaleentzat bakarrik, jale guztientzat baizik.

Zerri azleok ahalegin guztiak egiten ari dira eta, azaldu diren aurrerapen guztiak eskuratzea da beren afana. Alere kezkatu daude, trantze txarrean.

Zerri gizontzera jarrita dauden asko, zalantzan dabilta aurrera jo ala dana bertan behera utzi. Bildurra sojaren garestitzeak ematen die, pentsua gora dioa. Zerri gizona saltzeko garaian, ordea, kanpotik ekarritako zerri aragiak egiten die konpetentzi.

Lehenbizi artu behar litzakeen neurria da, zerri aragiaren prezioak aztertu, eta oraingo kostuak Kontuan eukita, prezio berririk izendatu. Bitartean, kanpoko zerri aragia saltzeari utzi.

Kanpotik ekartzen dan kilo aragia 40 peyta kostatzen zaio gobernuari. Kanpoko aragia primatu beharrean, ortan gastatzen dana, bertakoa primatzen emango balitz, kapaz lirake zerri gizontzailleok, nazioan behar dan ainbeste aragi sortzeko.

Orra or Leridako zerri astean esan ziran zenbait kontu. Ez noski danak. Gure artean banaka banaka baserri askotan daude zerrama batzuk. Poliki uzten dutela esango nuke, baiña batzutan; zerrikumeen prezioak gora behera asko ibiltzen baititu. Pentsuaren garestitze onekin ez dakit zer geratuko dan.

Umeak, amaren titiaz gaiñera pentsu piska bat nahikoa dute bi illabetera arte, baiña amak jan egin behar du eta txertaldea azten ari denean asko.

Bestalde, gaitzak ematen du bildur eta buruhausterik franko.

Azken bolara ontan bertan, zenbat zerri zuloan sartu ote da? bitartean feriak itxita. Nora saldu zerrikumeok? eta zenbatean? Zerrikumeak berriz, utsa behar du ziolo akabatzen.

Lasai bazera eta gibel freskoa baduzu, tira; baiña berehala, estu eta larri jartzen bazera, obe duzu ez sartu ontan, bestela ez duzu sustotarako aña egingo.

B E R R I A K

SOJA IRIÑA

Soja iriñaren eskasiak koloka jarri ditu, oillategi eta pentsu fabrikarik gehienak.

Badakizue lehen arrai iriñez osatzen ziren pentsuaren proteinak, orain sojaz osatu beharra dagoela, antxobarik ez baitute lehorreratzen arrantzaleak.

Lehen ere, urteberri inguru ortan, larrialdi izugarria sortu zuen sojaren garestitzeak, pentsuak erruz igo ziran, eta azkenean oillategiak lehertu eta lur joko ez bazuten, gobernuak soja primatu egin zuen.

Arazoa ez zan konpondu, itxura denez; adabakia jarri zitzaion, eta maiatzera arte iraun du. Orain berriz zarratatu da, eta beste adabakia bat erantsi diote, urrira arte.

Katea ola doa.

Inork ez du nahi arrautzak eta oillasko aragia garestitzea. Oietek dira gaur jakirik merkeenak eta langille arruntak ere zerbait jan behar du.

Arrautza eta oillaskoa ez garestitzeko, oillategi jabeak eta oillasko gizontzera jarrita daudenak, pentsua, lehen bezain merke, eta lehen bezain ona, proteina duena alegia, behar dute. Ortan ez dago dudarik lehen ere marjenak ondo estutuak zeuden eta. Beraz pentsu fabrikei pasatzen diete pelota.

Pentsu fabrikek, ordea, pentsua lehen bezain merke eta ona egingo badute, gaiak, kasu ontan soja, lehengo prezioan erosi behar dituzte.

Auk pelota, soja alea Iparrameriketarik ekarri eta olio egiten dutenei pasa diete.

Olio fabrikek, ordea, estaduaren prima bukatu zaienean, eta soja alea garestiago pagatzen asi, ara zer neurri artu zuten: soja iriñaren billa pentsu fabriketatik zetozen kamionak, utsik bialdu oster.

Eta orain dira kontuak.

“48 ordu, bi egun nahikoa dira, pentsu konpuetoa egiten duten fabrikarik gehienak geldirik erazteko” zion gobernu ministroei bidaliko eskutitzean, pentsu fabrikaren elkarteko lendarikariak.

Pentsu fabrikei eta bide batez oillategi jabeek jarri zitzaion aukera, au izandu zen: batez ala garestiago. Ez dizuegu soja iriñik serbituko batere, kamionak utsik itzuliko dira; ala soja, gehiago paga behar diguzue.

A.N.S.A.koek maiatzaren 10ean bildu ziren estu eta larri, eta garestiago bederen erostea erabaki zuten lanean jarraitzeko.

Maiatzaren 11an, urrango egunean beraz, “consejo de ministros” delakoak erabaki au eman zuen.

1973 garrenko urriaren 31 bitarte Españian behar dan ainbat soja ekar dezatela kanpotik. Olio fabrikek, pentsu fabrikei 15 peztan saldu dizaietela soja iriña. Ortan kanbitzeko behar diran laguntzak, primak eta kredituak emango ditu gobernuak. Arabera ortan, baiña gehiago ez, pentsuak garestitzeko neurriak artuko dira eta kontrolak jarriko.

Orra ba urriaren azkenera arteko arnasbidea eman. Bada emen komeria franko. Aste ontan bialdu didate etxera pentsuen prezio berririkin papera.

ESNE ONA

Legreak agintzen duenez, esneak % 3'2 proteina eta % 3'1 grasa izan behar ditu gutxienez. Neurri aukeratu martxoaren aseratik jarriak dira. Esne zentralak gradu oietako esnea saldu behar dio edaleari.

Zenbait esne zentralak, keja sartu diote gobernuari, ganaduzaleei erosten dieten esnea, ez dala gradu oietara iristen esanez.

Ori dalata gobernuak behiak zer nolako esnea ematen duten jakitea erabaki du. Probintzi bakoitzean milla eta gehiago muestra artuko dituzte eta eskualdeetako laboratorietan analisisak egin.

Muestra artez ori udaberri eta udazkenean egingo da, garaia aitzekiarik izan ez dezan. Urtearen bukaerako jakingo da nolako esnea ematen duten behiek eta probintzi batetik bestera alderik badagoen ala ez.

Azterketa au egiteko lau milloiterdi da presupuestoa.

ITSASOKO URA OILLAS-KOENTZAT

Chileko Antofagastan ikasi dutenez, itsasoko urez erreago eta lehenago azten dira oillaskoak. Ango irakasle dan Maria Hinijosak egin du azterketa ori.

Oillasko batzuri ur geza, “edateko” ura eman zien, eta beste batzuri itsasoko ura iturrikoari nahastuta. Amabi egunen buruan, ur geza besterik edan ez zutenak 1.494 gramo pixatu zituzten; itsasoko ura edan zutenak, berriz, 1.735 gramo.

Pentsua garesti dagoen ontan, guretzat ere ez litzake gaizki etorriko.

Londresen, berriz, Holandatik eramandako oillaskoak saltzea, galera egin omen dute, “antibiotikoz” ornitutako pentsua janak zirelako.

Inglateran debekatua dago antibiotikodun janaria aragitarako animaliei ematea. Izan ere aragi ori jaten duten pertsonen gorputza, ohitu egiten antibiotikoak artzen, eta gero, gaixotu delako botiketan artzen dituenan, ez diote erasatu.

ten, ez onik egiten, eta sendatu ezinik geratzen da.

SOTOSALBOS

Segoviako uriburutik 18 kilometrotara dagoen erri txiki bat da. Itsasotik gora 1.100 m., erriko lurrak luze eta zabal 2.400 hektareak.

Garai batean ganadu asko azten zan lurraldea bada ere, gero eta lur gehiago labrantzarako artu zuten eta ganadua gutxitu joan zan. Azkenaldi ontan ordea, labrantzak ez ziren ematen bizitzeko ainbat.

Duela bi urte, 150 behi zeuzkaten errian; baiña behi oiek zaintzeko iru gizon behar zituzten, baita Segoviatik Riazara doan autobidea dutelako erdi erdi lur oiek.

Ganaduak karreterara irten ez kero, ez dago gauza onik, arriskua galanta.

Iru artzai oien jornalak egunean 750 peyta jotzen zuten, eta behiok ez zuten ematen jornaletarako aña ere. Behi gehiago jarri ez kero berriz, gizon gehiago beharko ziran zaintzeko.

Orduan egin dutena auxe izan da: karreteraren bi albotan arantzadun alanbre esia jarri, 20 kilometrotako esia.

Milloitik gora kosta zaie esi ori altxatzea baiña errian diran 32 familiak elkarturik, danen artean egin dute. Oztoporik aundiena, erri-tik joan eta Madriden bizi diran, beste 60 lurjabeekin izan dute, aien lurrak ere tartean baitaude, baiña azkenik lurrok errentan artu dituzte errian gelditzen diranak.

Sei illabete pasa zituzten izketatzen eta gauzak antolatzen baiña behin erabaki ez kero bi illabeteetan altxa zuten esia.

Lehen 150 behi zituzten, dagonerako badituzte 320 eta iru zezen. Gaiñera beste 70 bigantxa eskatuta dituzte eta etorri zai daude. Orain labrantza egiteko partez belar berria egiten ari dira eta belazeak ongarritzen.

Alanbrezko esi bat altxatzeak, behi zaitzalleen beharra kendu delako, erri osoa ganadutara jartzeko bidean sartu du.

Azaldu diren aurrerapen guztiak eskuratzea da zerri azleone afana